

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

«Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής. Έννοια, Περιεχόμενο και Ελληνική Εμπειρία»

Γεωργία Αλεβίζου

(Α.Μ. 20049)

Διπλωματική εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική & Πολιτική.

Αιγάλεω, 2022

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

**«Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ).
Έννοια, Περιεχόμενο και Ελληνική Εμπειρία»**

Γεωργία Αλεβίζου

(Α.Μ. 20049)

Επιβλέπων Καθηγητής: Ν. Στρόμπλος

Προϊστάμενος Διεύθυνσης της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής

Διπλωματική εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική & Πολιτική.

Αιγάλεω, Νοέμβριος 2022

University of West Attica
Department of Accounting & Finance
Master of Science in Public Economics and Policy

**«Medium Term Budgetary Framework.
Definition, content and the Greek case analysis »**

Georgia Alevizou

(R.N 20049)

Supervisor: N. Stromplos

Head of Directorate, the Hellenic Statistical Authority

Master Thesis submitted to the Department of Accounting & Finance of the University of West Attica in partial fulfilment of the requirements for the degree of M.Sc. in Public Economics and Policy.

Egaleo, Greece, 2022

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

**Τίτλος εργασίας : «Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής
Στρατηγικής (ΜΠΔΣ). Έννοια, Περιεχόμενο και Ελληνική Εμπειρία»**

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής

Εγκρίθηκε από την εξεταστική επιτροπή την 14-12-2022

Α/α	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1)	Νικόλαος Στρόμπλος	Διευθυντής ΕΛΣΤΑΤ	
2)	Βασίλης Πανάγου	Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
3)	Μιλτιάδης Χαλικιάς	Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη **Αλεβίζου Γεωργία** του **Σπυρίδωνα**, με αριθμό μητρώου **rep20049** φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «**Δημόσια Οικονομική και Πολιτική**» του Τμήματος **Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής** της Σχολής «**Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών**» του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Γεωργία Αλεβίζου

Στην Οικογένεια μου

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κο Νικόλαο Στρόμπλο για την εμπιστοσύνη που έδειξε στο πρόσωπό μου, την υποστήριξη, την ενθάρρυνση το ενδιαφέρον, την άμεση ανταπόκρισή και την επίβλεψή του.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τη Διευθύντρια του Προγράμματος Καθηγήτρια κ. Αλίνα Χυζ για το ενδιαφέρον και την υποστήριξη.

Τέλος, ευχαριστώ τους καλούς συναδέλφους για την πολύτιμη βοήθεια τους στην απάντηση του ερωτηματολογίου.

«Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ). Έννοια, Περιεχόμενο και Ελληνική Εμπειρία»

Περίληψη

Μια από τις σημαντικότερες μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις στον εκσυγχρονισμό της διαχείρισης των δημόσιων δαπανών που αποτυπώθηκε στο δημοσιονομικό νόμο 3871/2010 είναι η καθιέρωση της σύνταξης ενός κυλιόμενου Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ). Το ΜΠΔΣ δίνει μια σαφή εικόνα των δημοσιονομικών ορίων και των δεσμεύσεων που αναλαμβάνονται για την επόμενη περίοδο, των βασικών πολιτικών κατευθύνσεων και των προτεραιοτήτων. Θέτει συγκεκριμένους στόχους, χρονοδιάγραμμα και δείκτες υλοποίησης στην προσπάθεια ελέγχου των δαπανών και σταδιακής μείωσης του ελλείμματος θέτοντας, παράλληλα, τα ανώτατα όρια δαπανών για όλη την περίοδο για τους φορείς της κεντρικής Κυβέρνησης.

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό να καταγράψει τις βασικές πτυχές των ΜΠΔΣ που καταρτίστηκαν ως το 2022 και να αξιολογήσει την επιτυχίες και τις αποτυχίες τόσο συνολικά, όσο και στα επιμέρους μεγέθη της ελληνικής οικονομίας. Τελικά θα γίνει μια αποτίμηση κατά πόσο η σύνταξη και η εφαρμογή των ΜΠΔΣ βοήθησε στον μετασχηματισμό της δημοσιονομικής οπτικής και πολιτικής των εκάστοτε κυβερνήσεων.

Η υιοθέτηση και εφαρμογή των ΜΠΔΣ υπήρξε μια δομική μεταρρύθμιση, που άλλαξε άρδην τον τρόπο σχεδιασμού και εφαρμογής της δημοσιονομικής πολιτικής από την Κεντρική Κυβέρνηση και τους φορείς της. Έχει ιδιαίτερη ιστορική σημασία αφενός να καταγραφούν και να αξιολογηθούν ποσοτικά και ποιοτικά τα ΜΠΔΣ και αφετέρου τα συμπεράσματα που θα εξαχθούν να βοηθήσουν σε μελλοντικές συζητήσεις σε σχέση με το πνεύμα και τα μέσα των ΜΠΔΣ.

Σημαντικοί όροι: Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο, Οικονομική Διακυβέρνηση, δημοσιονομικός σχεδιασμός, δημοσιονομική πειθαρχία, δημοσιονομικοί κανόνες, οικονομική κρίση, εποπτεία, προϋπολογισμός.

«Medium Term Budgetary Framework. Definition, content and the Greek case analysis »

One of the most important reform interventions in the modernization of public expenditure management reflected in the fiscal law 3871/2010 was the establishment of the drafting of a rolling Medium Term Budgetary Framework (MTBF). The MTBF gives a clear picture of the budgetary limits and commitments undertaken for the next period, the main political directions and priorities. It sets specific goals, timetables and implementation indicators in the effort to control expenses and gradually reduce the deficit while setting, at the same time, the upper limits of expenses for the entire period for the agencies of the central Government.

The purpose of this paper is to record the main aspects of the MTBFs drawn up until 2022 and to evaluate the successes and failures both overall and in the individual sizes of the Greek economy. Finally, an assessment will be made as to whether the drafting and implementation of the MTBFs helped to transform the fiscal perspective and policy of the respective governments.

The adoption and implementation of the MTBFs was a structural reform, which changed the way fiscal policy was planned and implemented by the Central Government and its agencies. It is of particular historical importance on the one hand to record and quantitatively and qualitatively evaluate the IPAs and on the other hand the conclusions that will help in future discussions regarding the spirit and means of the MTBFs.

Abstract

Key words: Medium Term Budgetary Framework, Fiscal Government, fiscal planning, fiscal discipline, fiscal rules, financial crisis, surveillance, budget.

Περιεχόμενα	
Ευχαριστίες	xii
Περίληψη	xiii
Abstract	ii
Κατάλογος Πινάκων	v
Κατάλογος Διαγραμμάτων	vi
Συνομογραφίες	vi
1. Εισαγωγή.....	1
2.Τα Μεσοπρόθεσμα Πλαίσια Προϋπολογισμού σε διεθνές επίπεδο.....	3
2.1 Βασικές έννοιες Μεσοπρόθεσμου.....	3
2.2 Προϋποθέσεις και πλεονεκτήματα των ΜΔΠ.....	5
2.3 Αξιολόγηση των ΜΠΠ σε διεθνές επίπεδο.....	8
2.4 Θεσμικό πλαίσιο της Οικονομικής Πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).....	9
2.5 Αξιολόγηση των ΜΠΔΣ στην ΕΕ.....	15
3. Πορεία της Ελληνικής οικονομίας προς τα Μνημόνια.....	20
4. Έννοια και χαρακτήρας του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Στρατηγικής.....	27
4.1 Θεσμικό πλαίσιο για το ελληνικό ΜΠΔΣ.....	27
4.2 Μεταρρυθμίσεις στο θεσμικό πλαίσιο από την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ.....	35
4.3 Τα ελληνικά ΜΠΔΣ την περίοδο 2012-2022.....	39
5. Έρευνα για την επίδραση του ΜΠΔΣ στο ελληνικό δημόσιο.....	51
5.1 Ερευνητικά ερωτήματα.....	51
5.2 Ερευνητικές υποθέσεις.....	52
5.3 Συλλογή δεδομένων- Δειγματοληψία.....	53
5.4 Ανάλυση δεδομένων.....	55

5.5 Συζήτηση επί των αποτελεσμάτων.....	67
Παράρτημα.....	70
Γλωσσάριο.....	72
Glossary.....	77
Βιβλιογραφία	78

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Βαθμός αυστηρότητας των ΜΠΔ

Πίνακας 2: Ενσωμάτωση των διατάξεων της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ στα άρθρα του Ν. 4270/2014.

Πίνακας 3: Πορεία δημοσιονομικών και οικονομικών μεγεθών

Πίνακας 4: Ποσοστιαίες κατανομές θετικών-αρνητικών γνωμών στα ΜΠΔΣ

Πίνακας 5: Αντιστοίχιση ερωτήματος με τιμή

Πίνακας 6: Σύγκριση τιμών απαντήσεων

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα του Φύλου.

Διάγραμμα 2: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα της ηλικίας.

Διάγραμμα 3: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα της ηλικίας.

Διάγραμμα 4: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα της εργασιακής εμπειρίας.

Διάγραμμα 5: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα της εργασιακής εμπειρίας.

Διάγραμμα 6: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί γάμου

Διάγραμμα 7: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί γάμου

Διάγραμμα 8: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί γνώσης του ΜΠΔΣ

Διάγραμμα 9: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί γνώσης του ΜΠΔΣ

Διάγραμμα 10: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί αναγκαιότητας του ΜΠΔΣ

Διάγραμμα 11: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί βελτίωσης οικονομίας με την εφαρμογή του ΜΠΔΣ

Διάγραμμα 12: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί βελτίωσης μεγεθών Γενικής Κυβέρνησης με την εφαρμογή του ΜΠΔΣ

Διάγραμμα 13: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί εξορθολογισμού του Ελληνικού Δημοσίου με χρήση των ΜΠΔΣ.

Διάγραμμα 14: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα εάν τα ΜΠΔΣ βελτίωσαν την ζωή των δημοσίων υπαλλήλων.

Συντομογραφίες

ΓΔΟΥ: Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών

ΔΥΕ: Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος

ΕΔΠ: Εθνικό Δημοσιονομικό Πλαίσιο

ΕΔΣ: Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕΣ: Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο

ΜΔΠ: Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο

ΜΔΣ: Μεσοπρόθεσμος Δημοσιονομικός Στόχος

ΜΠΔΣ: Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής

ΟΚΑ: Οργανισμός Κοινωνικής Ασφάλισης

ΟΝΕ: Οικονομική και Νομισματική Ένωση

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΟΤΑ: Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΣΛΕΕ: Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΣΑ: Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης

ΣΣΣΔ: Συνθήκη για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση

ΦΓΚ: Φορείς Γενικής Κυβέρνησης

1. Εισαγωγή

Μια από τις σημαντικότερες μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις στον εκσυγχρονισμό της διαχείρισης των δημοσίων δαπανών που αποτυπώθηκε στον δημοσιονομικό νόμο 3871/2010 είναι η καθιέρωση της σύνταξης ενός κυλιόμενου Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ). Το ΜΠΔΣ θέτει συγκεκριμένους στόχους, χρονοδιάγραμμα και δείκτες υλοποίησης στην προσπάθεια ελέγχου των δαπανών και σταδιακής μείωσης του ελλείμματος θέτοντας, παράλληλα, τα ανώτατα όρια δαπανών για όλη την περίοδο για τους φορείς της κεντρικής Κυβέρνησης.

Στην παρούσα εργασία θα διερευνηθεί η σημασία των ΜΠΔΣ που ψηφίστηκαν και εφαρμόστηκαν τόσο για τα συνολικά οικονομικά μεγέθη, όσο και για τον μετασχηματισμό του δημοσίου τομέα σε σχέση με τον δημοσιονομικό προσανατολισμό. Η έρευνα θα επεκταθεί σε δυο βασικά πεδία. Το πρώτο πεδίο είναι το θεσμικό, θεωρητικό και στατιστικό. Θα καταγραφούν οι βασικές αλλαγές που επέφεραν τα ΜΠΔΣ στην λογική του Ελληνικού δημοσίου. Θα ακολουθήσει η καταγραφή της πορείας των δημοσιονομικών και οικονομικών δεικτών κατά τη διάρκεια της εφαρμογής των ΜΠΔΣ και η εξέταση των δεικτών θα δώσει το μέγεθος της επιτυχίας ή της αποτυχίας των ΜΠΔΣ.

Το δεύτερο πεδίο είναι ερευνητικό και παρουσιάζει εξίσου ενδιαφέρον. Δημόσιοι υπάλληλοι Υπουργείων, Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ) και Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ) κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτηματολόγιο που σχετίζεται με το ΜΠΔΣ. Το ερωτηματολόγιο είναι χωρισμένο ουσιαστικά σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος είναι τα δημογραφικά στοιχεία, το δεύτερο μέρος σχετίζεται με τη γνώση ή μη των δημοσίων υπαλλήλων για το ΜΠΔΣ και στο τρίτο απαντούν σε ερωτήματα σε σχέση με το πόσο ωφέλιμο είναι το ΜΠΔΣ για το δημόσιο και την ζωή τους. Οι απαντήσεις θα καταγραφούν και θα αναλυθούν.

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό να καταγράψει τις βασικές πτυχές των ΜΠΔΣ που καταρτίστηκαν ως το 2021 και να αξιολογήσει την επιτυχίες και τις αποτυχίες τόσο συνολικά, όσο και στα επιμέρους μεγέθη της ελληνικής οικονομίας. Η υιοθέτηση και εφαρμογή των ΜΠΔΣ υπήρξε μια δομική μεταρρύθμιση, που άλλαξε άρδην τον τρόπο σχεδιασμού και εφαρμογής της δημοσιονομικής πολιτικής από την Κεντρική Κυβέρνηση και τους φορείς της. Έχει ιδιαίτερη ιστορική σημασία αφενός να

καταγραφούν και να αξιολογηθούν ποσοτικά και ποιοτικά τα ΜΠΔΣ και αφετέρου τα συμπεράσματα που θα εξαχθούν να βοηθήσουν σε μελλοντικές συζητήσεις σε σχέση με το πνεύμα και τα μέσα των ΜΠΔΣ. Σε αυτή την κατεύθυνση έρχεται να προστεθεί η συγκεκριμένη έρευνα με τα ευρήματα της.

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που θ' απαντηθούν μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης αλλά και των απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο είναι τα κάτωθι:

1) Η ψήφιση και εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής ήταν απαραίτητο στοιχείο για την λειτουργία της Ελληνικής οικονομίας και του Δημοσίου;

2) Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας, της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων;

3) Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής οδήγησε σε εξορθολογισμό την λειτουργία του Ελληνικού Δημοσίου;

4) Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τη ζωή των πολιτών και ειδικότερα των δημοσίων υπαλλήλων;

2. Τα Μεσοπρόθεσμα Πλαίσια Προϋπολογισμού σε διεθνές επίπεδο

2.1 Βασικές έννοιες Μεσοπρόθεσμου

Τα τελευταία 20-25 χρόνια υπήρξε μια σημαντική μεταστροφή των κυβερνήσεων σε διεθνές επίπεδο αναφορικά με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των κρατικών προϋπολογισμών. Σε αντίθεση με τον ετήσιο προϋπολογισμό, η νέα προσέγγιση οδήγησε στην επικράτηση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Προϋπολογισμού (ΜΠΠ). Το ΜΠΠ αποτελεί τη βάση για εξυγίανση σε δημοσιονομικό επίπεδο, είναι περιγραφικό εργαλείο για τις προοπτικές της οικονομίας σε μια περίοδο τριών-τεσσάρων ετών και θέτει τους στόχους της δημοσιονομικής πολιτικής με συγκεκριμένες δεσμεύσεις για οικονομικά μεγέθη όπως το έλλειμμα, οι δαπάνες και τα έσοδα (Ράπανος-Καπλάνογλου 2015). Το εν λόγω πλαίσιο δεν διακρίνεται για την εξονυχιστική λεπτομέρεια σχετικά με τις κατανομές πιστώσεων σε προγράμματα και υπουργεία αλλά είναι ικανό να θέσει αποτελεσματικά τις συνολικές δαπάνες που θα χρειαστούν για την υλοποίηση προγραμμάτων και την λειτουργία υπουργείων.

Το ΜΠΠ χωρίζεται σε έξι στάδια (Παγκόσμια Τράπεζα, 1998):

- Ανάπτυξη του μακροοικονομικού-δημοσιονομικού πλαισίου με την χρήση μακροοικονομικού μοντέλου που προβάλλει τα έσοδα και τις δαπάνες σε μεσοπρόθεσμο διάστημα.
- Ανάπτυξη των τομεακών προγραμμάτων με έμφαση σε τομεακούς στόχους, εκροές και αποτελέσματα, με ανάπτυξη και επισκόπηση προγραμμάτων και ανάλυση κόστους αυτών των προγραμμάτων.
- Ανάπτυξη των πλαισίων τομεακής δαπάνης.
- Προσδιορισμός της διανομής πόρων σε τομεακό επίπεδο με τη θέσπιση ορίων δαπανών.
- Προετοιμασία των τομεακών προϋπολογισμών με τον σχεδιασμό μεσοπρόθεσμων τομεακών προγραμμάτων που βασίζονται σε όρια δαπανών.
- Τελική πολιτική έγκριση του προγράμματος.

Για να είναι το ΜΠΠ αποτελεσματικό, χρειάζεται η συνύπαρξη ορισμένων παραγόντων. Οι παράγοντες αυτοί μπορούν να συνοψιστούν ως εξής (ΟΟΣΑ, 2014):

- Συντηρητική πρόβλεψη των εσόδων και των εξόδων.
- Παροχή κινήτρων στις πολιτικές και υπηρεσιακές ηγεσίες των Υπουργείων να περιορίσουν τις δαπάνες με τρόπο που να μην επηρεάζουν την λειτουργία τους

- Η πληρέστερη κάλυψη των τομέων με τους οποίους ασχολείται το ΜΠΠ οδηγεί σε αύξηση της αξιοπιστίας του
- Απλότητα στην διατύπωση που θα οδηγήσει στην κατανόηση του ΜΠΠ από Κοινοβούλιο, Υπηρεσίες και τον λαό.
- Η συμμόρφωση με το ΜΠΠ είναι αναγκαία στον σχεδιασμό των τομεακών πολιτικών
- Αποκλίσεις από τους στόχους που είχαν τεθεί αρχικά είναι αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη σε ετήσια βάση.

Το ΜΠΠ διακρίνεται σε επιμέρους κατηγορίες. Η πιο γνωστή είναι το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής (ΜΠΔΣ) το οποίο μετατρέπει τους μακροδημοσιονομικούς στόχους σε σύνολα προϋπολογισμού και αναλυτικά πλάνα δαπανών (Brumby-Hemming, 2013). Για να επιτύχει αυτή την μετατροπή χρησιμοποιεί συνδυαστικά τεχνικές προϋπολογισμού από κάτω προς τα πάνω και από πάνω προς τα κάτω. Με τον συνδυασμό αυτών των τεχνικών το ΜΠΔΣ οδηγεί τους ιθύνοντες σε περιορισμό των δαπανών βάσει των διαθέσιμων πόρων και χρηματοδότηση των προγραμμάτων βάσει στρατηγικών προτεραιοτήτων. Το ΜΠΔΣ μπορεί να οδηγήσει σε δημοσιονομική πειθαρχία με αποτελεσματική διανομή των πόρων.

Μια λιγότερο γνωστή κατηγορία είναι το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ) που βασίζεται στην από πάνω προς τα κάτω τεχνική προϋπολογισμού ώστε να επιτύχει δημοσιονομική πειθαρχία. Υπάρχει επίσης και το πιο ανεπτυγμένο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Απόδοσης (ΜΠΑ) που επιδιώκει μείωση των δαπανών και βελτίωση στους όρους της σχέσης ποιότητας υπηρεσιών-τιμής. Αυτούς τους στόχους τους επιτυγχάνει με το να χρησιμοποιεί τα αποτελέσματα από προηγούμενα προγράμματα ως παράγοντες στην λήψη αποφάσεων για τη χρηματοδότηση μελλοντικών προγραμμάτων. Τα ΜΔΠ είναι συνηθισμένα στις αναπτυσσόμενες χώρες ενώ τα ΜΠΑ σε μια μικρή ομάδα εκβιομηχανισμένων χωρών (Brumby-Hemming, 2013).

Σε αυτό το σημείο, είναι απαραίτητο να γίνει η διάκριση των τεχνικών προϋπολογισμού, μιας και αποτελούν βασικό παράγοντα στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των Μεσοπρόθεσμων Πλαισίων Προϋπολογισμού. Μέχρι την δεκαετία του 1990, η επικρατούσα τεχνική προϋπολογισμού ήταν η από κάτω προς τα πάνω. Τα Υπουργεία και οι φορείς συνέτασσαν τους ετήσιους προϋπολογισμούς τους και προχωρούσαν στην υποβολή προτάσεων στο αρμόδιο Υπουργείο Οικονομικών. Το εν

λόγω Υπουργείο προχωρούσε σε διαπραγματεύσεις με τα εμπλεκόμενα Υπουργεία και φορείς και με το πέρας των διαπραγματεύσεων διαμόρφωνε τους τελικούς προϋπολογισμούς (Ράπανος - Καπλάνογλου 2015).

Με αυτή την τεχνική, αναδύθηκε ένα βασικό δημοσιονομικό πρόβλημα γνωστό ως πρόβλημα «ενιαίας δεξαμενής πόρων». Το κάθε Υπουργείο εξέταζε μόνο στο δικό του επίπεδο, τυχόν κέρδη που θα είχε σε αυξημένες πιστώσεις. Για αυτόν τον λόγο εξάλλου, τα περισσότερα Υπουργεία υπερεκτιμούσαν τις ανάγκες και τις δαπάνες τους. Αυτή αντίληψη όμως αγνοούσε το αυξημένο συλλογικό κόστος που προέκυπταν από την αυξημένη φορολογία ή τον δανεισμό (εσωτερικό και εξωτερικό) που απαιτούνται για τη χρηματοδότηση των δαπανών του κάθε Υπουργείου.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ αντιμετώπισαν αυξανόμενα δημοσιονομικά ελλείμματα τα οποία, σε ορισμένες χώρες, μετατράπηκαν σε δημοσιονομική κρίση. Για να αντιμετωπιστούν οι δημοσιονομικές κρίσεις θεωρήθηκε χρήσιμο εργαλείο η τεχνική προϋπολογισμού από πάνω προς τα κάτω. Σε αυτή την τεχνική, το εκάστοτε υπουργείο Οικονομικών όριζε το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών βάσει των παραδοχών σε μακροοικονομικό επίπεδο και τον μεσοπρόθεσμο στόχο δημοσιονομικής διαχείρισης. Τα επιμέρους ανώτατα όρια, όπως τα ανώτατα όρια των τομεακών δαπανών συμφωνούσαν με τις προτεραιότητες δημοσιονομικής και οικονομικής πολιτικής. Αυτά τα ανώτατα όρια δαπανών επιβεβαιώνονταν από το εκάστοτε υπουργικό συμβούλιο στο αρχικό στάδιο της διαδικασίας του προϋπολογισμού. Έπειτα τα επιμέρους υπουργεία έχοντας ανώτατα όρια δαπανών, προχωρούσαν σε αποφάσεις κατανομής των διαθέσιμων πόρων και πιστώσεων.

2.2 Προϋποθέσεις και πλεονεκτήματα των ΜΔΠ

Τα ΜΔΠ παρουσιάζουν ορισμένα αξιοσημείωτα πλεονεκτήματα σε διάφορους τομείς της οικονομικής πολιτικής και διαφορετικούς χρονικούς ορίζοντες. Για να γίνουν αποτελεσματικά απαιτείται η τήρηση ορισμένων προϋποθέσεων. Οι προϋποθέσεις είναι οι παρακάτω (ΔΝΤ,2013):

- Ένας αξιόπιστος και προβλέψιμος ετήσιος προϋπολογισμός·
- Ακριβείς μεσοπρόθεσμες μακροοικονομικές και δημογραφικές προβλέψεις.
- Θεσπισμένοι δημοσιονομικοί στόχοι και κανόνες.
- Μια ολοκληρωμένη, ενοποιημένη διαδικασία προϋπολογισμού από πάνω προς τα κάτω.

Τα πλεονεκτήματα των ΜΔΠ είναι εμφανή σε τρία πεδία που παρουσιάζονται παρακάτω : (ΔΝΤ,2013):

- Ενίσχυση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών
- προώθηση της αποτελεσματικότερης κατανομής των δαπανών μεταξύ των τομέων προτεραιότητας
- ενθάρρυνση αποτελεσματικότερης χρήσης των πόρων από τους διαχειριστές προϋπολογισμού.

Στο πρώτο πεδίο εντοπίζεται ένα βασικό κίνητρο για την υιοθέτηση για την υιοθέτηση ενός ΜΠΔΣ στις περισσότερες προηγμένες οικονομίες. Το κίνητρο αυτό σχετίζεται με την επιθυμία της ενίσχυσης πολυετούς δημοσιονομικής πειθαρχίας.

Τα ΜΠΔΣ επιτυγχάνουν αυτήν την ενίσχυση καταπολεμώντας τις τάσεις για σταδιακή αύξηση στο επίπεδο δαπανών. Επιπροσθέτως το δημοσιονομικό ισοζύγιο παρουσιάζει καλύτερα αποτελέσματα μιας και οι δαπάνες μειώνονται.

Η βελτίωση της δημοσιονομικής πειθαρχίας μπορεί να επιτευχθεί με τρεις τρόπους μέσω των ΜΠΔΣ:

- με την έκθεση στην κυβέρνηση και το κοινοβούλιο του πλήρους πολυετούς δημοσιονομικού αντίκτυπου μιας νέας πολιτικής πριν αυτή υιοθετηθεί, αποφεύγοντας με αυτόν τον τρόπο τις όποιες μελλοντικές εκπλήξεις.
- δίνοντας στην κυβέρνηση έγκαιρη προειδοποίηση σχετικά με τη βιωσιμότητα των πολιτικών που ασκούνται και την ενθάρρυνση της, όπου είναι αναγκαίο, να λάβει διορθωτικά μέτρα εκ των προτέρων όπου χρειάζεται•
- με τη θέσπιση δεσμευτικών πολυετών ορίων δαπανών που περιέχουν τον δημοσιονομικό χώρο για δαπάνες στους επόμενους προϋπολογισμούς

Ένα ΜΠΔΣ μπορεί επίσης να συμβάλει στην προώθηση της αποτελεσματικότερης κατανομής των πόρων διευκολύνοντας την ανακατανομή των δαπανών από τομείς χαμηλότερης προτεραιότητας σε τομείς υψηλότερης προτεραιότητας. Η ύπαρξη ΜΠΔΣ οδηγεί σε ανακατανομή πόρων με τους εξής τρόπους:

- Μια μεσοπρόθεσμη προοπτική στον προϋπολογισμό παρέχει στην κυβέρνηση ένα μέσο για να το κάνει, διασφαλίζοντας ότι οι πολιτικές εφαρμόζονται την κατάλληλη στιγμή. Επιπροσθέτως, υπάρχει βελτίωση στους χρόνους εντοπισμού των προβλημάτων στη γωνία και δυνατότητα λήψης αποφάσεων και δράσεων
- Μια μεσοπρόθεσμη προοπτική επιτρέπει μια ανακατανομή πόρων με πιο τολμηρό χαρακτήρα, καθώς πολλές από τις διοικητικές και

νομικές ακαμψίες που ισχύουν σε προοπτική ενός έτους, μπορούν να ξεπεραστούν σε βάθος χρόνου δυοτριών ετών

- Ένα μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο επιτρέπει στην κυβέρνηση να ανακοινώνει πολιτικές αλλαγές σε παρόντα χρόνο και οι οποίες θα εφαρμοστούν αργότερα. Με αυτόν τον τρόπο μεταβάλλονται και προσαρμόζονται οι αντιλήψεις των πολιτών σχετικά με την κατάσταση που θα επικρατήσει.

Ένα ΠΜΔΣ δύναται να προωθήσει μια αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων δημιουργώντας πιο σταθερές και προβλέψιμες συνθήκες υπό τις οποίες τα υπουργεία και οι υπηρεσίες μπορούν να προγραμματίσουν τις δαπάνες τους. Αυτές οι βελτιώσεις απόδοσης προκύπτουν μέσω τριών διαφορετικών τρόπων:

- Μελλοντικά κονδύλια του προϋπολογισμού με ενισχυμένο βαθμό της προβλεψιμότητας προωθούν τον πολυετή προγραμματισμό και τη δημιουργία ευκαιριών για τη διαπραγμάτευση καλύτερων συμβάσεων, τον μετριασμό των κινδύνων και την εκμετάλλευση συνεργειών.
- Με την χαλάρωση του αυστηρού θεσμικού πλαισίου των εξουσιοδοτήσεων, δίνεται η δυνατότητα στους διαχειριστές προϋπολογισμού να δαπανούν πόρους όπως απαιτείται ή όταν καθίστανται πιο αποτελεσματικοί αντί της συνηθισμένης τακτικής κατά την οποία γίνεται προσπάθεια για εξόφληση δαπανών στο τέλος του οικονομικού έτους και μεταφορά μη δαπανηθέντων πιστώσεων.
- Η μεγαλύτερη βεβαιότητα σχετικά με τις μελλοντικές χορηγήσεις δημιουργεί κίνητρα για τους διαχειριστές προϋπολογισμού να εντοπίζουν και να εκμεταλλεύονται τις εξοικονομήσεις αποδοτικότητας.

Κάθε χώρα που έχει εισαγάγει το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Προϋπολογισμού (ΜΠΠ) το σχεδιάζει και το υλοποιεί με διαφορετικό θεσμικό πλαίσιο από μια άλλη χώρα με αντίστοιχο ΜΠΠ, αντιμετωπίζει διαφορετικές προκλήσεις και επιδιώκει διαφορετικούς στόχους του προϋπολογισμού. Αντίστοιχα, τα επιτυχημένα ΜΠΔΣ διαφέρουν από πολλές απόψεις, αλλά παρουσιάζουν τέσσερα βασικά κοινά χαρακτηριστικά (ΔΝΤ, 2013):

- πολυετή όρια δαπανών που καθορίζουν τη φύση, το επίπεδο και τους όρους των περιορισμών που θα επιβληθούν σε μελλοντικές δημοσιονομικές αποφάσεις • Μηχανισμοί ιεράρχησης των δαπανών που διασφαλίζουν ότι οι

δαπάνες κατανέμονται εντός αυτών των πολυετών περιορισμών με τρόπο που αντικατοπτρίζει τις προτεραιότητες της κυβερνητικής πολιτικής.

- μελλοντικούς ελέγχους δαπανών μέσω των οποίων ελέγχεται και επιβάλλεται η έννοια της συνέπειας των επικαιροποιημένων μεσοπρόθεσμων προβλέψεων δαπανών στα εγκεκριμένα μεσοπρόθεσμα σχέδια δαπανών
- Δυναμικές ρυθμίσεις λογοδοσίας μέσω των οποίων η τήρηση των δηλωθέντων μεσοπρόθεσμων μπορεί να αξιολογηθεί από το κοινοβούλιο και το ευρύ κοινό με την πάροδο του χρόνου.

2.3 Αξιολόγηση των ΜΠΠ σε διεθνές επίπεδο

Έχοντας αναλύσει τις κατηγορίες και τις τεχνικές των Μεσοπρόθεσμων Πλαισίων Προϋπολογισμού, προχωρούμε σε μια συνοπτική παρουσίαση της πορείας τους και μια αποτίμηση της αποτελεσματικότητάς τους. Πριν το 1990, τα ΜΠΠ εφαρμόζονταν μόνο από 11 βιομηχανικές χώρες (Brumby-Hemming, 2013). Στις αρχές του 90 τα ΜΠΠ άρχισαν να εφαρμόζονται σε αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως της Αφρικής, καθώς η Παγκόσμια Τράπεζα και άλλοι χρηματοδοτικοί οργανισμοί έψαχναν τρόπους να εξασφαλίσουν πως οι εγχώριες κυβερνήσεις θα προχωρούσαν σε διανομή των πόρων με τέτοιο τρόπο ώστε να μειώσουν την φτώχεια και να πετύχουν ρυθμούς ανάπτυξης.

Μελέτες (Le Houerou-Taliercio 2002, Holms-Evans, 2003) έδειξαν ότι τα ΜΠΔΣ δεν συνδέθηκαν με τους στόχους τους. Από την άποψη του μακροοικονομικού ισοζυγίου τα ΜΠΔΣ δεν είχαν αντίκτυπο, με πιθανή εξαίρεση την Ουγκάντα και το ίδιο συνέβη και στην ανακατανομή των πόρων ενώ στους τομείς της δημοσιονομικής προβλεψιμότητας και συνέπειας, τα ΜΠΔΣ δεν συνδέθηκαν με μεγαλύτερη πειθαρχία και μικρότερη απόκλιση. Οι λόγοι της μη επιτυχίας σχετίζονταν με τον σχεδιασμό προϋπολογισμού συστημάτων με αδυναμίες και την αδυναμία προσαρμογής των χωρών ακόμα και σε αυτά τα συστήματα που δεν ήταν καλά σχεδιασμένα και περιορισμένη υποστήριξη δημοσιονομικής πειθαρχίας από τα πολιτικά συστήματα.

Η έρευνα της Παγκόσμιας Τράπεζας για την περίοδο 1990-2008 (Παγκόσμια Τράπεζα, 2013) είναι αποκαλυπτική για την ραγδαία άνοδο που σημείωσαν τα ΜΠΠ στις χώρες του ΟΟΣΑ. Παράλληλα, στην περίοδο αυτή υπήρξε σημαντική αλλαγή εντός των ΜΠΠ, καθώς από την αρχική επικράτηση του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΜΔΠ) που βασίζεται στην από πάνω προς τα κάτω τεχνική προϋπολογισμού, οι χώρες προχώρησαν στην υιοθέτηση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Πολιτικής (ΜΠΔΣ) που χρησιμοποιεί συνδυαστικά

τεχνικές προϋπολογισμού από κάτω προς τα πάνω και από πάνω προς τα κάτω και το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Απόδοσης (ΜΠΑ).

Το 1990, μόλις 11 χώρες χρησιμοποιούσαν ΜΠΠ, με 9 από αυτές να χρησιμοποιούν Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο, μια να χρησιμοποιεί Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής και μια να χρησιμοποιεί Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Απόδοσης (ΜΠΑ). Το 2018, 132 χώρες χρησιμοποιούσαν ΜΠΠ με 72 από αυτές να χρησιμοποιούν Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο, 42 να χρησιμοποιούν Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής και 19 να χρησιμοποιούν Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Απόδοσης. Εντός 18 ετών, βλέπουμε πως δέκα τριπλασιάστηκαν οι χώρες που χρησιμοποίησαν ΜΠΠ. Έρευνα του ΟΟΣΑ (2014) έδειξε πως το 91% των χωρών του χρησιμοποιούσαν ΜΠΠ.

Η έρευνα της Παγκόσμιας Τράπεζας επικεντρώθηκε στην αποτελεσματικότητα των ΜΠΠ σε τρεις τομείς: i) δημοσιονομική πειθαρχία, ii) αποτελεσματικότητα στη διανομή πόρων και iii) τεχνική αποτελεσματικότητα με βελτίωση των όρων κόστους/αποτελεσματικότητας στις δαπάνες για τη δημόσια υγεία. Στον πρώτο τομέα, η έρευνα κατέδειξε μια ενδυνάμωση της δημοσιονομικής πειθαρχίας έπειτα από την επιβολή ΜΠΠ. Υπήρξε μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος κατά μ.ο 2,6% του ΑΕΠ έπειτα από το πέρας του τριετούς πλαισίου. Υπήρξε επίσης κάποια αποτελεσματικότητα στην διανομή πόρων χάρη κυρίως στην εφαρμογή ΜΠΔΣ, ενώ μικρό αντίκτυπο είχαν στην υγεία, καθώς οι δαπάνες εξακολούθησαν να είναι υψηλές, υποδηλώνοντας πως οι χώρες προτιμούσαν να αναδιανείμουν πόρους και δαπάνες σε άλλους τομείς.

2.4 Θεσμικό πλαίσιο της Οικονομικής Πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)

Η προσοχή μας στρέφεται στην εφαρμογή των ΜΠΔΣ. Για αυτόν τον λόγο είναι αναγκαίο να γνωρίζουμε τους βασικούς θεσμικούς πυλώνες της ΕΕ για την άσκηση της οικονομικής πολιτικής. Θα παρουσιαστούν μια σειρά από Συνθήκες, Σύμφωνα, Κανονισμούς και οδηγίες.

2.4.1 Η συνθήκη του Μάαστριχτ (1992)

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία είναι επισήμως γνωστή ως η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, έθεσε τις βάσεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση με τη σημερινή της μορφή και υπογράφηκε από 12 χώρες. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ ήταν η αφετηρία για τη δημιουργία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος, του ευρώ. Με τη Συνθήκη ιδρύθηκε επίσης η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών και σε αυτή περιγράφονται οι στόχοι τους που είναι η διατήρηση

της σταθερότητας των τιμών και κατά συνέπεια η διαφύλαξη της αξίας του κοινού νομίσματος (ΕΚΤ, 2022).

Τα κριτήρια του Μάαστριχτ ή κριτήρια σύγκλισης θεσπίστηκαν με σκοπό την επίτευξη της σταθερότητας των υπό ένταξη χωρών-μελών, στους ακόλουθους τομείς:

Πληθωρισμός: Ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού μιας χώρας δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τον ρυθμό πληθωρισμού των τριών κρατών μελών της ΕΕ με τις καλύτερες επιδόσεις κατά περισσότερο από 1,5 ποσοστιαία μονάδα στη διάρκεια περιόδου παρατήρησης ενός έτους.

Επίπεδα δημόσιου χρέους Το **ετήσιο δημοσιονομικό έλλειμμα μιας χώρας δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 3% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ)** και το **συνολικό δημόσιο χρέος δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ**. Ο συγκεκριμένος τομέας σχετίζεται άμεσα με τα ΜΠΔΣ.

Επιτόκια: Το μακροπρόθεσμο επιτόκιο μιας χώρας δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το αντίστοιχο επιτόκιο των τριών κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις κατά περισσότερο από 2 ποσοστιαίες μονάδες στη διάρκεια περιόδου παρατήρησης ενός έτους.

Συναλλαγματική ισοτιμία: Μια χώρα πρέπει να διατηρεί σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία. Αυτό σημαίνει ότι έχει παραμείνει εντός των περιθωρίων διακύμανσης που προβλέπει ο μηχανισμός συναλλαγματικών ισοτιμιών (ΜΣΙ II) τουλάχιστον κατά τα δύο προηγούμενα έτη.

2.4.2 Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ)

Το 1997, ψηφίστηκε το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) και πρόκειται για μία Διακυβερνητική Συμφωνία, η οποία αποτελεί ταυτόχρονα μηχανισμό επιτήρησης δημοσιονομικού χαρακτήρα και συντονισμού των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών της Ε.Ε. Βασικά χαρακτηριστικά του ΣΣΑ αποτελούν, η υποχρέωση των κρατών για την τήρηση τουλάχιστον ισοσκελισμένων προϋπολογισμών και αν είναι δυνατόν πλεονασματικών προϋπολογισμών και η διατήρηση του δημόσιου χρέους και του ελλείμματός σε επίπεδα χαμηλότερα από τα όρια του 3% και 60% αντίστοιχα (Χατζηγιάννης, 2018).

Το ΣΣΑ αποτελείται από δυο σκέλη. Ο Κανονισμός (Ε.Κ.) 1466/1997 αναφέρεται στο προληπτικό σκέλος του και ο δεύτερος Κανονισμός (Ε.Κ) 1467/1997 στο διορθωτικό σκέλος. Ο Κανονισμός (Ε.Κ.) 1466/1997 σχετίζεται με την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών. Το προληπτικό σκέλος απαιτεί από τα κράτη μέλη να υποβάλλουν κάθε χρόνο Πρόγραμμα Σταθερότητας (οι χώρες της ευρωζώνης) ή Σύγκλισης (τα άλλα κράτη μέλη), μαζί με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων.

Ο δεύτερος Κανονισμός (Ε.Κ) 1467/1997 σχετίζεται με τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος. Σύμφωνα με αυτή τη διαδικασία, αν το δημοσιονομικό έλλειμμα ενός κράτους μέλους υπερβεί το όριο του 3% που προβλέπει η Συνθήκη, το Συμβούλιο θα εκδώσει συστάσεις για το πώς θα πρέπει να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα. Η μη συμμόρφωση με αυτές τις συστάσεις μπορεί να οδηγήσει σε επιβολή κυρώσεων σε κράτη μέλη της ευρωζώνης.

2.4.3 Η εξάπτυχη μεταρρύθμιση του 2011

Το 2011 το ΣΣΑ τροποποιείται μέσω της δέσμης των έξι μέτρων (six pack) ή αλλιώς την εξάπτυχη μεταρρύθμιση. Αποτελείται από πέντε Κανονισμούς του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και μία οδηγία. Μέσω της δέσμης των έξι μέτρων επιτηρείται η δημοσιονομική πολιτική των κρατών μελών μέσω του Ευρωπαϊκού εξαμήνου (Χατζηγιάννης, 2018)..

Συνοπτικά, ο Κανονισμός 1173/2011 προβλέπει κυρώσεις για τα κράτη της ΟΝΕ που σχετίζονται με το προληπτικό και το διορθωτικό σκέλος του ΣΣΑ. Για θέματα που σχετίζονται με τη διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών, οι ρυθμίσεις λαμβάνουν χώρα από τους Κανονισμούς 1174/2011 και 1176/2011. Με τον Κανονισμό 1175/2011 ρυθμίζονται θέματα που σχετίζονται με τη δημοσιονομικής εποπτείας. Αναλυτικότερα, κατοχυρώνεται η ανεξαρτησία των εθνικών στατιστικών αρχών, η θέσπιση οικονομικού διαλόγου ανάμεσα στα θεσμικά όργανα της Ε.Ε και ειδικότερα γίνεται αναφορά στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο. Με τον Κανονισμό 1177/2011 ρυθμίζονται περαιτέρω θέματα που σχετίζονται με τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος των χωρών της ευρωζώνης .

Η οδηγία 2011/85/ΕΕ του Συμβουλίου καθορίζει λεπτομερείς κανόνες σχετικά με τα αναγκαία χαρακτηριστικά των δημοσιονομικών πλαισίων των κρατών μελών, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι τα κράτη μέλη θα συμμορφώνονται προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη ΣΛΕΕ όσον αφορά την αποφυγή υπερβολικών κρατικών ελλειμμάτων. Στο άρθρο 9 της εν λόγω Οδηγίας γίνεται ρητή αναφορά στα Μεσοπρόθεσμα Δημοσιονομικά Πλαίσια.

«1. Τα κράτη μέλη διαμορφώνουν ένα αξιόπιστο, αποτελεσματικό μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο, το οποίο προβλέπει την υιοθέτηση δημοσιονομικού σχεδιασμού με χρονικό ορίζοντα τουλάχιστον τριών ετών, ούτως ώστε να διασφαλίζεται ότι ο εθνικός δημοσιονομικός σχεδιασμός εντάσσεται σε μια προοπτική πολυετούς δημοσιονομικού σχεδιασμού. 2. Τα μεσοπρόθεσμα δημοσιονομικά πλαίσια περιλαμβάνουν διαδικασίες προκειμένου να καθορίζονται τα ακόλουθα στοιχεία: α) συνολικοί και διαφανείς πολυετείς δημοσιονομικοί στόχοι ως προς το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης, το δημόσιο χρέος και οιονδήποτε άλλον συνοπτικό δημοσιονομικό δείκτη, όπως οι δαπάνες, οι οποίοι διασφαλίζουν τη συνέπειά τους με τους ισχύοντες αριθμητικούς δημοσιονομικούς κανόνες. β) προβλέψεις για κάθε σημαντικό στοιχείο δαπανών και εσόδων της γενικής κυβέρνησης με περισσότερες διευκρινίσεις για το επίπεδο της κεντρικής διοίκησης και της κοινωνικής ασφάλισης, για το δημοσιονομικό έτος και πέραν αυτού, σε βάση αμετάβλητων πολιτικών· γ) περιγραφή των μεσοπρόθεσμα προβλεπόμενων πολιτικών που έχουν αντίκτυπο στα οικονομικά του δημοσίου, με ανάλυση ανά σημαντικό στοιχείο εσόδων και δαπανών, όπου καταδεικνύεται το πώς θα επιτευχθεί η προσαρμογή προς τους μεσοπρόθεσμους δημοσιονομικούς στόχους, σε σύγκριση με τις προβλέψεις σε βάση αμετάβλητων πολιτικών· δ) αξιολόγηση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι προβλεπόμενες πολιτικές, υπό το φως του άμεσου μακροπρόθεσμου αντικτύπου τους στα οικονομικά της γενικής κυβέρνησης, πρόκειται να επηρεάσουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών».

2.4.4 Η Συνθήκη για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (2012)

Ο σκοπός της Συνθήκης για τη Σταθερότητα, τον Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση είναι η ενίσχυση της δημοσιονομικής πειθαρχίας των κυβερνήσεων στις χώρες της ευρωζώνης μετά την κρίση δημόσιου χρέους που ξεκίνησε το 2010 (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο 2014). Η εν λόγω Συνθήκη ή το «δημοσιονομικό σύμφωνο» επιβάλλει στις χώρες της ευρωζώνης απαιτήσεις που αφορούν τις δημοσιονομικές πολιτικές τους και αποτελεί στην ουσία μια ενίσχυση του αναθεωρημένου Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης δυνάμει του οποίου:

- τα εθνικά ελλείμματα δεν πρέπει να υπερβαίνουν το 3% του ΑΕΠ
- το εθνικό δημόσιο χρέος πρέπει να παραμένει κάτω του 60% του ΑΕΠ.

Η διακυβερνητική συμφωνία έχει 3 κύριους στόχους:

1) Η διασφάλιση ισοσκελισμένων ή πλεονασματικών εθνικών προϋπολογισμών. Η συμμόρφωση των χωρών με τον «κανόνα περί ισοσκελισμένου προϋπολογισμού» συνεπάγεται ότι τα ετήσια διαρθρωτικά ελλείμματά τους θα πρέπει να είναι στο 0,5 % του ΑΕΠ ή χαμηλότερα. Οι κυβερνήσεις πρέπει να θέσουν σε εφαρμογή αυτόματο διορθωτικό μηχανισμό, ο οποίος ενεργοποιείται σε περίπτωση τυχόν απόκλισης από τον κανόνα περί ισοσκελισμένου προϋπολογισμού. Σύμφωνα με τον μηχανισμό αυτό, εάν σημειωθεί απόκλιση του ισοζυγίου του προϋπολογισμού από την προβλεπόμενη γραμμή, θα λαμβάνονται αυτομάτως διορθωτικά μέτρα. Η απαλλαγή των χωρών σε προσωρινή βάση από τον κανόνα περί ισοσκελισμένου προϋπολογισμού είναι δυνατή σε εξαιρετικές περιστάσεις, όπως σε σοβαρή οικονομική ύφεση.

2) Η ενίσχυση του αντικτύπου των συστάσεων στις οποίες προβαίνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όταν τα δημόσια ελλείμματα των χωρών της ευρωζώνης καθίστανται ιδιαίτερα υψηλά. Η εν λόγω διακυβερνητική συμφωνία δεσμεύει τις χώρες της ΕΕ, όταν ψηφίζουν στο Συμβούλιο της ΕΕ, να εγκρίνουν αμετάβλητες τις προτάσεις και συστάσεις της Επιτροπής στο πλαίσιο της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος — εκτός αν διαμορφώνεται ειδική πλειοψηφία μεταξύ τους κατά μιας τέτοιας απόφασης.

3) Η βελτίωση του συντονισμού των εθνικών οικονομικών πολιτικών. Η διακυβερνητική συμφωνία απαιτεί από τις κυβερνήσεις να αναφέρουν εκ των προτέρων τα σχέδιά τους όσον αφορά την έκδοση δημόσιου χρέους (συγκέντρωση κεφαλαίων μέσω δανεισμού από ομολογιούχους) στην Επιτροπή και το Συμβούλιο της ΕΕ. Πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα σχέδιά τους για μείζονος σημασίας οικονομικές μεταρρυθμίσεις θα συζητούνται εκ των προτέρων και θα συντονίζονται.

2.4.5 Η δίπτυχη μεταρρύθμιση του 2013

Η δίπτυχη μεταρρύθμιση περιλάμβανε δυο Κανονισμούς:

- 1) Τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 473/2013, της 21ης Μαΐου 2013, σχετικά με τις κοινές διατάξεις για την παρακολούθηση και την εκτίμηση των σχεδίων δημοσιονομικών προγραμμάτων και τη διασφάλιση της διόρθωσης του υπερβολικού ελλείμματος των κρατών μελών στη ζώνη του ευρώ.
- 2) Τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 472/2013, της 21ης Μαΐου 2013, για την ενίσχυση της οικονομικής και δημοσιονομικής εποπτείας των κρατών μελών στη ζώνη του ευρώ τα οποία αντιμετωπίζουν ή απειλούνται με σοβαρές δυσκολίες αναφορικά με τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα.

Τα βασικά στοιχεία του πρώτου κανονισμού είναι η εξασφάλιση κοινών δημοσιονομικών χρονοδιαγραμμάτων για όλα τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ και

κανόνων για την παρακολούθηση και αξιολόγηση των σχεδίων προϋπολογισμών των κρατών μελών από την Επιτροπή. Σε περίπτωση σοβαρών περιπτώσεων μη συμμόρφωσης η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει την αναθεώρηση των σχεδίων. Επιπλέον, ο κανονισμός ορίζει ότι τα κράτη μέλη της ευρωζώνης που υπόκεινται σε Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος θα πρέπει να παρουσιάσουν πρόγραμμα οικονομικής εταιρικής σχέσης στο οποίο θα περιγράφονται λεπτομερώς τα μέτρα πολιτικής και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται για να εξασφαλιστεί μια αποτελεσματική και διαρκής διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος. Το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, εκδίδει γνώμες για τα προγράμματα οικονομικής εταιρικής σχέσης.

Ο δεύτερος κανονισμός αφορά τα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ή απειλούνται από σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα. Θεσπίζει κανόνες για την καλύτερη εποπτεία, την οικονομική συνδρομή και την εποπτεία μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος (για τουλάχιστον όσο διάστημα δεν έχει αποπληρωθεί το 75% της χορηγηθείσας χρηματοδοτικής συνδρομής).

2.5 Αξιολόγηση των ΜΠΔΣ στην ΕΕ

Μιας και η Ελλάδα είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), αξίζει να αναφερθεί η εφαρμογή των ΜΠΠ στην ΕΕ. Πλέον όλες οι χώρες της ΕΕ διαθέτουν και εφαρμόζουν εθνικά μεσοπρόθεσμα πλαίσια άσκησης της δημοσιονομικής πολιτικής (Ράπανος - Καπλάνογλου 2015). Η άσκηση της πολιτικής είναι συνυφασμένη με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) που θεσπίστηκε στο πλαίσιο της τρίτης φάσης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ). Σχεδιάστηκε για να διασφαλίσει ότι η προσπάθεια για υγιή δημοσιονομικά των χωρών της ΕΕ θα συνεχιστεί μετά την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος.

Ορισμένες χώρες της ΕΕ, όπως η Γερμανία, η Ιταλία, η Ολλανδία, η Σουηδία και η Φινλανδία είχαν υιοθετήσει τα ΜΠΔΣ πριν το ΣΑΑ (Sherwood, 2015). Πέντε χώρες

ακόμη (Αυστρία, Εσθονία, Γαλλία, Πολωνία και Σλοβακία) από τις αρχές του 2000 είχαν υιοθετήσει παρόμοια ΜΠΔΣ. Στη συνέχεια, η διαδικασία επιταχύνθηκε με την έκδοση της Οδηγίας για τα δημοσιονομικά πλαίσια, η οποία υποχρέωσε τα κράτη μέλη να έχουν θεσπίσει τέτοια πλαίσια έως το τέλος του 2013 και έως την έναρξη ισχύος του του δίπτυχου (ένας νέος κύκλος παρακολούθησης για τη ζώνη του ευρώ, με τις χώρες - εκτός εκείνων με προγράμματα μακροοικονομικής προσαρμογής- να υποβάλλουν τα σχέδια δημοσιονομικών προγραμμάτων τους στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάθε φθινόπωρο).

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως τα ΜΠΔΔ διαφέρουν από χώρα σε χώρα ανάλογα με την πολιτική δέσμευση, τον ορίζοντα προγραμματισμού, το επίπεδο κάλυψης, το επίπεδο λεπτομέρειας, την διατύπωση στόχων, το είδος των εξαιρέσεων από το πρόγραμμα και τον δεσμευτικό χαρακτήρα (Sherwood, 2015).

Πολιτική δέσμευση: Το επίπεδο πολιτικής δέσμευσης που σχετίζεται με ένα ΜΠΔΣ κυμαίνεται μεταξύ των χωρών. Η ενεργός συμμετοχής των κοινοβουλίων και η θέσπιση νόμων προσδίδει μεγαλύτερη βαρύτητα στα σχέδια των ΜΠΔΣ και στην απαίτηση για τήρηση των σχεδίων αυτών από τα μέλη της Κυβέρνησης. Μια ομάδα χωρών (Αυστρία, Τσεχία, Γαλλία, Ελλάδα, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ρουμανία, Σλοβενία, Σουηδία) προχωρούν σε κοινοβουλευτική έγκριση του ΜΠΔΣ. Αντιθέτως στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ είναι η κυβέρνηση που υιοθετεί ένα μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό σχέδιο και το στέλνει στη βουλή είτε για ενημέρωση είτε συζήτηση, η οποία συνήθως δεν ακολουθείται από κοινοβουλευτική ψηφοφορία για αυτές τις προβλέψεις.

Ορίζοντας Προγραμματισμού: Υπάρχει διαφοροποίηση των χωρών στο εύρος της χρονική περιόδου που καλύπτει ένα ΜΠΔΣ. Σε κάθε ΜΠΔΣ γίνεται προσπάθεια να συνταιριάξουν η διάρκεια της καλυπτόμενης περιόδου και της σταθερότητας των σχεδίων που έχουν καθοριστεί. Από τη μια πλευρά ένας μεγαλύτερος χρονικός ορίζοντας παρουσιάζει το πλεονέκτημα μιας ευρύτερης εικόνας των δημόσιων οικονομικών μεσοπρόθεσμα και από την άλλη πλευρά μειώνεται η αξιοπιστία των εκτιμήσεων όσο μεγαλώνει το χρονικό εύρος.

Το πλαίσιο δημοσιονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ έχει θέσει ένα ελάχιστο όσον αφορά το χρονικό διάστημα ενός ΜΠΔΣ και προβλέπει την υιοθέτηση ορίζοντα δημοσιονομικού σχεδιασμού τουλάχιστον τριετίας. Τα ΜΠΔΣ της συντριπτικής πλειοψηφίας των χωρών επιλέγουν ΜΠΔΣ με ορίζοντα τριών ετών.

Επίπεδο κάλυψης: Το επίπεδο κάλυψης είναι καθοριστικό χαρακτηριστικό των ΜΠΔΣ. Οι εθνικές κεντρικές αρχές θεωρούνται υπεύθυνες για τα συνολικά δημοσιονομικά αποτελέσματα. Περίπου τα τρία τέταρτα των κρατών μελών παράγουν, με βάση τα ΜΠΔΣ τους, εθνικά έγγραφα σχεδιασμού που καλύπτουν ολόκληρη ή σχεδόν ολόκληρη τη γενική κυβέρνηση. Υπάρχουν όμως και μερικές χώρες όπως η Γερμανία, η Σουηδία και η Αυστρία στις οποίες οι τοπικές κυβερνήσεις έχουν μερικά περιθώρια σχεδιασμού και υλοποίησης.

Επίπεδο λεπτομέρειας: Το επίπεδο λεπτομέρειας που παρουσιάζεται στα εθνικά έγγραφα μεσοπρόθεσμου σχεδιασμού διαφέρει σημαντικά μεταξύ των χωρών και σχετίζεται με τον τρόπο διατύπωσης και το εύρος των δημοσιονομικών κανόνων. Υπάρχουν λοιπόν διάφοροι συνδυασμοί των κανόνων του διαρθρωτικού ισοσκελισμένου προϋπολογισμού, του κανόνα των δαπανών και κανόνα του χρέους, που εφαρμόζεται είτε στη γενική κυβέρνηση είτε σε μέρη αυτής.

Διατύπωση στόχων: Υπάρχουν επίσης διάφοροι τρόποι με τους οποίους τα κράτη μέλη καθορίζουν τα ανώτατα όρια δαπανών. Αυτά τα ανώτατα όρια εκφράζονται συνήθως σε μία από τις ακόλουθες μορφές: 1) ονομαστικό επίπεδο δαπάνης 2) πραγματική αύξηση των δαπανών ή 3) δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Είδος των εξαιρέσεων από το πρόγραμμα: Τα ΜΠΔΣ συχνά αποκλείουν ορισμένα τα στοιχεία του προϋπολογισμού για διάφορους λόγους. Η εξαίρεση παρουσιάζει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Όσες λιγότερες εξαιρέσεις υπάρχουν τόσο πιο βιώσιμο καθίσταται το πρόγραμμα. Από την άλλη πλευρά δεν είναι εφικτός ο ενδελεχής έλεγχος σε ορισμένα από τα στοιχεία του προϋπολογισμού και κατά συνέπεια απαιτείται η εξαίρεση τους.

Δεσμευτικός χαρακτήρας:

Σε σχέση με το δεσμευτικό χαρακτήρα των ΜΠΔΣ υπάρχει ένας χαρακτηριστικός πίνακας που παρουσιάζεται παρακάτω (Sherwood 2015)

Πίνακας 1: Βαθμός αυστηρότητας των ΜΠΔ

	ΒΑΘΜΟΣ ΑΥΣΤΗΡΟΤΗΤΑΣ	Member State

1	Τα ανώτατα όρια/στόχοι δεν αναμένεται να αλλάξουν ανεξάρτητα από τις περιστάσεις (εκτός εάν μια νέα κυβέρνηση έρθει στην εξουσία ή αλλάξει η κατανομή των καθηκόντων μεταξύ κυβερνητικών επιπέδων)	SE, FI
2	Τα ανώτατα όρια δαπανών μπορούν να αυξηθούν μόνο υπό τον όρο ότι οι πηγές χρηματοδότησης των πρόσθετων δαπανών προσδιορίζονται εκ των προτέρων	DK, NL
3	Τα ανώτατα όρια/στόχοι μπορούν να προσαρμοστούν ανάλογα με αλλαγές σε μια σειρά από συγκεκριμένες παραμέτρους που ορίζονται από τη νομοθεσία ή άλλο δημόσιο διαδικαστικό έγγραφο (π.χ. αλλαγή στις δαπάνες για συντάξεις, επιδόματα ανεργίας κ.λπ.) και τέτοιες αλλαγές πρέπει να εξηγούνται δημόσια	AT, IE, LV

4	Τα ανώτατα όρια/στόχοι μπορούν να αλλάξουν σε διάφορες καταστάσεις που προβλέπονται από τη νομοθεσία ή άλλο δημόσιο διαδικαστικό έγγραφο (π.χ. ενόψει σημαντικής αλλαγής στις μακροοικονομικές προβλέψεις, νέα κυβέρνηση στην εξουσία, έκτακτες περιστάσεις κ.λπ.) και τέτοιες αλλαγές πρέπει να εξηγηθούν δημόσια	BE, BG, CY, EL, HU, IT, MT, PL, RO
5	Τα ανώτατα όρια/στόχοι μπορούν να αλλάξουν κατά την κρίση της κυβέρνησης, αλλά οι αλλαγές πρέπει να εξηγηθούν και συνεπάγεται κόστος φήμης	CZ, EE, ES, FR, LT, LU, PT, UK
6	Τα ανώτατα όρια/στόχοι μπορούν να αλλάξουν κατά την κρίση της κυβέρνησης χωρίς καμία δημόσια εξήγηση.	DE, HR, SI, SK

Έρευνα του ΟΟΣΑ (2017) έδειξε πως η ΕΕ σημειώνει αξιοσημείωτα υψηλότερα σκορ στον δείκτη απόδοσης του προϋπολογισμού σε σχέση με όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ. Αυτό οφείλεται στο υψηλότερο σκορ που σημειώνει ο δείκτης των “πλαισίων” που αντανακλά τον υψηλό βαθμό εξειδίκευσης της ΕΕ στο σύστημα δημοσιονομικής διαχείρισης.

Αξίζει να σημειωθεί πως η Επιτροπή Επαφών της ΕΕ των Ανώτατων Οργάνων Ελέγχου της Ευρώπης δημοσίευσε έναν παράλληλο έλεγχο των ΜΠΔΣ για 7 χώρες (Φινλανδία, Ιταλία, Ολλανδία, Πορτογαλία, Γαλλία, Σλοβακία και Σουηδία) τον Οκτώβριο του 2022. Στόχος του ελέγχου ήταν η αξιολόγηση της πρακτικής εφαρμογής των μεσοπρόθεσμων στόχων ή προβλέψεων δαπανών και η λειτουργικότητα τους τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό πλαίσιο. Τα συμπεράσματα από τον έλεγχο ήταν τα κάτωθι (EU Contact Committee of the European Supreme Audit Institutions, 2022):

- Οι στόχοι δαπανών ενσωματώνονται καλά στη διαδικασία του προϋπολογισμού σε όλες τις ελεγχόμενες χώρες.
- Οι στόχοι δαπανών έχουν διαφορετική στόχευση σε καθεμία χώρα. Οι στόχοι μπορούν να τεθούν σε ένα ευέλικτο ή αυστηρό πλαίσιο.
- Υπήρχαν μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ως προς τον τρόπο λεπτομερούς επεξεργασίας των εκθέσεων σχετικά με τη σχέση μεταξύ των δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ και του στόχου των δαπανών.
- Πληροφορίες σχετικά με συστήματα δαπανών-στόχων είναι διαθέσιμες σε όλες τις ελεγχόμενες χώρες, και στις περισσότερες οι πληροφορίες είναι δημόσιες.
- Η κρίση της πανδημίας οδήγησε σε αύξηση των δημόσιων δαπανών στα υπάρχοντα συστήματα, οδηγώντας τα περισσότερα από τα ελεγχθέντα κράτη μέλη να κάνουν χρήση της ενσωματωμένης ευελιξίας.

3 Πορεία της Ελληνικής οικονομίας προς τα Μνημόνια

Αρχικά είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό τι οδήγησε την Ελλάδα σε αδυναμία εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους, σε προσφυγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και

το ΔΝΤ, στην υπογραφή των μνημονίων και την είσοδο του ΜΠΔΣ στην δημοσιονομική λογική της χώρας. Το **δημόσιο χρέος** είναι χρέος που σχετίζεται με τον υφιστάμενο δανεισμό του Δημοσίου σε συγκεκριμένο χρονικό σημείο (Βαβούρας, 2019). Το δημόσιο χρέος της τρέχουσας περιόδου είναι το αποτέλεσμα του δημοσίου χρέους της προηγούμενης περιόδου στο οποίο προστίθεται το **δημόσιο έλλειμμα** της τρέχουσας περιόδου και η **προσαρμογή ελλείμματος-χρέους** (δαπάνες ή αναλήψεις υποχρεώσεων) και αφαιρείται η **χρηματοδότηση του** από την Κεντρική Τράπεζα με την **έκδοση χρήματος** και **τυχόν εισπράξεις από αποκρατικοποιήσεις** (Βαβούρας 2019).

Το δημόσιο χρέος στην Ελλάδα ήταν ανέκαθεν σε υψηλά επίπεδα. Το υψηλό δημόσιο χρέος οφειλόταν σε χρόνιες παθογένειες και στρεβλώσεις της ελληνικής οικονομίας. Οι σημαντικότερες ήταν i) η αδυναμία του Ελληνικού Δημοσίου να εισπράξει τους άμεσους φόρους, ii) τα τεράστια ποσά που δαπανούσε το ελληνικό κράτος για την Εθνική Άμυνα, iii) το μεγάλο μέγεθος και η δυσκινησία της δημόσιας διοίκησης, iv) η έλλειψη ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και v) η χρήση των εσόδων από αποκρατικοποιήσεις που στράφηκαν αποκλειστικά στην χρηματοδότηση των αναγκών του Δημοσίου (Ζάρδας, 2015). Το **δημοσιονομικό έλλειμμα** προκύπτει όταν οι δημόσιες δαπάνες για κατανάλωση, επενδύσεις και μεταβιβάσεις είναι μεγαλύτερες από τα δημόσια έσοδα.

Με την κατάρρευση της Lehman Brothers το 2008, άρχισε η αντίστροφη πορεία για την ελληνική οικονομία. Στην Ελλάδα, όπως συνέβη και σε πολλές χώρες, ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ αυξήθηκε απότομα, κυρίως εξαιτίας της ραγδαίας μείωσης του παρονομαστή. Η χώρα βρέθηκε στην εφιαλτική κατάσταση των **«διδύμων ελλειμμάτων»** με την **ταυτόχρονη ύπαρξη ελλείμματος** τόσο στο **δημοσιονομικό ισοζύγιο** όσο και στο **ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών** (Αναγνωστόπουλος, 2021). Τα δίδυμα ελλείμματα φανερώνουν προβλήματα κακοδιαχείρισης και έλλειψης ανταγωνισμού. Το 2009 το δημόσιο χρέος ήταν ίσο με 126,8% του ΑΕΠ, το ιδιωτικό χρέος έβαινε διαρκώς αυξανόμενο, το ιδιωτικό, το δημοσιονομικό έλλειμμα ήταν στο 15,4% του ΑΕΠ ενώ και η ανάπτυξη παρουσίαζε αρνητικό πρόσημο.

Η προαναφερόμενη αρνητική διεθνής συγκυρία σε συνδυασμό με τα δομικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, οδήγησαν στην αδυναμία πραγματοποίησης των προβλέψεων που είχαν συμπεριληφθεί στο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΠΣΑ) για την περίοδο 2008-2011. Οι στόχοι που είχαν τεθεί με το ΠΣΑ

ήταν ο μηδενισμός του ελλείμματος έως το 2010, μέσω της αύξησης των φορολογικών εσόδων κατά 2,3% του ΑΕΠ ή 16,6 δισ. ευρώ και της μείωσης των δαπανών κατά 0,3% του ΑΕΠ (Ζήρας, 2007).

Το ΠΣΑ περιλάμβανε κι ένα εναλλακτικό σενάριο με πιο δυσμενείς προβλέψεις για την ανάπτυξη της τριετίας, βάσει των οποίων, θα υπήρχε υποχώρηση του ελλείμματος στο 0,4% του ΑΕΠ στο τέλος του 2010. Τον Ιανουάριο του 2009 και υπό το βάρος των εξελίξεων, η Ελλάδα υποχρεώθηκε (Μπάρμπας, 2022) να προβεί στην κατάθεση νέου επικαιροποιημένου προγράμματος για την περίοδο 2008-2010. Στο νέο πρόγραμμα υπήρξαν τροποποιήσεις στις προβλέψεις του μεσοπρόθεσμου στόχου. Η αιτιολογία που δόθηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση για τις εν λόγω τροποποιήσεις είναι πως βρίσκεται η οικονομία σε «δύσκολη συγκυρία» (Μπάρμπας, 2022).

Τον Φεβρουάριο του 2009 κατατέθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκθεση που αφορούσε στο τροποποιημένο ΠΣΑ που είχε καταθέσει η Ελλάδα. Στην εν λόγω Έκθεση γινόταν σαφής αναφορά πως τα δημοσιονομικά ελλείμματα (έλλειμμα και χρέος) υπερέβαιναν κατά πολύ τις τεθείσες τιμές αναφοράς που ήταν το 3% και 60% αντίστοιχα. Συγκεκριμένα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμούσε πως το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδος υπερέβη το 3% το 2007 και το 2008 και ότι θα παραμείνει υψηλότερο από 3% το 2009 και θα υπερβεί το 4% το 2010, εάν δεν υπάρξει αλλαγή πολιτικής (Commission of the European Communities, 2009).

Στις 24/3/2009 ενεργοποιήθηκε η Διαδικασία

Υπερβολικού ελλείμματος για την Ελλάδα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβη σε ανακοίνωση στην οποία τονίζει πως η Ελλάδα (μεταξύ άλλων χωρών) παρουσιάζει υπερβολικό έλλειμμα και πρότεινε στο Συμβούλιο ECOFIN την υιοθέτηση σύστασης όσον αφορά τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος (Τράπεζα της Ελλάδας, 2009). Ακολούθησε η έκδοση στις 27/4/2009 νομικής απόφασης από το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων της ΕΕ. Η εν λόγω απόφαση εξεδόθη δυνάμει του άρθρου 104 παρ. 6 της Συνθήκης και σχετίζεται με την ύπαρξη υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος στην Ελλάδα και συνοδεύεται με σύσταση, δυνάμει του άρθρου 104 παρ. 7 της Συνθήκης, σχετικά με την διορθωτική δράση που οφείλει να αναλάβει η χώρα (Τράπεζα της Ελλάδας, 2009).

Το Συμβούλιο βασίστηκε στις δημοσιευθείσες προβλέψεις της Επιτροπής τον Ιανουάριο του 2009, σύμφωνα με τις οποίες το ΑΕΠ της Ελλάδος θα σημείωνε αύξηση

του ΑΕΠ κατά 0,2% το 2009 και κατά 0,7% το 2010, κάλεσε την Ελλάδα να μειώσει το δημοσιονομικό

της έλλειμμα κάτω του ορίου του 3% έως το 2010. Η μείωση αυτή εξάλλου υπήρξε και δέσμευση της ελληνικής κυβέρνησης. Υπήρξε σύσταση του Συμβουλίου προς την ελληνική κυβέρνηση να προβεί σε υιοθέτηση μόνιμων μέτρων περιορισμού των δαπανών ώστε να υπάρξει ενίσχυση της δημοσιονομικής προσαρμογής του 2009. Επιπροσθέτως, η ελληνική κυβέρνηση όφειλε να προχωρήσει σε προσδιορισμό μόνιμων μέτρων που θα οδηγούσαν σε διασφάλιση της διόρθωσης του υπερβολικού ελλείμματος έως το 2010 (Τράπεζα της Ελλάδας, 2009). Όλα αυτά τα μέτρα η χώρα έπρεπε να τα λάβει ως τις 27 Οκτωβρίου του 2009.

Η ελληνική κυβέρνηση, έπειτα από τις συστάσεις του Συμβουλίου, δήλωσε πως προτίθεται να ζητήσει παράταση της προθεσμίας προσαρμογής για ένα έτος, ως το τέλος του 2011 (Μπάρμπας, 2022). Η παράταση αυτή, σύμφωνα με την ελληνική κυβέρνηση, οφειλόταν στην απρόβλεπτη και αντίξοχη οικονομική φύση γεγονότων, όπως οι καταστροφικές πυρκαγιές του 2009. Τέτοια γεγονότα δεν της επέτρεπαν να μηδενίσει το έλλειμμα εντός του 2010. Ακολούθησε η προκήρυξη πρόωρων εκλογών από τον τότε πρωθυπουργό Κώστα Καραμανλή για τις 4 Οκτωβρίου.

Αξίζει να σημειωθεί πως βάσει του Κοινοτικού Δικαίου, η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος δεν αναστέλλεται εξαιτίας προκήρυξης και διενέργειας εκλογών (Μπάρμπας, 2022). Η νέα κυβέρνηση του Γιώργου Παπανδρέου που σχηματίζεται μετά τις εκλογές έχει να αντιμετωπίσει την επιδείνωση της αξιοπιστίας της Ελλάδας εντός της ΕΕ (τα περίφημα «greek statistics») και την ραγδαία μείωση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας αφού οι διεθνείς αγορές προεξοφλούσαν την χρεοκοπία της και δεν αγόραζαν τίτλους ελληνικού δημοσίου με όρους αγοράς αλλά μόνο με πολύ υψηλά επιτόκια δανεισμού και εγγυήσεις τρίτων.

Στις 23 Δεκεμβρίου 2009 η Βουλή ψηφίζει τον προϋπολογισμό του 2010. Σύμφωνα με τις προβλέψεις και τους στόχους που περιλάμβανε (Ναυτεμπορική, 2009) το ΑΕΠ αναμενόταν να μειωθεί κατά 0,3% και η ανεργία να διαμορφωθεί στο 9,7%.

Τα καθαρά έσοδα προβλέπονταν να διαμορφωθούν στο ύψος των 57.560 εκατ. ευρώ (53.700 τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού και 3.860 εκατ. ευρώ του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων). Σύμφωνα με την πρόβλεψη αυτή, τα έσοδα θα έφταναν στο 23,6% του ΑΕΠ από το 21,5% του έτους 2009. Οι συνολικές δαπάνες (πριν χρεολυσίων) του κρατικού προϋπολογισμού θα περιορίζονταν στο 32,8% του ΑΕΠ από το 33,7% του έτους 2009.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, το έλλειμμα της κεντρικής κυβέρνησης θα μειωνόταν στο 9,2% του ΑΕΠ από το 12,2% του 2009, ενώ σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης θα περιοριζόταν στο 9,1% του ΑΕΠ από το 12,7% του 2009. Στα 326.305 εκατ. ευρώ ή 133,6% του ΑΕΠ προβλεπόταν ότι θα διαμορφωθεί το 2010 το χρέος της Κεντρικής Κυβέρνησης. Σε σύγκριση με το 2009, το χρέος της Κεντρικής Κυβέρνησης παρουσίαζε αύξηση κατά 8,3 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης προβλεπόταν ότι θα διαμορφωθεί το 2010 στα 294.950 εκατ. ευρώ ή 120,8% του ΑΕΠ παρουσιάζοντας αύξηση κατά 7,4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Στις 31.10.2009 τα ομόλογα του ελληνικού Δημοσίου εξακολουθούσαν να αποτελούν τον κύριο όγκο του χρέους σε ευρώ της Κεντρικής Κυβέρνησης, φθάνοντας στο 82,6% του συνόλου.

Το 2010 βρίσκει τη χώρα να παρουσιάζει αδυναμία κάλυψης των δίδυμων ελλειμμάτων από χρηματοδότηση των διεθνών αγορών, καθώς τα επιτόκια δανεισμού ήταν απαγορευτικά. Η “Ελληνική κρίση” κατέδειξε μια διαρθρωτική αδυναμία της Ευρωζώνης καθώς δεν υπήρχε πρόβλεψη για την ύπαρξη συγκεκριμένου μηχανισμού με τη δυνατότητα διαχείρισης δημοσιονομικών κρίσεων σε που θα μπορούσε να διαχειριστεί τις δημοσιονομικές κρίσεις σε χώρες-μέλη (Παπαμιχαλοπούλου, 2018).

Ακολουθεί ένας χρονολογικός πίνακας με τα σημαντικότερα γεγονότα.

- 15 Ιανουαρίου 2010: Η κυβέρνηση υποβάλλει το επικαιροποιημένο πρόγραμμα σταθερότητας (ΠΣΤ), που προέβλεπε μείωση του δημόσιου ελλείμματος κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες σε 8,7% του ΑΕΠ το 2010 και διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος έως το 2012. Ο δείκτης χρέους θα κορυφωνόταν στο 121% του ΑΕΠ το 2011.
- 1 Φεβρουαρίου 2010: Η διαφορά επιτοκίου (spread) των διετών ομολόγων φθάνει τις 347 μονάδες βάσης· η διαφορά επιτοκίου των δεκαετών ομολόγων φθάνει τις 270 μονάδες βάσης.
- 3 Φεβρουαρίου 2010: Η Επιτροπή εγκρίνει i) πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος στην Ελλάδα έως το 2012, ii) σχέδιο σύστασης του Συμβουλίου προκειμένου να τερματιστεί η ασυνέπεια με τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών και iii) σχέδιο γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το ΠΣΤ.
- 2 Φεβρουαρίου 2010: Η Ελλάδα εξαγγέλλει μια σειρά μέτρων, επιπλέον εκείνων που είχαν εξαγγελθεί με το ΠΣΤ (πάγωμα μισθών και αύξηση των ειδικών φόρων κατανάλωσης με στόχο τη μείωση του δημοσίου ελλείμματος).

- 11 Φεβρουαρίου 2010: Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλεί το Συμβούλιο ECOFIN να εγκρίνει τα έγγραφα αυτά και καλεί την Επιτροπή να παρακολουθεί την εφαρμογή της απόφασης και της σύστασης του Συμβουλίου, σε συνεργασία με την ΕΚΤ και με βάση την εμπειρία του ΔΝΤ. Τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ δηλώνουν ότι είναι έτοιμα να αναλάβουν αποφασιστική και συντονισμένη δράση, εάν χρειαστεί, για να διασφαλίσουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα στη ζώνη του ευρώ στο σύνολό της.
- 16 Φεβρουαρίου 2010: Το Συμβούλιο εγκρίνει τα προαναφερθέντα έγγραφα, μετά από συζήτηση στην Ευρωομάδα.
- 3 Μαρτίου 2010: Λίγο μετά την επίσκεψη του Επιτρόπου κ. Rehn στην Αθήνα, η Ελλάδα εξαγγέλλει νέα μέτρα για τη μείωση του ελλείμματος κατά ποσοστό μεγαλύτερο του 2% του ΑΕΠ, στα οποία περιλαμβάνεται αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ και άλλων έμμεσων φόρων και περικοπή του λογαριασμού μισθοδοσίας (μέσω της μείωσης των επιδομάτων και της μερικής κατάργησης των δώρων Πάσχα, αδειάς και Χριστουγέννων για τους δημοσίους υπαλλήλους). Τα μέτρα αυτά τυγχάνουν ευνοϊκής υποδοχής από την Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ.
- 8 Μαρτίου 2010: Η Ελλάδα υποβάλλει έκθεση προόδου όσον αφορά την εφαρμογή του ΠΣΤ και των πρόσθετων μέτρων.
- 9 Μαρτίου 2010: Η Επιτροπή συμπεραίνει ότι η Ελλάδα εφαρμόζει την απόφαση του Συμβουλίου της 16ης Φεβρουαρίου 2010 και τα μέτρα που περιγράφονται στο ΠΣΤ και ότι τα πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα που έχουν εξαγγελθεί από τις ελληνικές αρχές φαίνονται επαρκή για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων για το 2010.
- 15 Μαρτίου 2010: Η Ευρωομάδα δέχεται ευνοϊκά την έκθεση της Ελλάδας και την ανακοίνωση της Επιτροπής για την αξιολόγηση των μέτρων που έχουν ληφθεί. Υιοθετεί την εκτίμηση της Επιτροπής ότι τα πρόσθετα μέτρα φαίνονται επαρκή για τη διασφάλιση των δημοσιονομικών στόχων για το 2010, εάν εφαρμοστούν πλήρως.
- 25 Μαρτίου 2010: Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των χωρών της ζώνης του ευρώ επιβεβαιώνουν ότι υποστηρίζουν πλήρως τις προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης και χαιρετίζουν τα πρόσθετα μέτρα που εξαγγέλθηκαν στις 3 Μαρτίου, τα οποία φαίνονται επαρκή για τη διασφάλιση των δημοσιονομικών στόχων για το 2010.
- 8 Απριλίου 2010: Η διαφορά επιτοκίου (spread) των διετών ομολόγων φθάνει τις 652 μονάδες βάσης· η διαφορά επιτοκίου των δεκαετών ομολόγων φθάνει τις 430 μονάδες βάσης.
- 11 Απριλίου 2010: Η Ευρωομάδα επιβεβαιώνει την ετοιμότητα των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ να αναλάβουν αποφασιστική και συντονισμένη δράση, εάν

χρειαστεί. Διευκρινίζει τις τεχνικές λεπτομέρειες που καθιστούν δυνατή τη λήψη απόφασης για συντονισμένη δράση, τονίζοντας ότι στόχος δεν είναι η παροχή χρηματοδότησης με το μέσο επιτόκιο της ζώνης του ευρώ, αλλά η διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στη ζώνη του ευρώ στο σύνολό της.

- 15 Απριλίου 2010: Η Ελλάδα ζητεί «συζητήσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ σχετικά με ένα πολυετές πρόγραμμα οικονομικών πολιτικών (...) που θα μπορούσε να υποστηριχθεί με χρηματοδοτική συνδρομή (...), εάν οι ελληνικές αρχές αποφασίσουν να ζητήσουν την εν λόγω συνδρομή.»
- 23 Απριλίου 2010: Η Ελλάδα ζητεί χρηματοδοτική συνδρομή από τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ και από το ΔΝΤ.
- 27 Απριλίου 2010: Η διαφορά επιτοκίου (spread) των διετών ομολόγων φθάνει τις 1552 μονάδες βάσης· η διαφορά επιτοκίου των δεκαετών ομολόγων φθάνει τις 755 μονάδες βάσης.
- 2 Μαΐου 2010: Η Ελλάδα, η Επιτροπή, η ΕΚΤ και το ΔΝΤ ανακοινώνουν συμφωνία για ένα τριετές πρόγραμμα οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής. Η Ευρωομάδα συμφωνεί ομόφωνα να ενεργοποιήσει τη στήριξη οικονομικής σταθερότητας για την Ελλάδα μέσω διμερών δανείων που θα συγκεντρώσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- 6 Μαΐου 2010: Η Ελληνική Βουλή ψηφίζει μια σειρά μέτρων πολιτικής που προβλέπονται στο πρόγραμμα οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής και περιλαμβάνουν αύξηση του ΦΠΑ και των ειδικών φόρων κατανάλωσης, καθώς και περαιτέρω μειώσεις των μισθών και συντάξεων του δημοσίου τομέα.
- 6 Μαΐου 2010: Η ΕΚΤ εγκρίνει προσωρινά μέτρα που αφορούν την επιλεξιμότητα εμπορεύσιμων χρεογράφων που εκδίδει ή εγγυάται η ελληνική κυβέρνηση.
- 7 Μαΐου 2010: Η διαφορά επιτοκίου (spread) των διετών ομολόγων φθάνει τις 1739 μονάδες βάσης· η διαφορά επιτοκίου των δεκαετών ομολόγων φθάνει τις 1287 μονάδες βάσης.
- 9 Μαΐου 2010: Το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ εγκρίνει τη συμφωνία stand-by (SBA). • 9 και 10 Μαΐου 2010: Το Συμβούλιο και τα κράτη μέλη της ΕΕ εγκρίνουν μηχανισμό χρηματοπιστωτικής σταθεροποίησης.
- 18 Μαΐου 2010: Τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ εκταμιεύουν την πρώτη δόση (14,5 δισ. ευρώ) κοινού δανείου προς την Ελλάδα

Τον Απρίλιο του 2010 υπέβαλλε η Ελλάδα αίτημα χρηματοδοτικής στήριξης από τις Χώρες της Ζώνης του Ευρώ (ΖτΕ), την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Αποτέλεσμα αυτής της αίτησης ήταν η χρηματοδότηση της χώρας με 110 δισ. Ευρώ.

Η χρηματοδότηση αυτή επήλθε αφού η χώρα συμφώνησε να τηρήσει αυστηρούς όρους εντός πλαισίου ενός τριετούς προγράμματος σταθεροποίησης της ελληνικής οικονομίας. Για τον λόγο αυτό, υπεγράφησαν το 1ο Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (Ν. 3845/2010), ενώ ακολούθησαν η 2η Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης (Ν. 4046/2012) και η 3η Σύμβαση Οικονομικής Ενίσχυσης (Ν. 4336/2015). Τα συγκεκριμένα προγράμματα παρείχαν στη χώρα τη δυνατότητα πρόσβασης σε δανεισμό με ευνοϊκούς όρους που δεν υπήρχε περίπτωση να τους βρει η χώρα στην ελεύθερη διεθνή αγορά. Το αντιστάθμισμα για τους όρους δανεισμού είναι η επιβολή δημοσιονομικής πειθαρχίας και η υιοθέτηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Στα πλαίσια υιοθέτησης της δημοσιονομικής πειθαρχίας εισήλθε στη ζωή του Δημοσίου το **Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Πολιτικής (ΜΠΔΣ)**.

4. Έννοια και χαρακτήρας του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Στρατηγικής

4.1 Θεσμικό πλαίσιο για το ελληνικό ΜΠΔΣ

Είναι σημαντικό να αποσαφηνιστούν η έννοια και ο χαρακτήρας του ΜΠΔΣ. Η εισαγωγή της έννοιας του ΜΠΔΣ στην ελληνική δημοσιονομική νομοθεσία έγινε με τις

διατάξεις του άρθρου 9 του Ν. 3871/2010 με τις οποίες προστέθηκαν τα άρθρα 6Α, 6Β, 6Γ και 6Δ στον προηγούμενο Κώδικα Δημοσιονομικού Λογιστικού (ΚΔΛ) όπως ίσχυε με τον Ν. 2362/95 (Μπάρμπας 2022).

Σύμφωνα με το άρθρο 9 του Ν. 3871/2010 το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής περιέχει, τουλάχιστον:

(α) Τους μεσοπρόθεσμους στόχους για τη Γενική Κυβέρνηση και τους επί μέρους φορείς της. Οι στόχοι αυτοί πρέπει να είναι συγκεκριμένοι, χρονικά προσδιορισμένοι, περιεκτικοί και να καταρτίζονται ακολουθώντας την ίδια λογιστική βάση με του ετήσιου Κρατικού Προϋπολογισμού.

(β) Την περιγραφή και αξιολόγηση των μακροοικονομικών εξελίξεων και προοπτικών, συμπεριλαμβανομένων των αποτελεσμάτων για τα δύο προηγούμενα έτη και των προβλέψεων για το τρέχον έτος, το έτος προϋπολογισμού και τα επόμενα τρία έτη των κύριων μακροοικονομικών δεικτών. Επίσης, στους δείκτες αυτούς συμπεριλαμβάνεται το ΑΕΠ και οι κύριες συνιστώσες του, ο δείκτης τιμών καταναλωτή, η απασχόληση και η ανεργία και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

(γ) Την περιγραφή και αξιολόγηση των δημοσιονομικών εξελίξεων και προβλέψεων, συμπεριλαμβανομένων των αποτελεσμάτων για τα προηγούμενα δύο έτη και των προβλέψεων για το τρέχον έτος, το έτος προϋπολογισμού και τα επόμενα τρία έτη. (δ) Την κατάσταση όλων των υποκείμενων κύριων παραδοχών των οικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων.

(ε) Την κατάσταση των κύριων πηγών κινδύνου για τις δημοσιονομικές προβλέψεις (στ) Το στόχο για το χρηματικό υπόλοιπο της Γενικής Κυβέρνησης με κωδικοποίηση σε ειδικές κατηγορίες στόχων χρηματικού υπολοίπου για τον Κρατικό Προϋπολογισμό, τον Κοινωνικό Προϋπολογισμό και τον ενοποιημένο προϋπολογισμό των τοπικών αυτοδιοικήσεων για το έτος προϋπολογισμού και τα επόμενα τρία έτη.

(ζ) Το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών για τον Κρατικό Προϋπολογισμό που καλύπτει το οικονομικό έτος του προϋπολογισμού και τα τρία επόμενα οικονομικά έτη.

(η) Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δαπανών για τον Κρατικό Προϋπολογισμό που περιέχει: (αα) εκτιμήσεις τακτικών δαπανών και δαπανών για επενδύσεις για κάθε Υπουργείο, για το έτος προϋπολογισμού και τα τρία επόμενα έτη που συνάδουν με το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών, (ββ) εκτιμήσεις του ύψους των μεταβιβάσεων από τον Κρατικό Προϋπολογισμό στην τοπική αυτοδιοίκηση, τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης και τα νοσοκομεία (και σε άλλο φορέα κατά περίπτωση) για το έτος προϋπολογισμού και τα τρία επόμενα έτη, (γγ) περιθώριο προγραμματισμού για την

κάλυψη του κόστους μελλοντικών πολιτικών και σφαλμάτων στις προβλέψεις δαπανών για τα τρία έτη μετά το οικονομικό έτος, ύψους όχι μικρότερου του 1 και όχι μεγαλύτερου του 2 τοις εκατό των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού ενός δεδομένου οικονομικού έτους.

(θ) Τις εκτιμήσεις ακαθάριστων εξόδων, εσόδων, και ελλείμματος ή πλεονάσματος του Κοινωνικού Προϋπολογισμού του έτους του προϋπολογισμού και των τριών επόμενων ετών.

(ι) Τις εκτιμήσεις ακαθάριστων εξόδων, εσόδων, και ελλείμματος ή πλεονάσματος των ενοποιημένων προϋπολογισμών της τοπικής αυτοδιοίκησης για το έτος προϋπολογισμού και τα επόμενα τρία έτη.

(κ) Τη Διαβεβαίωση ότι η λογιστική απεικόνιση των δημοσιονομικών δεικτών, στόχων και προβλέψεων μαζί με την εναρμόνιση των κύριων δημοσιονομικών συνόλων της Γενικής Κυβέρνησης, βασίζονται σε έννοιες και ταξινομήσεις του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών του 1995(ESA95).

(λ) Τη Δήλωση συμμόρφωσης των προβλέψεων και στόχων του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής με τις αρχές και διαδικασίες που παρατίθενται σε αυτόν τον νόμο.

Το ΜΠΔΣ με τις όποιες αναθεωρήσεις και τροποποιήσεις έλαβε τη μορφή που γνωρίζουμε σήμερα βάσει των διατάξεων των άρθρων 42-48 του Ν.4270/2014 με ισχύ από 1/1/2015. Σημειώνεται πως ο Ν.4270/2014 ενσωμάτωσε τις διατάξεις της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ του Συμβουλίου “Απαιτήσεις για τα δημοσιονομικά πλαίσια των κρατών μελών”.

Στο άρθρο 42 του εν λόγω νόμου συσχετίζεται το ΜΠΔΣ με τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις. Το ΜΠΔΣ με την επεξηγηματική του έκθεση, καθώς και ο Κρατικός Προϋπολογισμός και οι ενοποιημένοι προϋπολογισμοί των υποτομέων της Γενικής Κυβέρνησης που περιλαμβάνονται στην εισηγητική του έκθεση, βασίζονται στις πλέον πιθανές και συνεπείς με την επίτευξη των στόχων ή και σε ακόμα πιο συντηρητικές, μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις.

Στην επεξηγηματική έκθεση του ΜΠΔΣ, καθώς και στην εισηγητική έκθεση του ετήσιου Κρατικού Προϋπολογισμού, περιλαμβάνονται συγκρίσεις των μακροοικονομικών και των δημοσιονομικών προβλέψεων στις οποίες βασίζονται το ΜΠΔΣ και ο ετήσιος Κρατικός Προϋπολογισμός, με τις πλέον επικαιροποιημένες αντίστοιχες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και, κατά περίπτωση, με αυτές

άλλων ανεξάρτητων οργάνων. Οι ανωτέρω εκθέσεις περιγράφουν τυχόν σημαντικές διαφορές μεταξύ των επιλεγμένων μακροοικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων και των προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τεκμηριώνοντας, ειδικότερα, αν το επίπεδο ή η εξέλιξη των εξωγενών μεταβλητών διαφέρουν σημαντικά από τις τιμές που περιέχονται στις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Αρμόδια υπηρεσία για την κατάρτιση των μακροοικονομικών προβλέψεων, πάνω στις οποίες βασίζονται το Μ. Π.Δ.Σ. και ο ετήσιος Κρατικός Προϋπολογισμός, είναι η Διεύθυνση Οικονομικού Συντονισμού και Μακροοικονομικών Προβλέψεων του Υπουργείου Οικονομικών. Αντίστοιχα, το ΓΛΚ καταρτίζει τις δημοσιονομικές προβλέψεις.

Το Μ.Π.Δ.Σ. και το σχέδιο του ετήσιου Κρατικού Προϋπολογισμού βασίζονται σε μακροοικονομικές προβλέψεις που αξιολογούνται από το Δημοσιονομικό Συμβούλιο, με σκοπό την υιοθέτησή τους. Η επεξηγηματική έκθεση του Μ.Π.Δ.Σ. και η εισηγητική έκθεση του ετήσιου Κρατικού Προϋπολογισμού αναφέρουν αν οι μακροοικονομικές και οι δημοσιονομικές προβλέψεις, πάνω στις οποίες βασίζονται, έχουν υιοθετηθεί από το Δημοσιονομικό Συμβούλιο.

Στο άρθρο 43 του Ν. 4270/2014 καθορίζεται το περιεχόμενο των προβλέψεων του ΜΠΔΣ. Το ΜΠΔΣ περιλαμβάνει:

- α. Το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο και την πορεία προσαρμογής προς αυτόν, για τα επόμενα τέσσερα (4) χρόνια.
- β. Τους ενδεικτικούς ετήσιους στόχους του ελλείμματος ή του πλεονάσματος της Γενικής Κυβέρνησης, καθώς και του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης για τα επόμενα τέσσερα (4) χρόνια.
- γ. Τις ποσοτικές επιπτώσεις των προβλεπόμενων δημοσιονομικών και άλλων μέτρων οικονομικής πολιτικής επί του ισοζυγίου της Γενικής Κυβέρνησης για τα επόμενα τέσσερα (4) χρόνια.
- δ. Τα ανώτατα όρια για τις δαπάνες των φορέων της Κεντρικής Διοίκησης, καθώς και των Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών (Α.Δ.Α.) που ανήκουν στην Κεντρική Διοίκηση, για κυλιόμενη περίοδο των επομένων, από τη σύνταξη του Μ.Π.Δ.Σ. τεσσάρων (4) ετών, κάθε φορά, εκ των οποίων τα δύο (2) πρώτα χρόνια είναι δεσμευτικά.
- ε. Τα ανώτατα όρια για συγκεκριμένες δαπάνες στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, στην οποία περιλαμβάνεται η φαρμακευτική δαπάνη και τα επιδόματα ασθένειας για κυλιόμενη περίοδο των επομένων από τη σύνταξη του Μ.Π.Δ.Σ.,

τεσσάρων (4) ετών κάθε φορά, εκ των οποίων τα δύο (2) πρώτα χρόνια είναι δεσμευτικά.

στ. Τον ενδεικτικό στόχο ισοζυγίου του ενοποιημένου κοινωνικού προϋπολογισμού.

ζ. Τους στόχους ισοζυγίου των Α.Δ.Α., των ενοποιημένων προϋπολογισμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των λοιπών φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, για κυλιόμενη περίοδο των επομένων, από τη σύνταξη του Μ.Π.Δ.Σ. τεσσάρων (4) ετών, κάθε φορά, εκ των οποίων τα δύο (2) πρώτα χρόνια είναι δεσμευτικά.

Στο άρθρο 44 τονίζεται πως το Μ.Π.Δ.Σ πρέπει να συνοδεύεται από επεξηγηματική έκθεση που περιλαμβάνει περιγραφή και αξιολόγηση αποτελεσμάτων, μακροοικονομικών και δημοσιονομικών εξελίξεων και προοπτικών καθώς και εκτίμηση ακαθάριστων δαπανών και εσόδων, το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δαπανών για τον Κρατικό Προϋπολογισμό και μια σειρά άλλων μεγεθών. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως η ανωτέρω επεξηγηματική έκθεση οφείλει να συμφωνεί με τους στόχους και τα ανώτατα όρια που προτείνονται από το Μ.Π.Δ.Σ

Η κατάρτιση του Μ.Π.Δ.Σ αναλύεται στο άρθρο 45 του Ν.4270/2014 και ακολουθεί τη διαδικασία κατάρτισης του ετήσιου Κρατικού Προϋπολογισμού. Η ψήφιση του περιγράφεται στο άρθρο 46. Το Μ.Π.Δ.Σ. και η επεξηγηματική του έκθεση καταρτίζονται από το ΓΛΚ και υποβάλλονται στο Υπουργικό Συμβούλιο προς έγκριση το αργότερο μέχρι την 25η Απριλίου κάθε έτους. Το Μ.Π.Δ.Σ. υποβάλλεται από τον Υπουργό Οικονομικών στη Βουλή προς ψήφιση μέχρι το τέλος Μαΐου κάθε έτους.

Στο άρθρο 46 περιγράφεται η διαδικασία ψήφισης του ΜΠΔΣ. Το ΜΠΔΣ και η επεξηγηματική του έκθεση καταρτίζονται από το ΓΛΚ και υποβάλλονται στο Υπουργικό Συμβούλιο προς έγκριση το αργότερο μέχρι την 25η Απριλίου κάθε έτους. Μετά την έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου και το αργότερο μέχρι τις 30 Απριλίου κάθε έτους, ο Υπουργός Οικονομικών δημοσιοποιεί, με ανάρτηση στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομικών, το σχέδιο του ΜΠΔΣ και της επεξηγηματικής έκθεσης. Το ΜΠΔΣ υποβάλλεται από τον Υπουργό Οικονομικών στη Βουλή προς ψήφιση μέχρι το τέλος Μαΐου κάθε έτους.

Στο άρθρο 47 καθορίζονται οι περιοριστικοί όροι επικαιροποίησης του Μ.Π.Δ.Σ. Η επικαιροποίηση είναι εφικτή στην περίπτωση εμφάνισης ιδιαίτερα σημαντικών και απρόβλεπτων μεταβολών σε ουσιώδη στοιχεία του Μ.Π.Δ.Σ. Στο άρθρο 48 γίνεται λόγος για τη δεσμευτικότητα του Μ.Π.Δ.Σ. Συγκεκριμένα οι δεσμευτικοί στόχοι και τα ανώτατα όρια που καθορίζονται από το εκάστοτε ισχύον Μ.Π.Δ.Σ. τηρούνται κατά την κατάρτιση των ετήσιων και των συμπληρωματικών Κρατικών Προϋπολογισμών.

Στο άρθρο 48 περιγράφονται οι δεσμευτικές επιπτώσεις του ΜΠΔΣ. Οι δεσμευτικοί στόχοι και τα ανώτατα όρια που καθορίζονται από το εκάστοτε ισχύον ΜΠΔΣ τηρούνται κατά την κατάρτιση των ετήσιων και των συμπληρωματικών Κρατικών Προϋπολογισμών, καθώς και κατά την κατάρτιση οποιωνδήποτε ετήσιων ή αναθεωρημένων προϋπολογισμών οποιουδήποτε φορέα που ανήκει στη Γενική Κυβέρνηση. Ο ετήσιος ή ο συμπληρωματικός Κρατικός Προϋπολογισμός, οι ενοποιημένοι ετήσιοι προϋπολογισμοί των υποτομέων, που περιλαμβάνονται στην εισηγητική έκθεση, καθώς και οι ετήσιοι ή οι αναθεωρημένοι προϋπολογισμοί οποιουδήποτε φορέα ανήκει στη Γενική Κυβέρνηση, εκτελούνται σε απόλυτη συμμόρφωση προς τα όρια, τους δημοσιονομικούς στόχους και τις προβλέψεις που αναφέρονται στο εκάστοτε ισχύον Μ.Π.Δ.Σ. και στις ενδεχόμενες επικαιροποιήσεις του.

Αν ο ετήσιος ή ο συμπληρωματικός Κρατικός Προϋπολογισμός, καθώς και οι ενοποιημένοι ετήσιοι προϋπολογισμοί των υποτομέων, που περιλαμβάνονται στην εισηγητική έκθεση ή ο ετήσιος ή ο αναθεωρημένος προϋπολογισμός οποιουδήποτε φορέα ανήκει στη Γενική Κυβέρνηση, υπερβαίνουν τους ενδεικτικούς στόχους ή τα ανώτατα όρια που καθορίζονται στο εκάστοτε ισχύον ΜΠΔΣ ή βασίζονται σε προβλέψεις εσόδων ή δαπανών που δεν συνάδουν με αυτές του εκάστοτε ισχύοντος Μ.Π.Δ.Σ. ή της επεξηγηματικής του έκθεσης, συνοδεύονται από έκθεση που εξηγεί την αιτία της απόκλισης από τους ενδεικτικούς στόχους, τα ανώτατα όρια ή τις προβλέψεις.

Τα δεσμευτικά ανώτατα όρια για τις δαπάνες της Κεντρικής Διοίκησης και για τις δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης του έτους προϋπολογισμού και του επόμενου έτους, που καθορίζονται από το Μ.Π.Δ.Σ., δεν δύνανται να τροποποιηθούν από το επικαιροποιημένο ή το επόμενο Μ.Π.Δ.Σ. που υποβάλλεται στη Βουλή.

Αν σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης, δεν τίθεται σε κίνδυνο η δημοσιονομική βιωσιμότητα σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα και δεν προκαλείται απόκλιση από τον καθορισμένο μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο, η απαγόρευση για την τροποποίηση δεν εφαρμόζεται όταν συντρέχουν, διαζευκτικά, τα ακόλουθα:

- Οι μακροοικονομικές ή δημοσιονομικές προβλέψεις στις οποίες βασίζεται το Μ.Π.Δ.Σ. που ψηφίστηκε το προηγούμενο έτος χρειάζεται να αλλάξουν στο πλαίσιο ενός προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής που καθορίζεται στον Κανονισμό (ΕΕ) 472/2013, με τρόπο που επηρεάζει το Μ.Π.Δ.Σ. που πρόκειται να υποβληθεί στο τρέχον έτος.

- Η επικαιροποίηση του Μ.Π.Δ.Σ. γίνεται λόγω αλλαγής στο πρόσωπο του Πρωθυπουργού,

- Επικρατούν εξαιρετικές περιστάσεις ή διανύεται περίοδος εφαρμογής σημαντικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Όταν η πρόταση του ετήσιου ή του συμπληρωματικού ή του αναθεωρημένου προϋπολογισμού από οποιοδήποτε Υπουργείο ή από οποιονδήποτε άλλον φορέα της Γενικής Κυβέρνησης δεν τελεί σε συμφωνία με τους δεσμευτικούς στόχους ή τα ανώτατα όρια του εκάστοτε ισχύοντος Μ.Π.Δ.Σ. ή δεν συνοδεύεται από ικανοποιητικές εξηγήσεις για την αιτία της απόκλισης τότε αν υποβληθεί πρόταση από φορέα της Κεντρικής Διοίκησης, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους επιστρέφει αυτή την πρόταση προϋπολογισμού στο φορέα ή τροποποιεί την πρόταση του προϋπολογισμού για να αναπροσαρμοσθεί, σύμφωνα με το εκάστοτε ισχύον Μ.Π.Δ.Σ..

Από την καταγραφή του θεσμικού πλαισίου που περιγράφεται το περιεχόμενο του Μ.Π.Δ.Σ, εξάγονται συμπεράσματα και για τον χαρακτήρα του. Είναι υποχρεωτική η τήρηση του, έχει δεσμευτικό χαρακτήρα και σε αντίθεση με τον Κρατικό Προϋπολογισμό παρουσιάζει μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό και όχι ετήσιο καθώς οι δημοσιονομικοί σχεδιασμοί εκτείνονται σε περίοδο δυο (2) ως τεσσάρων (4) ετών. Στον κάτωθι πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά η ενσωμάτωση των διατάξεων της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ στον Ν. 4270/2014.

Πίνακας 2: Ενσωμάτωση των διατάξεων της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ στα άρθρα του Ν. 4270/2014.

	Ενσωμάτωση Οδηγίας 2011/85/ΕΕ στο Ν.4270/2014		Οδηγία 2011/85/ΕΕ
Αρ.		Άρθρα	
2	Σύσταση και αρμοδιότητες του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου	4 (5) και (6), 5 και 6	προγνώσεις, αριθμητικοί δημοσιονομικοί κανόνες

3	Μνημόνιο Συνεργασίας	4(6) και 6(1)(β)	Ορισμοί, ρήτρες διαφυγής από αριθμητικούς δημοσιονομικούς κανόνες
14	Ορισμοί	2 και 6(2)	Ορισμοί, ρήτρες διαφυγής από αριθμητικούς δημοσιονομικούς κανόνες
20	Υπουργός Οικονομικών	4(6) και 14(3)	προγνώσεις και δημοσιοποίηση στοιχείων ΓΛΚ
21	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους	4(6), 13(1) και 14(3)	προγνώσεις, συντονισμός υποτομέων και δημοσιοποίηση στοιχείων ΓΛΚ
22	Υπουργοί και Λοιποί Επικεφαλείς Φορέων της Γενικής Κυβέρνησης	13(2)	δημοσιονομικές ευθύνες δημοσίων αρχών υποτομέων
24	Προϊστάμενοι οικονομικών υπηρεσιών Υπουργείων	13(1) και 13(2)	συντονισμός υποτομέων - δημοσιονομικές ευθύνες δημοσίων αρχών υποτομέων
25	Προϊστάμενοι οικονομικών υπηρεσιών λοιπών φορέων της Γενικής Κυβέρνησης	13(2)	δημοσιονομικές ευθύνες δημοσίων αρχών υποτομέων
27	Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας των Ο.Τ.Α.	13(2)	δημοσιονομικές ευθύνες δημοσίων αρχών υποτομέων
34	Γενικές αρχές δημοσιονομικού σχεδιασμού	5 και 7	δημοσιονομικοί κανόνες - μέρος του ετήσιου π/υ

35	Κανόνας δημοσιονομικής θέσης	5, 6 και 7	δημοσιονομικοί κανόνες - διευκρινίσεις - μέρος ετήσιου π/υ
36	Κανόνας χρέους	5(1)(α) και 6(1)(α)	συμμόρφωση με χρέος - καθορισμός στόχου
37	Κανόνας πορείας προσαρμογής	5, 6 και 7	δημοσιονομικοί κανόνες - διευκρινίσεις - μέρος ετήσιου π/υ
38	Ενεργοποίηση του διορθωτικού μηχανισμού	6(1)(γ) και 6(2)	συνέπειες μη συμμόρφωσης ρήτρες διαφυγής
39	Σχέδιο διορθωτικών ενεργειών	6(1)(γ)	συνέπειες μη συμμόρφωσης
40	Παρακολούθηση και αναστολή του σχεδίου διορθωτικών ενεργειών	6(1)(γ)	συνέπειες μη συμμόρφωσης
42	Μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις	4(1), 4(5), 4(6) και 9(3)	προγνώσεις
43	Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής	9(2)(α)	ΜΔΠ
44	Επεξηγηματική έκθεση του Μ.Π.Δ.Σ.	4(4), 4(5), 7, 9(2)(β), 9(2)(γ), 9(2)(δ), 14(1), 14(2) και 14(3)	προγνώσεις - ΜΠΔΠ - παρουσίαση στοιχείων υποτομέων
45	Κατάρτιση του Μ.Π.Δ.Σ.	13(2)	ευθύνες υποτομέων

47	Επικαιροποίηση του Μ.Π.Δ.Σ.	11	επικαιροποίηση ΜΠΔΠ
48	Δεσμευτικές επιπτώσεις του Μ.Π.Δ.Σ.	10 και 11	συνάφεια Π/Υ με ΜΠΔΣ - επικαιροποίηση ΜΠΔΠ
53	Εισηγητική έκθεση του ετήσιου Κρατικού Προϋπολογισμού	4(5), 14(2) και 14(3)	προγνώσεις - επιπτώσεις φορολογικών δαπανών -
			δημοσιοποίηση πληροφοριών υποτομέων
54	Διαδικασία κατάρτισης του Κρατικού Προϋπολογισμού και των ενοποιημένων προϋπολογισμών των υποτομέων της Γενικής Κυβέρνησης	13(2)	ευθύνες υποτομέων
58	Διαδικασία για την ψήφιση του Κρατικού Προϋπολογισμού	14(3)	δημοσιοποίηση πληροφοριών υποτομέων
63	Έγκριση του προϋπολογισμού των λοιπών φορέων της Γενικής Κυβέρνησης πλην Ο.Τ.Α.	13(2)	ευθύνες υποτομέων
157	Δημοσιονομικές αναφορές Γενικής Κυβέρνησης	3(1), 3(2)(α), 3(2)(β) και 12	λογιστικά συστήματα και στατιστικές (αναφορές)
168	Εσωτερικός έλεγχος	3(1)	έλεγχος λογιστικών συστημάτων
169	Εξωτερικός έλεγχος	3(1)	έλεγχος λογιστικών συστημάτων

170	Αναφορά ετήσιων Εσόδων- Δαπανών προς τη Βουλή	3(1)	έλεγχος λογιστικών συστημάτων

4.2 Μεταρρυθμίσεις στο θεσμικό πλαίσιο από την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ

Η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο μέσω του Ν. 4270/2014 επέφερε σημαντικές αλλαγές τόσο σε επίπεδο αρμοδιοτήτων φορέων όσο και στον τρόπο κατάρτισης του προϋπολογισμού. Συνεπώς οι μεταρρυθμίσεις είναι δυο ειδών: α) Μηχανιστικές (αλλαγή σε μηχανισμούς και διαδικασίες) και β) αλλαγές σε φορείς και αρμοδιότητες.

Η πρώτη σημαντική μηχανιστική αλλαγή είναι η εισαγωγή του **προϋπολογισμού εκ των άνω προς τα κάτω**. Η κυβέρνηση μέσω του Υπουργείου Οικονομικών αποφασίζει για το συνολικό επίπεδο δαπανών και η κατανομή αυτών γίνεται μέσω των προτεραιοτήτων και των αναγκών των διαφόρων υπουργείων (Καπλάνογλου-Ράπανος). Η απόφαση αυτή λαμβάνεται εντός των πλαισίων του διαμορφωμένου μεσοπρόθεσμου σχεδιασμού της κυβέρνησης.

Η δεύτερη μηχανιστική αλλαγή αφορά στην εισαγωγή του **μητρώου δεσμεύσεων** και έλαβε χώρα πριν την ενσωμάτωση της Οδηγίας αλλά έγινε πάγια τακτική των φορέων για την περίοδο 2010-2022. Το σύστημα Μητρώου Δεσμεύσεων υλοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 7 του Π.Δ. 113/2010 και την εγκύκλιο Νο. 2/91118/0026/29-12-2010 του ΓΛΚ. Οι φορείς της Γενικής Κυβέρνησης υποχρεούνται να καταγράφουν και να τηρούν σε ιδιαίτερο βιβλίο ή μηχανογραφικά κατά Προϋπολογισμό (Τακτικό/ Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων) τις διοικητικές πράξεις με τις οποίες γεννάται ή επιβεβαιώνεται υποχρέωση του Δημοσίου ή άλλων φορέων της Γενικής Κυβέρνησης προς τρίτους. Το σύνολο των καταγεγραμμένων υποχρεώσεων αποτελεί το Μητρώο Δεσμεύσεων του κάθε φορέα.

Το μητρώο δεσμεύσεων τηρείται από την οικονομική υπηρεσία κάθε φορέα της Γενικής Κυβέρνησης με ευθύνη του προϊσταμένου της και περιλαμβάνει τουλάχιστον:
-Το οικονομικό έτος στο οποίο αναφέρεται

-Τις εγκεκριμένες κατά ειδικό φορέα και κωδικό αριθμό εξόδου πιστώσεις του προϋπολογισμού

-Τις τυχόν τροποποιήσεις και τη διαμόρφωση των πιστώσεων του προϋπολογισμού

-Τα εγκεκριμένα όρια διάθεσης των πιστώσεων του προϋπολογισμού, όπου και όπως ορίζονται κάθε φορά

-Τον αριθμό πρωτοκόλλου, την ημερομηνία και το ποσό της απόφασης ανάληψης της σχετικής υποχρέωσης

- Τον αριθμό, την ημερομηνία παραλαβής, και το ποσό του παραστατικού που αποδεικνύει την ύπαρξη της οφειλής.

-Τον αριθμό, την ημερομηνία και το ποσό του τίτλου πληρωμής των υποχρεώσεων

-Το υπόλοιπο των απλήρωτων υποχρεώσεων και ληξιπρόθεσμων οφειλών.

Μέσα στις πρώτες είκοσι ημέρες [κάθε μήνα οι Διευθύνσεις Οικονομικού κάθε Φορέα της Κεντρικής Διοίκησης συντάσσουν, σύμφωνα με ειδικότερες οδηγίες του Υπουργείου Οικονομικών, περιληπτικό πίνακα των μέχρι το τέλος του προηγούμενου μήνα εκκρεμών δεσμεύσεων, απλήρωτων υποχρεώσεων και ληξιπρόθεσμων οφειλών και τον αποστέλλουν στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους. Όμοιος πίνακας συντάσσεται από τις Οικονομικές Υπηρεσίες των λοιπών φορέων της Γενικής Κυβέρνησης και αποστέλλεται στις Δ/σεις Οικονομικού των Υπουργείων που τους εποπτεύουν, οι οποίες μετά την επαλήθευση και επικύρωση των στοιχείων αυτών τα ενοποιούν και τα υποβάλουν στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

Η τρίτη αλλαγή είναι η **έμφαση** που δίνεται στον προϋπολογισμό σε επίπεδο **Γενικής Κυβέρνησης** και όχι Κεντρικής Διοίκησης. Πριν την θέσπιση του Ν.4270/2014, η κατάρτιση του ετήσιου προϋπολογισμού λάμβανε χώρα μόνο σε επίπεδο Κεντρικής Διοίκησης, έχοντας ως συνέπεια να μην εμφανίζονται στοιχεία για σημαντικούς υποτομείς (ΟΤΑ, ΟΚΑ κ.λπ.) που επηρεάζουν τα δημοσιονομικά μεγέθη και την πορεία της χώρας (Μοδιάτη 2022).

Αναφορικά με τις αλλαγές σε φορείς και αρμοδιότητες αξίζει να σημειωθεί ο **ενισχυμένος ρόλος του Υπουργείου Οικονομικών και ειδικά του ΓΛΚ στην κατάρτιση και την υλοποίηση του ΜΠΔΣ**. Με τα άρθρα του Ν. 4270/2014 το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, είναι υπεύθυνο τόσο για την κατάρτιση του ετήσιου προϋπολογισμού, όσο και για το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό προγραμματισμό.

Σημαντικό ρόλο για την **υλοποίηση του ΜΠΔΣ διαδραματίζουν οι Γενικές Διευθύνσεις Οικονομικών Υπηρεσιών (ΓΔΟΥ)**. Βάσει του άρθρου 24 του Ν.4270/2014 σε κάθε υπουργείο συστάθηκε Γενική Διεύθυνση Οικονομικών

Υπηρεσιών (ΓΔΟΥ), η οποία υπάγεται στον Γενικό Γραμματέα του. Ο προϊστάμενος οικονομικών υπηρεσιών είναι υπεύθυνος για τη διασφάλιση της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης του Υπουργείου του και των εποπτευόμενων από αυτό φορέων, ανεξάρτητα αν αυτοί περιλαμβάνονται στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης και εποπτεύει τις διαδικασίες που αφορούν στον προϋπολογισμό και την ορθή λογιστική αποτύπωση των δραστηριοτήτων του Υπουργείου και των εποπτευόμενων φορέων του, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Σημαντική καινοτομία υπήρξε η σύσταση του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου (ΕΔΣ) βάσει των άρθρων 1-13 του ν.4270/2014. Το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο έχει τις εξής αρμοδιότητες (ΕΔΣ,2022):

1) Αξιολογεί τις μακροοικονομικές προβλέψεις πάνω στις οποίες βασίζονται το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ), και το προσχέδιο και το σχέδιο για τον ετήσιο Κρατικό Προϋπολογισμό.

2) Παρακολουθεί τη συμμόρφωση με τους αριθμητικούς δημοσιονομικούς κανόνες που ενσωματώνονται στο εθνικό πλαίσιο δημοσιονομικής διαχείρισης.

3) Προβαίνει σε αξιολογήσεις σχετικά με την εφαρμογή των δημοσιονομικών κανόνων, ιδιαίτερα σε σχέση με διαπιστούμενες αποκλίσεις από τον μεσοπρόθεσμο στόχο και την τυχόν ενεργοποίηση διορθωτικού μηχανισμού.

4) Δημοσιοποιεί τουλάχιστον δύο φορές κατ' έτος Έκθεση που επεξηγεί τα συμπεράσματα των αξιολογήσεών του για τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις, τους δημοσιονομικούς στόχους και τη διαπίστωση συμμόρφωσης ή μη με τους δημοσιονομικούς κανόνες.

5) Συνάπτει Μνημόνιο Συνεργασίας με το Υπουργείο Οικονομικών, που προσδιορίζει τις απαραίτητες προθεσμίες και διαδικασίες για την εκτέλεση των αρμοδιοτήτων του.

Σημαντική καινοτομία υπήρξε και η σύσταση του **Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή (ΓΚΠΒ)**. Η ίδρυση έλαβε χώρα στη Βουλή το 2010, έπειτα από τροποποίηση του Κανονισμού της. Σκοπός του ΓΚΠΒ είναι η ενημέρωση και την υποβοήθηση του έργου της Βουλής, στο πλαίσιο των γενικών αρχών της δημοσιονομικής διαχείρισης (Μπαλά, 2019). Αποτελεί αυτοτελή οργανική μονάδα υπαγόμενη διοικητικά στον Πρόεδρο της Βουλής, απολαμβάνει πλήρους ανεξαρτησίας κατά την άσκηση των καθηκόντων της και λειτουργεί σύμφωνα με το άρθρο 30Α του

Κανονισμού της Βουλής και τον κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδιδόμενο Ειδικό Κανονισμό για την Εσωτερική Λειτουργία και Οργάνωσή του ΓΠΚΒ.

Η υποστήριξη του ΓΠΚΒ στην Βουλή αφορά τους εξής τομείς (Μπαλτά, 2019):

- Παρακολουθεί την εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού.
- Παρακολουθεί την εφαρμογή των δημοσιονομικών πολιτικών και μεταρρυθμίσεων που ψηφίζονται από τη Βουλή των Ελλήνων.
- Αναλύει και αξιολογεί τα στοιχεία του προϋπολογισμού, τις προβλέψεις για τα δημόσια έσοδα και τις δαπάνες και τη διατηρησιμότητα των μακροχρόνιων δημοσιονομικών μεγεθών.

Το Υπουργείο Οικονομικών, τα λοιπά Υπουργεία, οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις και οι λοιποί φορείς της Γενικής Κυβέρνησης υποχρεούνται να παρέχουν στο Γραφείο κάθε πληροφορία που εκείνο κρίνει αναγκαία για να επιτελέσει το έργο του.

4.3 Τα ελληνικά ΜΠΔΣ την περίοδο 2012-2022

Ήδη από την ανωτέρω ανάλυση έχουν επιτευχθεί οι δυο πρώτοι θεωρητικοί στόχοι της εργασίας που είναι η περιγραφή της αναγκαιότητας εισαγωγής του ΜΠΔΣ στην ελληνική οικονομία και το Δημόσιο και η καταγραφή και ανάλυση του περιεχομένου και του χαρακτήρα του μέσω των διατάξεων της ελληνικής νομοθεσίας. Ο επόμενος στόχος είναι η καταγραφή και ανάλυση των Μ.Π.Δ.Σ που ψηφίστηκαν την περίοδο 2012-2022.

Την εν λόγω περίοδο ψηφίστηκαν πέντε ΜΠΔΣ. Με το Ν. 4093/2012 (ΦΕΚ Α'222/12.12.2012) εγκρίθηκε το ΜΠΔΣ 2013-2016, με το Ν. 4263/2014 (ΦΕΚ 117/Α/14-5-2014) εγκρίθηκε το ΜΠΔΣ 2015-2018, με το Ν. 4472/2017 (ΦΕΚ Α' 74/19.05.2017) εγκρίθηκε το ΜΠΔΣ 2018-2021, με το Ν. 4549/2018 (ΦΕΚ Α' 105/14.6.2018) εγκρίθηκε το ΜΠΔΣ 2019-2022 και τέλος με το Ν. 4813/2021 (ΦΕΚ 111/Α/2-7-2021) εγκρίθηκε το ΜΠΔΣ 2022-2025. Ακολουθεί μια συνοπτική παρουσίαση του κάθε ΜΠΔΣ.

Με τον Ν. 4093/2012 εγκρίθηκε το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 και στο οποίο περιλαμβάνονταν για το έτος 2012 και τα τέσσερα επόμενα έτη, κατά κύριο λόγο, τα εξής:

- Οι μεσοπρόθεσμοι στόχοι για τη Γενική Κυβέρνηση και τους επί μέρους φορείς της.
- Η περιγραφή και αξιολόγηση των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών εξελίξεων και προβλέψεων για το προηγούμενο έτος το τρέχον έτος, το έτος προϋπολογισμού και τα επόμενα τρία έτη.

- Οι παραδοχές των οικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων (μισθολογικές και συνταξιοδοτικές εξελίξεις, παροχές, δαπάνες αγαθών και υπηρεσιών, δαπάνες επενδύσεων και δαπάνες τόκων).
- Οι κύριες πηγές κινδύνου για τις δημοσιονομικές προβλέψεις.
- Ο στόχος για το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης.
- Τα συνολικά ανώτατα όρια δαπανών για τη Γενική Κυβέρνηση, καθώς και τα ανώτατα όρια του Κρατικού Προϋπολογισμού, των ΟΤΑ και των ΟΚΑ για την περίοδο.
- Οι δαπάνες και τα έσοδα σε Κεντρική Κυβέρνηση, τοπική αυτοδιοίκηση, κοινωνική ασφάλιση για τα αντίστοιχα έτη.
- Οι προβλεπόμενες δαπάνες της Κεντρικής Κυβέρνησης ανά Υπουργείο για τον Προϋπολογισμό του επόμενου έτους, καθώς και οι συνολικές δαπάνες τους για την υπό εξέταση περίοδο.
- Τα έσοδα και οι δαπάνες της Κεντρικής Κυβέρνησης ανά οικονομική κατηγορία και οι προβλέψεις για τα φορολογικά έσοδα, καθώς και οι δαπάνες για την περίοδο, οι εκτιμήσεις ανά οικονομική κατηγορία των ακαθάριστων εξόδων, εσόδων, και ελλείμματος ή πλεονάσματος του Κοινωνικού Προϋπολογισμού και των Ενοποιημένων Προϋπολογισμών της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Το ΜΠΔΣ 2013-2016 περιλάμβανε την περιγραφή και αξιολόγηση των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων των δύο προηγούμενων ετών (2010-2011) καθώς και τις προβλέψεις των δημοσιονομικών προοπτικών για το έτος 2012, το έτος προϋπολογισμού 2013 και τα τρία επόμενα έτη (2014-2016). Οι δημοσιονομικές προβλέψεις λαμβάνουν υπόψη τις μακροοικονομικές προβλέψεις για όλη τη συγκεκριμένη περίοδο (ρυθμός ανάπτυξης, ανεργία, πληθωρισμός κλπ) και τις επικαιροποιημένες αποδόσεις των παρεμβάσεων (μέτρων) δαπανών και εσόδων που ήδη έχουν νομοθετηθεί ή εφαρμοστεί (Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου "Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013 - 2016").

Οι δημοσιονομικοί στόχοι του ΜΠΔΣ, αφορούν το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης, το πρωτογενές έλλειμμα γενικής κυβέρνησης και το ύψος του χρέους. Είναι οι δημοσιονομικοί στόχοι που καθορίζονται από το Μνημόνιο, όπως αυτό έχει ψηφισθεί στη Βουλή, δηλαδή οι δημοσιονομικές επιδόσεις που η ελληνική οικονομία πρέπει να επιτύχει στο πλαίσιο του προγράμματος για τη σταδιακή μείωση του ελλείμματος κάτω από το 3%, για την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος και τη διαμόρφωση του ύψους του χρέους σε βιώσιμα επίπεδα.

Η μεθοδολογία κατάρτισης του ΜΠΔΣ 2013-2016 περιλάμβανε τα εξής:

- Ως δημοσιονομικός στόχος δεν ορίζεται πλέον το αποτέλεσμα (έλλειμμα/πλεόνασμα) της Γενικής Κυβέρνησης, αλλά το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης, που αποτυπώνει με περισσότερη ακρίβεια τις πραγματικές επιδόσεις της λειτουργίας του κράτους.
- Υπήρξε ενεργή συμμετοχή των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης στην κατάρτιση του ΜΠΔΣ, αφού έγινε συγκέντρωση και επεξεργασία των προβολών των οικονομικών τους μεγεθών, κατόπιν σχετικής εγκυκλίου του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (ΓΛΚ). Συνεπώς, η κατάρτιση του ΜΠΔΣ ενσωμάτωσε τις πραγματικές προβολές των αναγκών τους, όπως τις καθόρισαν οι ίδιοι οι φορείς.
- Έχει ενσωματωθεί για πολλούς υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης ένας πολύ μεγαλύτερος αριθμός οικονομικών στοιχείων. Πολλά από τα στοιχεία αυτά συλλέχτηκαν και αξιολογήθηκαν για πρώτη φορά, προσδίδοντας κύρος, διαφάνεια και αξιοπιστία στη διαδικασία κατάρτισης του ΜΠΔΣ.
- Οι αποδόσεις των δημοσιονομικών παρεμβάσεων, παλαιών και νέων, έχουν επανεκτιμηθεί ή υπολογισθεί, αντίστοιχα, με απόλυτα αξιόπιστο τρόπο, με βάση είτε ιστορικά στοιχεία είτε προβολές με επεξεργασία μεγάλων αντιπροσωπευτικών δειγμάτων, είτε τέλος αναλύσεις εξωτερικών φορέων (Spending Review του ΚΕΠΕ, μελέτη του ICAP) και υπηρεσιών του ΓΛΚ.

Επιπρόσθετα ξεκίνησε η διαδικασία για ανασχεδιασμό της λειτουργίας του Δημοσίου μέσω του πλήρους ανασχεδιασμού της κατάρτισης και παρακολούθησης του ΜΠΔΣ με:

- Τη δημιουργία Γενικών Διευθύνσεων Οικονομικών Υπηρεσιών σε όλα τα Υπουργεία, με σκοπό την ενοποίηση όλων των οικονομικών υπηρεσιών υπό την αρμοδιότητα/εποπτεία των Γενικών Διευθυντών.
- Τη θεσμοθέτηση μηχανισμού παρακολούθησης των ΔΕΚΟ που υπάγονται στη Γενική Κυβέρνηση με τήρηση μηνιαίων στόχων και την επιβολή ποινών σε περιπτώσεις απόκλισης.
- Τη θεσμοθέτηση μηχανισμού παρακολούθησης των προϋπολογισμών ΟΤΑ α΄ βαθμού (Δήμων) για τη δημιουργία συνθηκών δημοσιονομικής σταθερότητας.
- Την αλλαγή της νομοθεσίας που διέπει την παρακολούθηση της εκτέλεσης των Προϋπολογισμών των ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ που επιχορηγούνται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό.

- Τη λειτουργική ενίσχυση του μητρώου δεσμεύσεων για τον έλεγχο των υποχρεώσεων όλων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης σε πραγματικό σχεδόν χρόνο, με στόχο τη μη συσσώρευση ληξιπρόθεσμων οφειλών στο μέλλον.

Το ΜΠΔΣ 2015-2018 (Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου "Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2015–2018") περιλάμβανε απολογιστικά στοιχεία για τα δημοσιονομικά μεγέθη της Γενικής Κυβέρνησης για την περίοδο 2012-2013 στο ένα σκέλος και στο άλλο σκέλος περιλάμβανε τα παρακάτω :

- τις νέες μακροοικονομικές προβλέψεις για την εξέλιξη βασικών μεγεθών της Ελληνικής Οικονομίας (μεταβολή του ΑΕΠ, ανεργία, πληθωρισμός, ζήτηση)
- Την επανεκτίμηση των αποδόσεων των μέτρων που είχαν ληφθεί στο προηγούμενο ΜΠΔΣ βάσει των στοιχείων που προέκυψαν κατά την πορεία υλοποίησης των μέτρων.
- Τις νέες παρεμβάσεις που απαιτούνταν έπειτα από την αναθεώρηση του 2ου Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής
- Τον χρονικό προσδιορισμό του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας.

Βασικός στόχος του ΜΠΔΣ 2015-2018 ήταν η παραμονή της χώρας σε περίοδο πρωτογενών πλεονασμάτων που θα κάλυπταν τις χρηματοδοτικές ανάγκες, ώστε να μην χρειαστεί να καταφύγει σε νέο δανεισμό που θα οδηγούσε σε επιπλέον αύξηση του χρέους. Με τις θετικές δημοσιονομικές επιδόσεις του 2012-2013, το ΜΠΔΣ στόχευε στη συνέχιση της ίδιας πορείας με ακόμη μεγαλύτερη συστηματικοποίηση στον υπολογισμό εσόδων-εξόδων, τη διόρθωση διαρθρωτικών δημοσιονομικών ανισορροπιών και την προσέλκυση νέων εσόδων μέσω αποκρατικοποιήσεων και την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας, τομείς στους οποίους το ελληνικό κράτος υστερούσε σημαντικά, ώστε να εμπεδωθεί κλίμα αξιοπιστίας για την ελληνική οικονομία και ν' αρθούν οι αποκλεισμοί από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίου.

Στο ΜΠΔΣ του 2018-2021 περιλαμβάνονταν τα κάτωθι:

- Οι νέες προβλέψεις σε μακροοικονομικό επίπεδο για την εξέλιξη των κυριότερων μεγεθών της Ελληνικής οικονομίας (μεταβολή του ΑΕΠ, ανεργία, πληθωρισμός, ζήτηση)
- Η επανεκτίμηση των αποδόσεων των παρεμβάσεων που είχαν περιληφθεί στο προηγούμενο ΜΠΔΣ με βάση τα νεότερα στοιχεία που προέκυψαν από την πορεία υλοποίησης

- Οι νέες προκύπτουσες παρεμβάσεις από την Συμφωνία Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης του Αυγούστου του 2015 και οι οποίες ενσωματώθηκαν στο βασικό σενάριο
- Οι νέες παρεμβάσεις που συμφωνήθηκαν με τους θεσμούς στο τελικό στάδιο των συζητήσεων για την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης οι οποίες ενσωματώνονται στο μετά μέτρων σενάριο.
- Ο χρονικός επαναπροσδιορισμός του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας.

Μερικές από τις σημαντικότερες παρεμβάσεις στο ΜΠΔΣ ήταν οι εξής:

Μισθολογικές παρεμβάσεις και μη μισθολογικές παροχές. Σε αυτό το πλαίσιο εντάχθηκαν η εφαρμογή του ενιαίου μισθολογίου, ο εξορθολογισμός των μη μισθολογικών παροχών, η αλλαγή στον κανόνα προσλήψεων-αποχωρήσεων και η αναμόρφωση των ειδικών μισθολογίων.

Συνταξιοδοτικές παρεμβάσεις και παρεμβάσεις σε εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικά επιδόματα. Σε αυτό το πλαίσιο εντάχθηκαν η θέσπιση εθνικής και ανταποδοτικής σύνταξης για όλους τους ασφαλισμένους, η σύσταση του Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.), η αλλαγή του τρόπου υπολογισμού των ασφαλιστικών εισφορών, η ενοποίηση των Ταμείων Πρόνοιας (εφάπαξ παροχών) και ενσωμάτωσή τους στο ΕΤΕΑ, η τροποποίηση και συμπλήρωση ρυθμίσεων για τις επικουρικές συντάξεις και τις εισφορές επικουρικής ασφάλισης. Επιπρόσθετα υπήρξε αναπροσαρμογή στις παροχές του Μετοχικού Ταμείου Πολιτικών Υπαλλήλων (Μ.Τ.Π.Υ), η σταδιακή μείωση δικαιούχων παροχής ΕΚΑΣ μέσω της αναπροσαρμογής των ετήσιων εισοδηματικών κριτηρίων, το επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης προς ανασφάλιστους υπερέλικες, η κατάργηση κοινωνικών πόρων φορέων κοινωνικής ασφάλισης και οι δαπάνες ανθρωπιστικής κρίσης και το κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης.

Ο στόχος που είχε τεθεί στο ΜΠΔΣ 2018-2021 ήταν η επίτευξη και διατήρηση πρωτογενούς πλεονάσματος της τάξης του 3,5% σε συνδυασμό με μεγέθυνση 2,4% με μέσο ετήσιο ρυθμό (Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο, Αξιολόγηση των Μακροοικονομικών & Δημοσιονομικών Προβλέψεων του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2018-2021). Το ΜΠΔΣ 2018-2021 περιλάμβανε τις δημοσιονομικές επιδόσεις των ετών 2015-2016 και τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις για την περίοδο 2018-2021 (Αιτιολογική έκθεση στο

σχέδιο νόμου "Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2018–2021").

Το ΜΠΔΣ 2018-2021 βασιζόταν σε ένα πλαίσιο που συνδύαζε τη μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική σταθερότητα με την επίτευξη οικονομικής και σταδιακής μείωσης του ποσοστού ανεργίας. Η δημοσιονομική σταθερότητα στηριζόταν σε δυο βασικούς πυλώνες. Ο πρώτος ήταν ο αυστηρός έλεγχος και η ανακατανομή δαπανών μεταξύ Υπουργείων αλλά και εντός κάθε Υπουργείου ανάλογα με τους στόχους που είχαν τεθεί. Ο δεύτερος βασιζόταν στην “υπεραπόδοση” φορολογικών εσόδων με την αλλαγή του φορολογικού συστήματος.

Στο ΜΠΔΣ του 2019-2022 περιλαμβάνονταν τα κάτωθι:

- Οι νέες προβλέψεις σε μακροοικονομικό επίπεδο για την εξέλιξη των κυριότερων μεγεθών της Ελληνικής οικονομίας (μεταβολή του ΑΕΠ, ανεργία, πληθωρισμός, ζήτηση)
- Η επανεκτίμηση των αποδόσεων των παρεμβάσεων που είχαν περιληφθεί στο προηγούμενο ΜΠΔΣ με βάση τα νεότερα στοιχεία που προέκυψαν από την πορεία υλοποίησης
- Το χρονοδιάγραμμα του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας.

Από πλευράς μεθοδολογίας, τα μεγέθη της Γενικής Κυβέρνησης αξιολογήθηκαν βάσει των ορισμών της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης 2015-2018. Οι προβλέψεις στηρίχθηκαν σε μεγάλο βαθμό στις προτάσεις των ίδιων των Φορέων αλλά και σε αναλύσεις των υπηρεσιών του ΓΛΚ με βάση ιστορικά στοιχεία. Βασική επιδίωξη του ΜΠΔΣ ήταν να διαμορφωθούν πολιτικές με τέτοιο τρόπο που να εξασφαλίζουν με συνέπεια και συνέχεια την αναγκαία ισορροπία σε δημοσιονομικό επίπεδο με μια δίκαιη κατανομή των βαρών της οικονομικής προσαρμογής σε κοινωνικό επίπεδο και παράλληλα την ορθολογική απόδοση του μερίσματος της οικονομικής ανάκαμψης τα χρόνια που θ’ ακολουθούσαν.

Μερικές από τις σημαντικότερες παρεμβάσεις στο ΜΠΔΣ ήταν οι εξής:

Μεταρρυθμίσεις και παρεμβάσεις στην εκπαίδευση.

Μεταρρυθμίσεις στο Σύστημα Υγείας μέσω της καθολικής κάλυψης των αναγκών υγείας του πληθυσμού, της βελτίωσης της Διοίκησης του ΕΣΥ και τη βιώσιμη χρηματοδότηση του Δημόσιου Συστήματος Υγείας.

Ασφαλιστική μεταρρύθμιση μέσω αλλαγών στις κύριες και επικουρικές συντάξεις.

Μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας μέσω της αύξησης του κατώτατου μισθού, την

επαναφορά των συλλογικών διαπραγματεύσεων και την καταπολέμηση της αδήλωτης και επισφαλούς εργασίας, μέτρων για την επιστροφή στην εργασία, προώθηση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας και την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας των ΦΚΑ και του ΟΑΕΔ.

Μεταρρυθμίσεις στην οικονομία και την ανάπτυξη με νέο αναπτυξιακό νόμο, με χρηματοδότηση από πολυμερείς αναπτυξιακές τράπεζες, μόγλευση πόρων των διαρθρωτικών ταμείων και ολοκλήρωση της «Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής 2018-2021».

Ο στόχος που είχε τεθεί στο ΜΠΔΣ 2019-2022 ήταν η επίτευξη και διατήρηση πρωτογενούς πλεονάσματος της τάξης του 3,5% σε συνδυασμό με μεγέθυνση 2,16% με μέσο ετήσιο ρυθμό (Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο, Αξιολόγηση των Μακροοικονομικών & Δημοσιονομικών Προβλέψεων του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019-2022). Το ΜΠΔΣ 2018-2021 περιλάμβανε τις δημοσιονομικές επιδόσεις των ετών 2016-2017 και τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις για την περίοδο 2019-2022 (Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου "Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2018-2021").

Για να ήταν εφικτός ο διπλός στόχος του πρωτογενούς πλεονάσματος με την οικονομική μεγέθυνση απαιτούνταν η συγκράτηση των δημοσίων δαπανών στα επίπεδα των 86-87,5 δισ. ευρώ και η διατήρηση μιας ελαφράς αυξητικής τάσης των δημοσίων εσόδων με μέσο ετήσιο ρυθμό της τάξης του 1,35%. Οι προβλέψεις του ΜΠΔΣ 2019-2022 σε συνδυασμό με τις επιμέρους δράσεις σχημάτιζαν ένα πλαίσιο μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής σταθερότητας με τη διατήρηση μιας περιόδου οικονομικής μεγέθυνσης και σταδιακής τόνωσης της απασχόλησης.

Το ΜΠΔΣ 2022-2025 παρουσιάζει ιδιαιτερότητες. Είναι το πρώτο ΜΠΔΣ που εγκρίθηκε έπειτα από το πέρας των Μνημονίων και είναι το μοναδικό που καταρτίστηκε εν μέσω μιας παγκόσμιας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης εξαιτίας της εμφάνισης του covid-19. Παράλληλα η εμφάνιση του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας από την Ε.Ε ως το μέσο αντιμετώπισης της κρίσης και το πρόγραμμα Ελλάδα 2.0, με χρηματοδότηση δράσεων από το εν λόγω Ταμείο συνυπολογίστηκαν.

Οι μακροοικονομικές προβλέψεις επί των οποίων στηρίζεται το ΜΠΔΣ 2022-2025 δεν έχουν διαφοροποιηθεί σε σχέση με εκείνες του Προγράμματος Σταθερότητας (ΠΣ) που υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα τέλη Απριλίου του 2021 (Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο, Γνώμη του Ελληνικού

Δημοσιονομικού Συμβουλίου επί των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ) 2022-2025). Ειδικότερα, ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας αναμένονταν να φτάσει το 2021 στο 3,6% του ΑΕΠ, στο 6,2% το 2022, στο 4,4% το 2023, στο 4,1% του ΑΕΠ το 2024 και στο 3,3% το 2025.

Στην ουσία το ΜΠΔΣ 2022-2025 εκφράζει στρατηγικούς μεσοπρόθεσμους στόχους της οικονομικής πολιτικής που είναι:

1. Υψηλοί και διατηρήσιμοι ρυθμοί ανάπτυξης με αρχή το 2021.
2. Την έξοδο της Ελλάδας από το καθεστώς της ενισχυμένης εποπτείας το 2022.
3. Την επίτευξη δημοσιονομικής ισορροπίας και ικανοποιητικών πρωτογενών πλεονασμάτων. Στην κατεύθυνση αυτή προβλέπεται δημοσιονομική βελτίωση από το 2022 και ρεαλιστικά πρωτογενή πλεονάσματα από το 2023.

Αναλυτικότερα προβλέπονται αύξηση των φορολογικών εσόδων έπειτα από το 2022. Η αύξηση αυτή θα αποτελέσει ανάσα ύστερα από τη σημαντική μείωση των φορολογικών εσόδων για τα έτη 2020, 2021 λόγω του περιορισμού της οικονομικής δραστηριότητας και των μέτρων στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, αναμένεται να ανακάμψουν από το 2022 και μετά. Το μεγαλύτερο μέρος των μη φορολογικών εσόδων του Κράτους αποτελούν οι εισροές από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τη χρηματοδότηση έργων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Η εξέλιξη των πρωτογενών δαπανών του Κράτους, μετά την εκτίναξη των ετών 2020 και 2021 λόγω της εκταμίευσης σημαντικών ποσών στήριξης του εισοδήματος φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων, του συστήματος υγείας κ.ά., αναμένεται να ομαλοποιηθεί από το 2022 και μετά. Στο Μεσοπρόθεσμο Σχέδιο για τη στελέχωση της Γενικής Κυβέρνησης εντάσσονται οι εκτιμήσεις αποχωρήσεων λόγω συνταξιοδότησης και αναγκαστικών αποχωρήσεων, καθώς και των προσλήψεων για κάθε ένα από τα έτη 2021-2025. Ο συνολικός προγραμματισμός προσλήψεων τακτικού προσωπικού στους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, βασίζεται για όλη την περίοδο στον κανόνα 1:1 (μία πρόσληψη για κάθε μία αποχώρηση), αναλογία που εφαρμόζεται ήδη από το 2019.

Δημοσιονομικός στόχος στην εκτέλεση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων 2021-2025 παραμένει η, κατά το δυνατό, ταχύτερη απορρόφηση των προβλεπόμενων πόρων των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, προκειμένου να εξασφαλιστεί έγκαιρα η μέγιστη δυνατή εισροή της ενωσιακής συνδρομής. Το 2021, η προσπάθεια εστιάζεται στην επίσπευση της υλοποίησης των έργων της

Προγραμματικής Περιόδου (ΠΠ) 2014-2020, στην ένταξη και υλοποίηση έργων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, καθώς και στην ενεργοποίηση των δράσεων της νέας ΠΠ 2021-2027.

Τέλος στο ΜΠΔΣ περιγράφονται η στρατηγική δημόσιου χρέους και πολιτικής δανεισμού. Η στρατηγική διαχείρισης χρέους συνοψίζεται στα ακόλουθα σημεία:

- Το Ελληνικό Δημόσιο να καλύπτει τις ετήσιες μικτές χρηματοδοτικές ανάγκες μέσω μίας συνεχούς και μόνιμης πρόσβασης στις διεθνείς κεφαλαιαγορές.
- Ενεργή διαχείριση των κινδύνων αγοράς που ενυπάρχουν στο χαρτοφυλάκιο του ελληνικού δημόσιου χρέους.
- Διαχείριση των ταμειακών διαθεσίμων τόσο του Ελληνικού Δημοσίου όσο και των Φορέων Γενικής Κυβέρνησης.
- Διαχείριση της βραχυχρόνιας ταμειακής ρευστότητας του Ελληνικού Δημοσίου.

Η πολιτική δανεισμού για το επόμενο χρονικό διάστημα βασίζεται στις ακόλουθες αρχές:

- Γνωστοποίηση με διαφανή τρόπο της ετήσιας στρατηγικής χρηματοδότησης του Ελληνικού Δημοσίου.
- Διατήρηση της συνεχούς και μόνιμης παρουσίας του Ελληνικού Δημοσίου στις διεθνείς κεφαλαιαγορές.
- Δημιουργία χώρου για εκδοτική δραστηριότητα.
- Ολοκλήρωση της επανασύστασης και συνεχή επικαιροποίηση της καμπύλης αποδόσεων των ελληνικών κρατικών χρεογράφων.
- Έκδοση κρατικών ομολόγων με ικανό ποσό έκδοσης ώστε να θεωρούνται εκδόσεις αναφοράς (benchmarks) με όρους χωρών ευρωζώνης.
- Διερεύνηση πιθανής έκδοσης «πράσινων ομολόγων» (green bonds).
- Περαιτέρω βελτίωση της ρευστότητας στη δευτερογενή αγορά ομολόγων.
- Προσπάθεια μείωσης του περιθωρίου πιστωτικού κινδύνου (spread) σε όλο το φάσμα της καμπύλης ώστε να προσεγγίσει αυτό των άλλων χωρών της ευρωζώνης.
- Ενεργητική διαχείριση των κινδύνων αγοράς που ενυπάρχουν στο χαρτοφυλάκιο δημοσίου χρέους, τόσο μέσω μίας πολιτικής ενεργούς διαχείρισης όσο

και μέσω της εκδοτικής δραστηριότητας, καθώς επίσης και περαιτέρω μείωση του κινδύνου αναχρηματοδότησης.

- Διατήρηση του συνεχούς διαλόγου με την επενδυτική κοινότητα, οικοδόμηση ισχυρότερων σχέσεων με εν δυνάμει μελλοντικούς επενδυτές και προσπάθεια περαιτέρω επέκτασης της επενδυτικής βάσης.

- Τακτική επικοινωνία με τους οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, με ταυτόχρονη παροχή του συνόλου της αναγκαίας και απαραίτητης πληροφορίας.

- Επέκταση της υφιστάμενης ενεργούς διαχείρισης της βραχυχρόνιας ρευστότητας και των κρατικών ταμειακών διαθεσίμων καθώς και των διαθεσίμων του συνόλου των Φορέων Γενικής Κυβέρνησης.

Τον Φεβρουάριο του 2022, με την υπ' αριθμ πρωτ.19913 ΕΞ 2022/15-02-2022 εγκύκλιο του, το Υπουργείο Οικονομικών έστειλε τις κατευθυντήριες οδηγίες σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς για την κατάρτιση του ΜΠΔΣ 2023-2026. Σύμφωνα με την εγκύκλιο Το ΜΠΔΣ 2023-2026 θα περιλαμβάνει την περιγραφή και αξιολόγηση των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων των δύο προηγούμενων ετών (2020-2021), καθώς και τις προβλέψεις των δημοσιονομικών προοπτικών για α) το τρέχον έτος (2022), β) το έτος προϋπολογισμού (2023) και γ) τα τρία επόμενα έτη (2024-2026).

Τα υπουργεία, οι εποπτευόμενοι φορείς και οι αποκεντρωμένες διοικήσεις καλούνται να εξειδικεύσουν το **βασικό σενάριο** της περιόδου που καλύπτει α) το τρέχον έτος (2022), β) το έτος του επόμενου προϋπολογισμού (2023) και γ) τα τρία επόμενα έτη (2024-2026).

Ως **βασικό σενάριο** ορίζεται η διενέργεια προβλέψεων εσόδων και εξόδων ανά έτος για όλη την περίοδο 2022-2026, λαμβάνοντας υπόψη τα κατωτέρω:

α. Τα πραγματοποιηθέντα μεγέθη του 2020 και του 2021, εξαιρώντας την επίδραση επί των μεγεθών αυτών της πανδημίας και των μέτρων αντιμετώπισής της.

β. τις ενδεικτικές μακροοικονομικές προβλέψεις για τη συγκεκριμένη περίοδο (ρυθμός ανάπτυξης, πληθωρισμός, ανεργία, κλπ), λαμβάνοντας υπόψη ότι ενδέχεται να επικαιροποιηθούν κατά την εκπόνηση του τελικού μακροοικονομικού σεναρίου.

γ. τις επικαιροποιημένες αποδόσεις των παρεμβάσεων δαπανών και εσόδων που ίσχυαν μέχρι τώρα,

δ. τη γνώση ή τις βάσιμες εκτιμήσεις περί διαφοροποιήσεων που είναι δρομολογημένες ή ιδιαίτερα πιθανό να συμβούν κατά τα επόμενα έτη (π.χ. διακοπή μίας μίσθωσης ακινήτου).

Επομένως, το σενάριο βάσης είναι η προβολή της εξέλιξης των δημοσιονομικών μεγεθών των φορέων της γενικής κυβέρνησης, χωρίς πρόσθετες δημοσιονομικές παρεμβάσεις και νέες πολιτικές, πέραν εκείνων που έχουν ήδη θεσμοθετηθεί μέχρι σήμερα.

Αναφορικά με τους ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού επισημαίνεται ότι οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελούν, λόγω του πλήθους τους, υποτομέα με σημαντική επίπτωση στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης. Παρουσιάζεται λοιπόν η ανάγκη κατάρτισης ρεαλιστικών προβλέψεων, που θα είναι συνεπείς με το εκάστοτε δημοσιονομικό πλαίσιο. Κατά συνέπεια, είναι απαραίτητο εγγράφονται μόνο τα έσοδα και οι δαπάνες, τα οποία αναμένεται να εισπραχθούν και αντίστοιχα να πληρωθούν κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους, και όχι με βάση την πιθανή διαμόρφωση των πιστώσεων των προϋπολογισμών.

Με την συνοπτική παρουσίαση των ΜΠΔΣ που εγκρίθηκαν και εφαρμόστηκαν ή εφαρμόζονται, επιτυγχάνεται και ο θεωρητικός στόχος καταγραφής και ανάλυσης των στόχων και του χαρακτήρα των εν λόγω ΜΠΔΣ. Το επόμενο βήμα είναι η παρουσίαση των βασικών οικονομικών και δημοσιονομικών μεγεθών κατά την περίοδο εφαρμογής ΜΠΔΣ. Ο παρακάτω πίνακας είναι χαρακτηριστικός για την πορεία των βασικών οικονομικών και δημοσιονομικών μεγεθών.

Πίνακας 3: Πορεία δημοσιονομικών και οικονομικών μεγεθών

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ											
1.	Βασικά Μεγέθη	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Όνομαστικό ΑΕΠ (σε εκατ.€)	188.389	179.616	177.349	176.110	174.237	176.903	179.558	183.250	165.326	182.830
	Ποσοστό μεταβολής πραγματικού ΑΕΠ	-7,1%	-2,7%	0,7%	-0,4%	-0,5%	1,3%	1,5%	1,9%	-9,0%	8,3%
	Εναρμονισμένος ΔTK (μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %)	1,0%	-0,9%	-1,4%	-1,1%	0,0%	1,1%	0,8%	0,5%	-1,3%	0,6%
	Ποσοστό ανεργίας (% μέσος όρος εποχικά προσαρμοσμένη)	24,4%	27,5%	26,5%	24,9%	23,5%	21,5%	19,3%	17,3%	16,3%	14,8%
2.	Δημόσια Οικονομικά	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (σε εκατ.€)	305.085	320.498	319.629	311.729	315.012	317.481	334.721	331.092	341.133	353.389
	Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% επί του ΑΕΠ)	161,9%	178,4%	180,2%	177,0%	180,8%	179,5%	186,4%	180,7%	206,3%	193,3%
	Πρωτογενές έλλειμμα (-) πλεόνασμα (+) Γενικής Κυβέρνησης (% επί του ΑΕΠ)	-3,6%	-9,1%	0,4%	-2,1%	3,8%	3,7%	4,3%	4,2%	-7,2%	-5,0%
	Έλλειμμα (-) πλεόνασμα (+) Γενικής Κυβέρνησης (% επί του ΑΕΠ)	-9,0%	-13,2%	-3,6%	-5,7%	0,5%	0,6%	0,9%	1,1%	-10,2%	-7,4%
ΕΥΡΩΖΩΝΗ											
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Ποσοστό Μεταβολής πραγματικού ΑΕΠ	-0,9%	-0,3%	1,1%	2,1%	2,0%	2,4%	1,8%	1,6%	-6,4%	5,4%
	Εναρμονισμένος ΔTK (μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής %)	2,5%	1,4%	0,4%	0,2%	0,2%	1,5%	1,8%	1,2%	0,3%	2,6%
	Ποσοστό ανεργίας	11,4%	12,0%	11,6%	10,9%	10,0%	9,1%	8,3%	7,6%	8,0%	7,7%

Πηγή: Οργανισμός διαχείρισης Δημόσιου χρέους. Προσπελάσιμο στο <https://www.pdma.gr/el/2012-02-24-17-16-31>

Σε σχέση με τα δημοσιονομικά μεγέθη, παρατηρούμε ότι το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης (% επί του ΑΕΠ) παρουσιάζει άνοδο από το 161,9% του 2012 στο 193,3% του 2021. Εκτοξεύτηκε το 2020, με την εμφάνιση της πανδημίας. Ένας βασικός στόχος ήταν η επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος. Παρατηρούμε ότι αυτό κατέστη εφικτό την περίοδο 2016-2019, ενώ επανεμφανίστηκε έλλειμμα την περίοδο 2020-2021 που συνδέεται με τις αυξημένες δαπάνες και την υστέρηση εσόδων λόγω πανδημίας. Το ίδιο συμβαίνει και με το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης (% επί του ΑΕΠ) και τον στόχο επίτευξης κάτω από 3%. Επετεύχθη την περίοδο 2016-2019 ενώ παρουσιάζει υστέρηση την περίοδο 2020-2021. Σε σχέση με το ονομαστικό ΑΕΠ παρατηρούμε μια ελαφρά μείωση από τα 188 εκ. ευρώ του 2012 στα 183 εκ ευρώ του 2021. Το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σημαντικά από 24,4% του 2012 στο 14,8% του 2021.

Με την συνοπτική παρουσίαση των μεγεθών και την περαιτέρω σύγκριση τους με τους στόχους εκάστοτε ΜΠΔΣ μπορεί να επιτευχθεί ο θεωρητικός στόχος αξιολόγησης της επιτυχίας ή μη αυτών των Προγραμμάτων. Τελευταίος στόχος είναι η αίσθηση που άφησαν τα Μεσοπρόθεσμα Προγράμματα Δημοσιονομικής Προσαρμογής στους Δημοσίους Υπαλλήλους. Για τον λόγο αυτόν Δημόσιοι Υπάλληλοι Υπουργείων, Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ) και Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ) κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτηματολόγιο που σχετίζεται με το ΜΠΔΣ. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας θα καταγραφούν και θα αναλυθούν, δίνοντας μια εικόνα για την εφαρμογή

των ΜΠΔΣ όχι μόνο βάσει θεσμικών πλαισίων και οικονομικών στοιχείων αλλά και από την ατμόσφαιρα που επικρατεί στο ελληνικό Δημόσιο.

Έρευνα για την επίδραση του ΜΠΔΣ στο ελληνικό δημόσιο

5.1 Ερευνητικά ερωτήματα

Στα προηγούμενα κεφάλαια εξετάσαμε την διαδρομή της Ελληνικής οικονομίας ώστε να φτάσει το κράτος να υιοθετήσει, να ψηφίσει και να υλοποιήσει Μεσοπρόθεσμα Προγράμματα Δημοσιονομικής Πολιτικής. Έπειτα από δεκαετή εμπειρία, σκοπός της έρευνας σε εμπειρικό επίπεδο ήταν η αίσθηση που άφησαν τα Μεσοπρόθεσμα Προγράμματα Δημοσιονομικής Προσαρμογής στους Δημοσίους Υπαλλήλους. Για τον λόγο αυτόν Δημόσιοι Υπάλληλοι Υπουργείων, Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ) και Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ) κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτηματολόγιο που σχετίζεται με το ΜΠΔΣ. Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα ήταν τα κάτωθι:

- 1) «Η ψήφιση και εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής ήταν απαραίτητο στοιχείο για την λειτουργία της Ελληνικής οικονομίας και του Δημοσίου»
- 2) «Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας»

- 3) «Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων»
- 4) «Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής οδήγησε σε εξορθολογισμό την λειτουργία του Ελληνικού Δημοσίου»
- 5) «Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τη ζωή σας»

Η βασική μεταβλητή αυτών των ερωτημάτων ήταν το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Πολιτικής και τα ερωτήματα έχουν ποσοτικό χαρακτήρα αφού οι απαντήσεις ήταν τύπου Likert πενταβάθμιας κλίμακας με το 1 να αντιστοιχεί στο συμφωνώ απόλυτα και το 5 στο διαφωνώ απόλυτα.

5.2 Ερευνητικές υποθέσεις

Οι ερευνητικές υποθέσεις έχουν άμεση σχέση με τα ερωτήματα παραπάνω. Συνεπώς, αυτά που αναμένονται από την εξέταση θεσμικού πλαισίου, οικονομικών στοιχείων και ερωτηματολογίου είναι τα εξής:

ΥΠΟΘΕΣΗ 1: Η ψήφιση και εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής ήταν απαραίτητο στοιχείο για την λειτουργία της Ελληνικής οικονομίας και του Δημοσίου. Συνεπώς, η πρώτη υπόθεση είναι η **αναγκαιότητα εμφάνισης** των Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής.

ΥΠΟΘΕΣΗ 2: Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας. Συνεπώς, η δεύτερη υπόθεση είναι η **αποτελεσματικότητα των ΜΠΔΣ** στην πορεία των βασικών οικονομικών και δημοσιονομικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας.

ΥΠΟΘΕΣΗ 3: Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων. Συνεπώς, η τρίτη υπόθεση είναι η **αποτελεσματικότητα των ΜΠΔΣ** στην πορεία των βασικών και δημοσιονομικών μεγεθών της Γενικής Κυβέρνησης

ΥΠΟΘΕΣΗ 4: Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής οδήγησε σε εξορθολογισμό την λειτουργία του Ελληνικού Δημοσίου. Συνεπώς, η τέταρτη υπόθεση είναι η **αποτελεσματικότητα των ΜΠΔΣ** στην λειτουργία του Ελληνικού Δημοσίου.

ΥΠΟΘΕΣΗ 5: Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τη ζωή των πολιτών και ειδικότερα των δημοσίων υπαλλήλων. Συνεπώς η πέμπτη υπόθεση είναι η **θετική άποψη** που έχουν οι δημόσιοι υπάλληλοι για τα ΜΠΔΣ.

Από τις απαντήσεις των δημοσίων υπαλλήλων θα γίνει έλεγχος αν ευσταθούν αυτές οι υποθέσεις σε εμπειρικό επίπεδο.

5.3 Συλλογή δεδομένων-Δειγματοληψία

Τα δεδομένα αναφορικά με το εμπειρικό πεδίο συλλέχθηκαν με τη χρήση του ερωτηματολογίου στο οποίο χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Likert. Στο εν λόγω ερωτηματολόγιο απάντησαν Δημόσιοι Υπάλληλοι Υπουργείων, Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ) και Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ). Το ερωτηματολόγιο ήταν διαθέσιμο στους συμμετέχοντες μέσω του google forms και αποτελείται από δεκατέσσερις ερωτήσεις. Οι απαντήσεις που καταγράφηκαν και αναλύθηκαν έφτασαν τις εβδομήντα.

Η πρώτη κατηγορία αποτελείται από επτά ερωτήσεις που σχετίζονται με τα δημογραφικά και υπηρεσιακά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων (φύλο, ηλικία, σπουδές, εργασιακή εμπειρία, υπηρεσιακή θέση, έγγαμος/μη, παιδιά ή μη). Η δεύτερη κατηγορία αποτελείται από μια ερώτηση που είναι κομβική και σχετίζεται με το αν οι ερωτώμενοι γνωρίζουν τι είναι το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Πολιτικής. Οι απαντήσεις θα μας δώσουν ένα καλό μέτρο της γνώσης και της εμπέδωσης της λογικής του ΜΠΔΣ στους δημόσιους υπαλλήλους. Όσοι απαντήσουν θετικά μεταβαίνουν στην τρίτη κατηγορία ερωτήσεων αποτελούμενη από έξι ερωτήματα που συνδυαζόμενα, σχετίζονται με τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που αναφέραμε πιο πάνω.

Αναλυτικότερα το ερωτηματολόγιο είχε την εξής δομή:

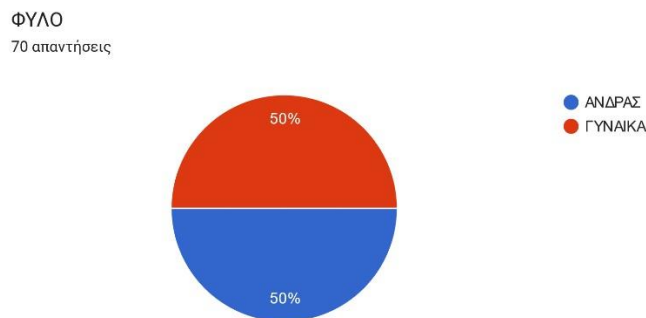
- 1) Φύλο με δυο επιλογές (Ανδρας- Γυναίκα).
- 2) Ηλικία με πέντε επιλογές (<25, 26-35, 36-45, 46-55, >55).
- 3) Σπουδές με τέσσερις επιλογές (Λύκειο, ΑΕΙ/ΤΕΙ, Μεταπτυχιακό, Διδακτορικό).
- 4) Εργασιακή εμπειρία με τέσσερις επιλογές (Υπουργείο, ΟΤΑ Α' ΚΑΙ Β' Βαθμού, Ν.Π.Δ.Δ, Ν.Π.Ι.Δ).

- 5) Υπηρεσιακή Θέση με πέντε επιλογές (Προϊστάμενος/νη Γενικής Διεύθυνσης, Προϊστάμενος/νη Διεύθυνσης, Προϊστάμενος/νη Τμήματος, Υπάλληλος, Επιλογή 5). Η επιλογή 5 σχετίζεται με άλλες θέσεις όπως Υπηρεσιακός Γραμματέας ή Γενικός Γραμματέας Υπουργείου.
 - 6) Έγγαμος/μη με δυο επιλογές (ΝΑΙ/ΟΧΙ)
 - 7) Έχετε παιδιά; με δυο επιλογές (ΝΑΙ/ΟΧΙ)
 - 8) «Γνωρίζετε τι είναι το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Πολιτικής;» με δυο επιλογές (ΝΑΙ/ΟΧΙ). Μόνο όσοι απαντούσαν ναι, συνέχιζαν στην επόμενη επιλογή.
 - 9) «Θεωρείτε πως το αντικείμενο εργασίας σας σχετίζεται άμεσα με το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Πολιτικής; με δυο επιλογές (ΝΑΙ/ΟΧΙ)».
 - 10) «Η ψήφιση και εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής ήταν απαραίτητο στοιχείο για την λειτουργία της Ελληνικής οικονομίας και του Δημοσίου» με 5 επιλογές με βαθμό από 1-5. Το 1 αντιστοιχούσε στο συμφωνώ απόλυτα και το 5 διαφωνώ απόλυτα.
 - 11) «Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας» με 5 επιλογές με βαθμό από 1-5. Το 1 αντιστοιχούσε στο συμφωνώ απόλυτα και το 5 διαφωνώ απόλυτα.
 - 12) «Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων» με 5 επιλογές με βαθμό από 1-5. Το 1 αντιστοιχούσε στο συμφωνώ απόλυτα και το 5 διαφωνώ απόλυτα.
 - 13) «Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής οδήγησε σε εξορθολογισμό την λειτουργία του Ελληνικού Δημοσίου» με 5 επιλογές με βαθμό από 1-5. Το 1 αντιστοιχούσε στο συμφωνώ απόλυτα και το 5 διαφωνώ απόλυτα.
 - 14) «Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τη ζωή σας» με 5 επιλογές με βαθμό από 1-5. Το 1 αντιστοιχούσε στο συμφωνώ απόλυτα και το 5 διαφωνώ απόλυτα.
- Στα τελευταία 5 ερωτήματα χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Likert. Στην εν λόγω κλίμακα ο ερωτώμενος καλείται να δηλώσει το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας με μία

σειρά δηλώσεων σε σχέση με το αντικείμενο. Οι απαντήσεις αποδίδουν την τιμή πάρα πολύ στο ένα άκρο τους (τιμή 1) και την τιμή καθόλου-στο άλλο άκρο (τιμή 5).

5.4 Παρουσίαση- Ανάλυση δεδομένων

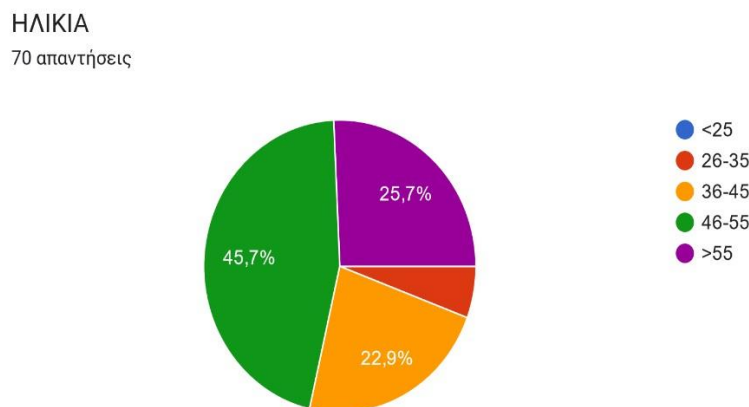
Έχοντας παρουσιάσει τα ερευνητικά ερωτήματα, τις υποθέσεις, τη δομή του ερωτηματολογίου, προχωρούμε στην παρουσίαση και την ανάλυση των απαντήσεων. Η πρώτη κατηγορία αφορούσε τα δημογραφικά και υπηρεσιακά στοιχεία των συμμετεχόντων στην έρευνα. Αναφορικά με το φύλο παρατηρούμε πως τα δυο φύλα συμμετέχουν ισότιμα στην έρευνα.

Διάγραμμα 1: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα του Φύλου.

Αναφορικά με την ηλικία παρατηρούμε πως το μεγαλύτερο ποσοστό αντιστοιχεί στην ηλικιακή ομάδα 46-55 (32 απαντήσεις) και ακολουθούν οι άνω των 55 (18 απαντήσεις) και οι 36-45 (16 απαντήσεις). Το ποσοστό της ηλικιακής ομάδας 26-35 είναι μόλις 5,7% ενώ μηδενικές ήταν οι απαντήσεις στην κατηγορία κάτω των 25. Το αθροιστικό ποσοστό 70% που αφορά στις ηλικίες 46 και άνω φανερώνει πως υπάρχει μεγάλη ή σχετικά μεγάλη υπηρεσιακή εμπειρία.

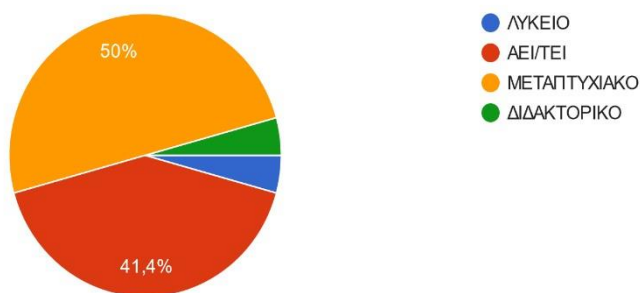
Διάγραμμα 2: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα της ηλικίας.

Αναφορικά με τις σπουδές παρατηρούμε πως οι συμμετέχοντες είναι υψηλού επιπέδου καθώς το 50% είναι μεταπτυχιακού επιπέδου με 41,4% σε ΑΕΙ/ΤΕΙ και διδακτορικό 4,3%. Στην ουσία μόνο το 4,3 % είναι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

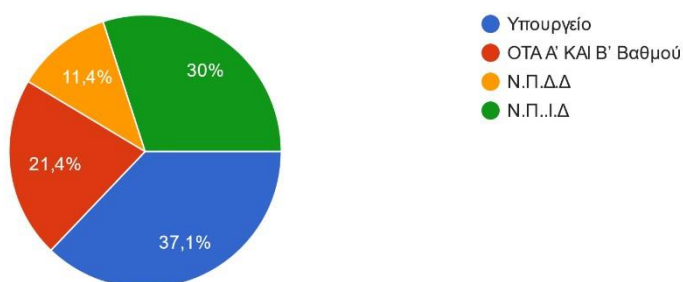
Στην εργασιακή εμπειρία είναι καταφανώς πιο μοιρασμένες οι απαντήσεις καθώς το 37,1% εργάζεται σε Υπουργείο, το 30% σε Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ), το 21,4% σε ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού και το 11,4% σε Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ). Αυτή η διασπορά βοηθά στο να σχηματίσουμε μια καλύτερη εικόνα για την άποψη των δημοσίων υπαλλήλων στον στενό και ευρύτερο δημόσιο τομέα και όχι μόνο σε μια κατηγορία.

ΣΠΟΥΔΕΣ
70 απαντήσεις

Διάγραμμα 3: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα του επιπέδου εκπαίδευσης

Εργασιακή εμπειρία
70 απαντήσεις

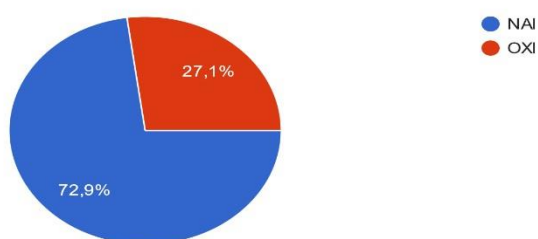

Διάγραμμα 4: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα της εργασιακής εμπειρίας.

Σε σχέση με την υπηρεσιακή θέση διαπιστώνουμε πως οι περισσότεροι συμμετέχοντες είναι υπάλληλοι, ακολουθούμενοι από τους Προϊσταμένους/νες Τμήματος, Διεύθυνσης και Γενικής Διεύθυνσης. Η κατανομή αυτή ακολουθεί αντίστοιχα την κατανομή που υπάρχει στο δημόσιο τομέα αναφορικά με το πλήθος καθώς όσο υψηλότερες είναι οι

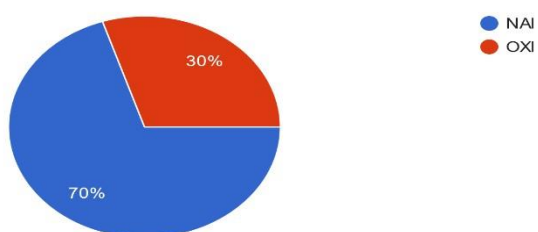
βαθμίδες τόσο λιγότερα τα άτομα που την υπηρετούν. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων είναι έγγαμοι με παιδιά.

Έγγαμος/μη
70 απαντήσεις

Διάγραμμα 6: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί γάμου

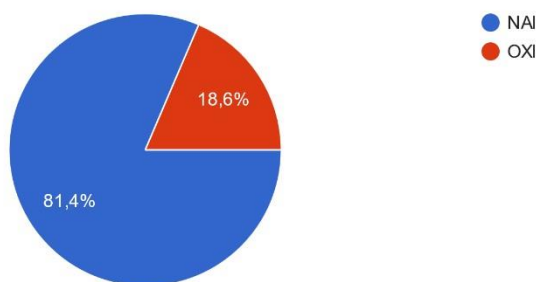
Έχετε παιδιά;
70 απαντήσεις

Διάγραμμα 7: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί γάμου

Η συγκεκριμένη ερώτηση που σχετίζεται με την γνώση ή όχι του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Πολιτικής ήταν κομβική. Αφενός αποτελούσε απαραίτητη προϋπόθεση για να προχωρήσει κάποιος στις επόμενες πιο εξειδικευμένες ερωτήσεις. Αφετέρου θα ήταν ένα καλό μέτρο κατά πόσο το ΜΠΔΣ έχει γίνει γνωστό στους δημοσίους υπαλλήλους. Από το διάγραμμα παρατηρούμε πως ένα υψηλότατο ποσοστό (81,4%) γνώριζε για την ύπαρξη του ΜΠΔΣ. Η ύπαρξη αυτού του ποσοστού θα βοηθήσει στο να υπάρχει επαρκές δείγμα για την απάντηση των ερωτήσεων που σχετίζονται με το ΜΠΔΣ.

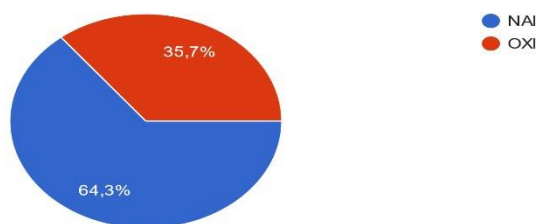
Γνωρίζετε τι είναι το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Πολιτικής;
70 απαντήσεις

Διάγραμμα 8: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί γνώσης του ΜΠΔΣ

Η επόμενη ερώτηση είναι εξίσου σημαντική καθώς σχετίζεται με την άμεση διασύνδεση του υπηρεσιακού αντικειμένου με το ΜΠΔΣ ή μέρη αυτού. Παρατηρούμε ότι το 64,3% ή 36 συμμετέχοντες έχουν άμεση υπηρεσιακή σχέση με κάποιον τομέα του ΜΠΔΣ. Συνεπώς οι απαντήσεις των 56 ατόμων παρουσιάζουν ενδιαφέρον καθώς για την πλειοψηφία αυτών η Υπηρεσία συνδέεται με το ΜΠΔΣ.

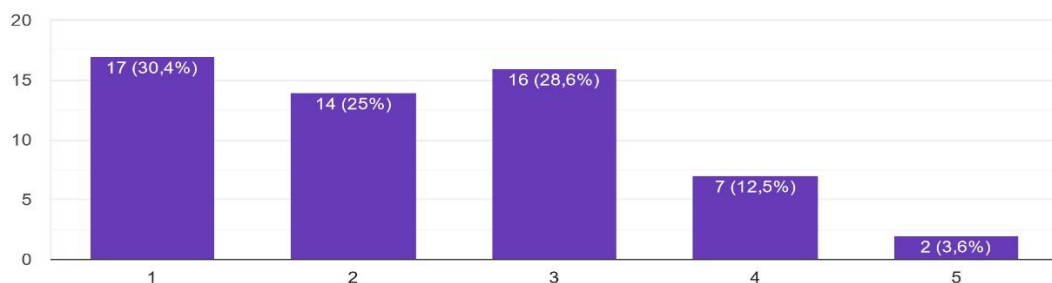
Θεωρείτε πως το αντικείμενο εργασίας σας σχετίζεται άμεσα με το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Πολιτικής;
56 απαντήσεις

Διάγραμμα 9: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί γνώσης του ΜΠΔΣ

Στο πρώτο ερώτημα σχετικά με την αναγκαιότητα ψήφισης και εφαρμογής των ΜΠΔΣ παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό το σημειώνει η τιμή 1 που αντιστοιχεί στο συμφωνώ απόλυτα. Αν προσθέσουμε και την τιμή 2 που είναι συμφωνώ παρατηρούμε ότι το 55,4% συμφωνεί με την αναγκαιότητα των ΜΠΔΣ ενώ το 28,6% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί κρατώντας μια ουδέτερη στάση. Μόλις το 16,1% διαφωνεί ή διαφωνεί απόλυτα με την αναγκαιότητα των ΜΠΔΣ.

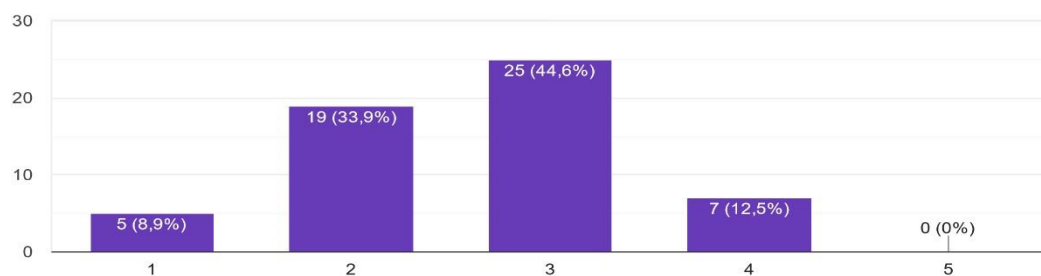
Η ψήφιση και εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής ήταν απαραίτητο στοιχείο για την λειτουργία της Ελληνικής οικονομίας και του Δημοσίου
56 απαντήσεις

Διάγραμμα 10: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί αναγκαιότητας του ΜΠΔΣ

Στο δεύτερο ερώτημα εάν τα ΜΠΔΣ βελτίωσαν τα βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας, οι περισσότεροι δημόσιοι υπάλληλοι επέλεξαν την τιμή 3, χωρίς να συμφωνούν ή να διαφωνούν κρατώντας μια ουδέτερη στάση. Το ποσοστό όσων συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα είναι σημαντικά μεγαλύτερο πάντως από αυτούς που διαφωνούν ή διαφωνούν απόλυτα (42,8% έναντι 12,5%).

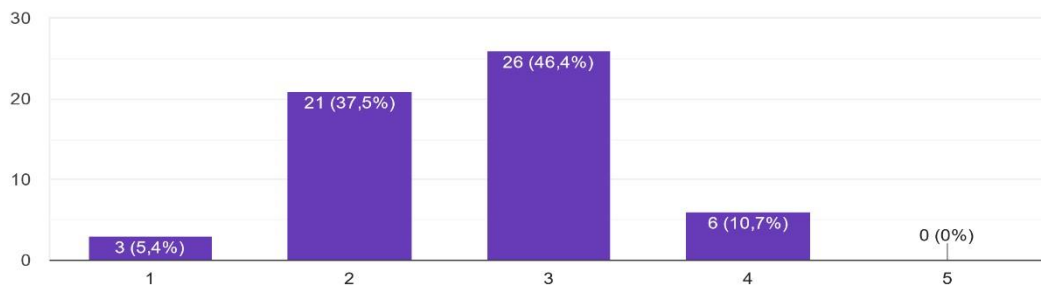
Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας
56 απαντήσεις

Διάγραμμα 11: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί βελτίωσης οικονομίας με την εφαρμογή του ΜΠΔΣ

Παρεμφερή είναι τα αποτελέσματα και στο ερώτημα εάν τα ΜΠΔΣ βελτίωσαν τα βασικά μεγέθη της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων. Οι περισσότεροι δημόσιοι υπάλληλοι επέλεξαν την τιμή 3, χωρίς να συμφωνούν ή να διαφωνούν κρατώντας μια ουδέτερη στάση. Το ποσοστό όσων συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα είναι σημαντικά μεγαλύτερο πάντως από αυτούς που διαφωνούν ή διαφωνούν απόλυτα (42,9% έναντι 10,7%).

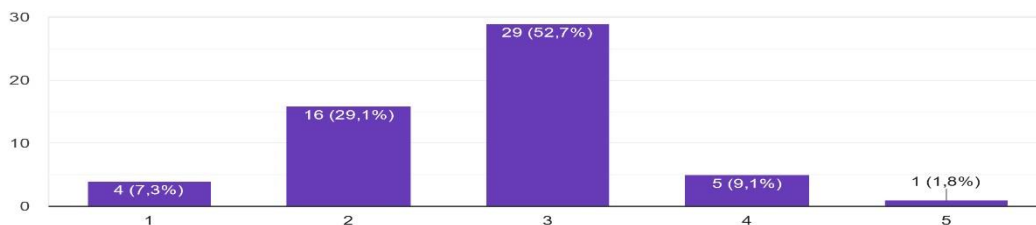
Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων
56 απαντήσεις

Διάγραμμα 12: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί βελτίωσης μεγεθών Γενικής Κυβέρνησης με την εφαρμογή του ΜΠΔΣ

Στο ερώτημα εάν η εφαρμογή του ΜΠΔΣ οδήγησε σε εξορθολογισμό το Ελληνικό Δημόσιο, παρατηρούμε ότι και πάλι επικρατεί η τιμή 3 με ακόμα μεγαλύτερο ποσοστό (52,7%). Πρακτικά ένας στους δυο συμμετέχοντες κρατά ουδέτερη στάση αφού ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με αυτή την πρόταση. Οι θετικές γνώμες υπερτερούν των αρνητικών (36,4% έναντι 10,8%) μόνο που το ποσοστό όσων συμφωνούν έχει μειωθεί αισθητά σε σχέση με αυτούς που συμφωνούσαν στις 3 πρώτες ερωτήσεις

Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής οδήγησε σε εξορθολογισμό την λειτουργία του Ελληνικού Δημοσίου
55 απαντήσεις

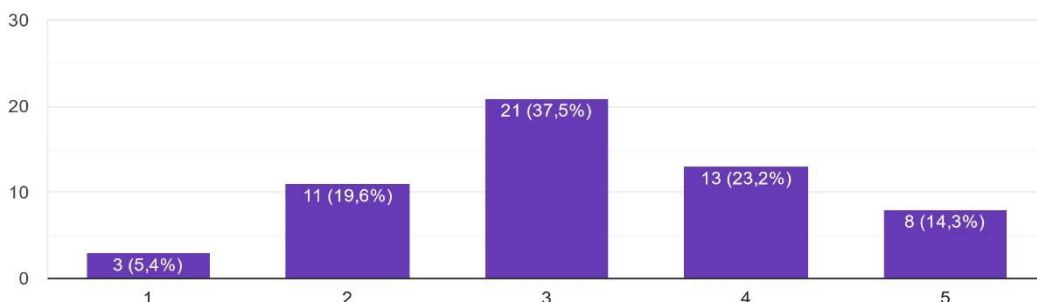

Διάγραμμα 13: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα περί εξορθολογισμού του Ελληνικού Δημοσίου με χρήση των ΜΠΔΣ.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η τελευταία ερώτηση με το εάν η εφαρμογή των ΜΠΔΣ βελτίωσε ή όχι τη ζωή των δημοσίων υπαλλήλων. Υπάρχει μια ουσιώδης

διαφορά σε σχέση με τις προηγούμενες ερωτήσεις. Παρόλο που και σε αυτήν επικρατεί η τιμή 3, το σύνολο όσων διαφωνούν ή διαφωνούν απόλυτα είναι μεγαλύτερο από όσους συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα. Εάν αθροίσουμε τα ποσοστά των τιμών 4 και 5 είναι 37,5% ακριβώς όσο και στην τιμή 3 που υποδηλώνει ουδετερότητα και πολύ μεγαλύτερο από 25% που συμφωνούν ή συμφωνούν απόλυτα.

Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τη ζωή σας
56 απαντήσεις

Διάγραμμα 14: Κατανομή απαντήσεων στο ερώτημα εάν τα ΜΠΔΣ βελτίωσαν την ζωή των δημοσίων υπαλλήλων.

Από την παρουσίαση των ανωτέρω διαγραμμάτων είναι φανερό πως το δείγμα των δημοσίων υπαλλήλων που ερωτήθηκε έχει πειστεί στην πλειοψηφία του για την αναγκαιότητα των ΜΠΔΣ, διατηρεί ουδέτερη ή θετική στάση απέναντι στην χρησιμότητα τους στην βελτίωση των οικονομικών της χώρας και της Γενικής Κυβέρνησης όπως και στον εξορθολογισμό του δημόσιου τομέα. Είναι εντυπωσιακό όμως που διατηρεί ουδέτερη ή αρνητική στάση στο αν τα ΜΠΔΣ βελτίωσαν τη ζωή των συμμετεχόντων. Είναι φανερό πως υπάρχει στην αντίληψη, ένα χάσμα μεταξύ των συμφερόντων των δημοσίων υπαλλήλων ως πολιτών και εργαζομένων με το συμφέρον της χώρας.

Ο επόμενος πίνακας θα βοηθήσει στην συγκέντρωση των αποτελεσμάτων. Με το συμφωνώ απόλυτα/συμφωνώ εκφράζονται οι τιμές 1-2, ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ η τιμή 3 ενώ το διαφωνώ/διαφωνώ απόλυτα οι τιμές 4-5.

	Συμφωνώ/Συμφωνώ απόλυτα	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ/Διαφωνώ απόλυτα

Η ψήφιση και εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής ήταν απαραίτητο στοιχείο για την λειτουργία της Ελληνικής οικονομίας και του Δημοσίου	55,4%	28,6%	16,1%
Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας	42,8%	44,6%	12,5%
Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων	42,9%	46,4%	10,7%

Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής οδήγησε σε εξορθολογισμό την λειτουργία του Ελληνικού Δημοσίου	36,4%	52,7%	10,9%
Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τη ζωή σας	25%	37,5%	37,5%

Πίνακας 4: Ποσοστιαίες κατανομές θετικών-αρνητικών γνώμων στα ΜΠΔΣ

Ο πίνακας φανερώνει ότι τα ΜΠΔΣ συγκεντρώνουν σχετικά θετικές γνώμες ή ουδέτερες στα περισσότερα ερωτήματα πλην αυτού της βελτίωσης της ζωής όπου υπάρχει αναστροφή της τάσης με τις αρνητικές να αυξάνονται εντυπωσιακά. Όχι τυχαία τα δυο ερωτήματα που συγκεντρώνουν αξιόλογο ποσοστό αυτών που διαφωνούν/διαφωνούν απόλυτα είναι αυτό της βελτίωσης της ζωής των δημοσίων υπαλλήλων (37,5%) και της αναγκαιότητας ύπαρξης των ΜΠΔΣ (16,1%).

Η ανάλυση μας αξίζει να προχωρήσει σε ένα βαθύτερο επίπεδο. Για το σύνολο των ερωτημάτων αθροίστηκαν οι τιμές και με αυτό τον τρόπο έχουμε τον μ.ο της τιμής για κάθε ερώτημα.

Πίνακας 5: Αντιστοίχιση ερωτήματος με τιμή

Ερώτημα	Τιμή
Η ψήφιση και εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής	

ήταν απαραίτητο στοιχείο για την λειτουργία της Ελληνικής οικονομίας και του Δημοσίου	2,34
Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας	2,61
Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων	2,63
Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής οδήγησε σε εξορθολογισμό την λειτουργία του Ελληνικού Δημοσίου	2,69
Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τη ζωή σας	3,23

Ο πίνακας είναι χαρακτηριστικός και ποσοτικοποιεί τις απαντήσεις σε τιμές. Υπενθυμίζουμε ότι το 1 σημαίνει συμφωνώ απόλυτα ενώ το 5 διαφωνώ απόλυτα. Στο πρώτο ερώτημα περί αναγκαιότητας η τιμή είναι 2,34 (πιο κοντά ανάμεσα στο 2) γεγονός που καταδεικνύει πως το δείγμα των δημοσίων υπαλλήλων συμφωνεί με την αναγκαιότητα. Στις υπόλοιπες τρεις ερωτήσεις οι τιμές είναι παρεμφερείς ανάμεσα στο 2,61 και 2,69 γεγονός που φανερώνει ότι είναι μεταξύ θετικής γνώμης και ουδετερότητας (2 και 3 οι αντίστοιχες τιμές) ενώ αισθητά μεγαλύτερη είναι η τιμή στο τελευταίο ερώτημα και κυμαίνεται μεταξύ 3 -4 που είναι η ουδετερότητα και αρνητικής γνώμης.

Αξίζει να χρησιμοποιήσουμε έναν τελευταίο πίνακα που θα συγκρίνει τις τιμές στις απαντήσεις όσων η υπηρεσία έχει σχέση με το ΜΠΔΣ και όσων όχι.

Πίνακας 6: Σύγκριση τιμών απαντήσεων

Ερώτημα	Τιμή απαντήσεων όσων υπαλλήλων έχουν σχέση με ΜΠΔΣ	Τιμή απαντήσεων όσων υπαλλήλων δεν έχουν σχέση με ΜΠΔΣ
Η ψήφιση και εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής ήταν απαραίτητο στοιχείο για την λειτουργία της Ελληνικής οικονομίας και του Δημοσίου	2,19	2,63
Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας	2,59	2,63
Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων	2,59	2,68
Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής οδήγησε σε εξορθολογισμό την λειτουργία του Ελληνικού Δημοσίου	2,54	2,69
Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων		
Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τη ζωή σας	3,16	3,36

Από τον πίνακα είναι φανερό πως διαφωνούν περισσότερο με το ΜΠΔΣ όσοι δεν έχουν ασχοληθεί υπηρεσιακά μαζί του αφού και στα 5 ερωτήματα οι τιμές των απαντήσεων είναι υψηλότερες από τις τιμές των απαντήσεων όσων έχουν ασχοληθεί υπηρεσιακά μαζί του. Επίσης οι τιμές παρουσιάζουν την ίδια πορεία και στις 2 ομάδες αφού παρουσιάζουν την χαμηλότερη τιμή στο πρώτο ερώτημα, την υψηλότερη στο τελευταίο και παρεμφερείς στις τρεις ενδιάμεσες.

5.5 Συζήτηση επί των αποτελεσμάτων

Έπειτα από την αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων αξίζει να δούμε εάν οι ερευνητικές μας υποθέσεις επαληθεύτηκαν.

ΥΠΟΘΕΣΗ 1: Η ψήφιση και εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής ήταν απαραίτητο στοιχείο για την λειτουργία της Ελληνικής οικονομίας και του Δημοσίου. Συνεπώς, η πρώτη υπόθεση είναι η **αναγκαιότητα εμφάνισης** των Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής.

Η πρώτη υπόθεση επιβεβαιώνεται εμπειρικά. Το μεγαλύτερο ποσοστό όσων συμφωνούσαν εμφανίστηκε σε αυτό το ερώτημα. Στην συγκεκριμένη περίπτωση συνέπεσαν οι υποχρεώσεις της χώρας στην Κοινότητα ως προς την ψήφιση και εφαρμογή των ΜΠΔΣ με την πεποίθηση του δείγματος ότι τα ΜΠΔΣ είναι αναγκαίο στοιχείο για την λειτουργία της Ελληνικής οικονομίας και του Δημοσίου. Θα μπορούσαμε να πούμε πως υπήρξε ωρίμανση θεσμικών υποχρεώσεων και αλλαγής νοοτροπίας ως προς τα δημοσιονομικά του κράτους.

ΥΠΟΘΕΣΗ 2: Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας. Συνεπώς, η δεύτερη υπόθεση είναι η **αποτελεσματικότητα των ΜΠΔΣ** στην πορεία των βασικών οικονομικών και δημοσιονομικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας.

Η δεύτερη υπόθεση επιβεβαιώνεται εμπειρικά. Σε προηγούμενο κεφάλαιο παρουσιάστηκαν στοιχεία που φανέρωναν την βελτίωση βασικών στοιχείων της Ελληνικής Οικονομίας. Την ίδια αίσθηση έχουν αποκομίσει και οι συμμετέχοντες αφού τόσο η τιμή των απαντήσεων (2,61) όσο και τα ποσοστά όσων συμφωνούν έναντι όσων δεν συμφωνούν φανερώουν μια αποδοχή της αποτελεσματικότητας. Υπάρχει βέβαια και μεγάλο ποσοστό όσων είναι ουδέτεροι. Συνεπώς έγκειται στις ελληνικές κυβερνήσεις να μειώσουν περαιτέρω την επιφυλακτικότητα των δημοσίων υπαλλήλων σχετικά με την αποτελεσματικότητα.

ΥΠΟΘΕΣΗ 3: Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων. Συνεπώς, η τρίτη υπόθεση είναι η **αποτελεσματικότητα των ΜΠΔΣ** στην πορεία των βασικών και δημοσιονομικών μεγεθών της Γενικής Κυβέρνησης.

Η τρίτη υπόθεση επιβεβαιώνεται εμπειρικά. Σε προηγούμενο κεφάλαιο παρουσιάστηκαν στοιχεία που φανέρωναν την βελτίωση βασικών στοιχείων της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων. Την ίδια αίσθηση έχουν αποκομίσει και οι συμμετέχοντες αφού τόσο η τιμή των απαντήσεων (2,63) όσο και τα ποσοστά όσων συμφωνούν έναντι όσων δεν συμφωνούν φανερώουν μια αποδοχή της αποτελεσματικότητας. Υπάρχει βέβαια και μεγάλο ποσοστό όσων είναι ουδέτεροι.

Συνεπώς έγκειται στις ελληνικές κυβερνήσεις να μειώσουν περαιτέρω την επιφυλακτικότητα των δημοσίων υπαλλήλων σχετικά με την αποτελεσματικότητα.

ΥΠΟΘΕΣΗ 4: Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής οδήγησε σε εξορθολογισμό την λειτουργία του Ελληνικού Δημοσίου. Συνεπώς, η τέταρτη υπόθεση είναι **η αποτελεσματικότητα** των ΜΠΔΣ στην λειτουργία του Ελληνικού Δημοσίου.

Η τέταρτη υπόθεση επιβεβαιώνεται εμπειρικά. Οι συμμετέχοντες αποδέχονται τον εξορθολογισμό του Ελληνικού Δημοσίου. Τόσο η τιμή των απαντήσεων (2,69) όσο και τα ποσοστά όσων συμφωνούν έναντι όσων δεν συμφωνούν φανερόνουν μια αποδοχή της αποτελεσματικότητας. Υπάρχει βέβαια και μεγάλο ποσοστό όσων είναι ουδέτεροι, το οποίο είναι το μεγαλύτερο σε όλη την έρευνα (52,7%). Συνεπώς έγκειται στις ελληνικές κυβερνήσεις να μειώσουν περαιτέρω την επιφυλακτικότητα των δημοσίων υπαλλήλων σχετικά με την αποτελεσματικότητα.

ΥΠΟΘΕΣΗ 5: Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τη ζωή των πολιτών και ειδικότερα των δημοσίων υπαλλήλων. Συνεπώς η πέμπτη υπόθεση είναι **η θετική άποψη** που έχουν οι δημόσιοι υπάλληλοι για τα ΜΠΔΣ.

Αυτή η υπόθεση δεν επιβεβαιώνεται ερευνητικά. Αντιθέτως τόσο η τιμή των απαντήσεων (3,23) όσο και το ποσοστό όσων διαφωνούν/διαφωνούν απόλυτα (37,5%) φανερόνουν μια σαφώς αρνητική διάθεση του δείγματος απέναντι στα ΜΠΔΣ και την ποιότητα ζωής. Δεν είναι ανεξήγητη μια τέτοια στάση. Την δεκαετία εφαρμογής των ΜΠΔΣ, οι δημόσιοι υπάλληλοι είδαν τους μισθούς τους να μειώνονται σημαντικά και τα δώρα Χριστουγέννων και Πάσχα να κόβονται τελείως. Είναι λογικό να θεωρούν τα ΜΠΔΣ ως (κύριο) υπεύθυνο για αυτήν την αλλαγή.

Παρουσιάζεται λοιπόν ένα αξιοσημείωτο χάσμα. Οι δημόσιοι υπάλληλοι του δείγματος δέχτηκαν την αναγκαιότητα των ΜΠΔΣ, την (μερική) αποτελεσματικότητα στη βελτίωση των συλλογικών μεγεθών αλλά οι απαντήσεις δείχνουν πως θεωρούν ότι αυτή η πρόοδος σημειώθηκε εις βάρος της δικιάς τους ποιότητας ζωής. Είναι ένα εύρημα που αξίζει να διερευνηθεί και σε μελλοντικές μελέτες καθώς εάν παγιωθεί μια αντίληψη πως τα ΜΠΔΣ χειροτερεύουν την ζωή των δημοσίων υπαλλήλων θα υπάρξουν δυσχέρειες στο μέλλον.

Ένα δεύτερο εύρημα είναι πως θετικότερη άποψη έχουν για τα ΜΠΔΣ όσοι έχουν ασχοληθεί υπηρεσιακά μαζί τους σε σχέση με όσους δεν ασχοληθεί. Και αυτό το εύρημα αξίζει να διερευνηθεί μελλοντικά και να γίνει προσπάθεια από τους εκάστοτε

κυβερνώντες να επικοινωνηθεί καλύτερα ο σκοπός και η χρησιμότητα του ΜΠΔΣ σε όσους υπαλλήλους δεν έχουν την απαιτούμενη υπηρεσιακή γνώση ή ενασχόληση με το εν λόγω αντικείμενο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Σχετικά με το ερωτηματολόγιο

Δομή ερωτηματολογίου

- 1) Φύλο με δυο επιλογές (Ανδρας- Γυναίκα).
- 2) Ηλικία με πέντε επιλογές (<25, 26-35, 36-45, 46-55, >55).
- 3) Σπουδές με τέσσερεις επιλογές (Λύκειο, ΑΕΙ/ΤΕΙ, Μεταπτυχιακό, Διδακτορικό).

- 4) Εργασιακή εμπειρία με τέσσερις επιλογές (Υπουργείο, ΟΤΑ Α' ΚΑΙ Β' Βαθμού, Ν.Π.Δ.Δ, Ν.Π.Ι.Δ).
- 5) Υπηρεσιακή Θέση με πέντε επιλογές (Προϊστάμενος/νη Γενικής Διεύθυνσης, Προϊστάμενος/νη Διεύθυνσης, Προϊστάμενος/νη Τμήματος, Υπάλληλος, Επιλογή 5). Η επιλογή 5 σχετίζεται με άλλες θέσεις όπως Υπηρεσιακός Γραμματέας ή Γενικός Γραμματέας Υπουργείου.
- 6) Έγγαμος/μη με δυο επιλογές (ΝΑΙ/ΟΧΙ)
- 7) Έχετε παιδιά; με δυο επιλογές (ΝΑΙ/ΟΧΙ)
- 8) «Γνωρίζετε τι είναι το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Πολιτικής;» με δυο επιλογές (ΝΑΙ/ΟΧΙ). Μόνο όσοι απαντούσαν ναι, συνέχιζαν στην επόμενη επιλογή.
- 9) «Θεωρείτε πως το αντικείμενο εργασίας σας σχετίζεται άμεσα με το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Πολιτικής; με δυο επιλογές (ΝΑΙ/ΟΧΙ)».
- 10) «Η ψήφιση και εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής ήταν απαραίτητο στοιχείο για την λειτουργία της Ελληνικής οικονομίας και του Δημοσίου» με 5 επιλογές με βαθμό από 1-5. Το 1 αντιστοιχούσε στο συμφωνώ απόλυτα και το 5 διαφωνώ απόλυτα.
- 11) «Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας» με 5 επιλογές με βαθμό από 1-5. Το 1 αντιστοιχούσε στο συμφωνώ απόλυτα και το 5 διαφωνώ απόλυτα.
- 12) «Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τα βασικά μεγέθη της Γενικής Κυβέρνησης και των επιμέρους φορέων» με 5 επιλογές με βαθμό από 1-5. Το 1 αντιστοιχούσε στο συμφωνώ απόλυτα και το 5 διαφωνώ απόλυτα.
- 13) «Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής οδήγησε σε εξορθολογισμό την λειτουργία του Ελληνικού Δημοσίου» με 5 επιλογές με βαθμό από 1-5. Το 1 αντιστοιχούσε στο συμφωνώ απόλυτα και το 5 διαφωνώ απόλυτα.
- 14) «Η εφαρμογή Μεσοπρόθεσμων Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Πολιτικής βελτίωσε τη ζωή σας» με 5 επιλογές με βαθμό από 1-5. Το 1 αντιστοιχούσε στο συμφωνώ απόλυτα και το 5 διαφωνώ απόλυτα.

Το εν λόγω ερωτηματολόγιο είχε «κλειστές» και διατάξιμες ερωτήσεις. Στις «κλειστές» ερωτήσεις οι απαντήσεις είναι προκαθορισμένες από τον ερευνητή, οπότε οι συμμετέχοντες στο ερωτηματολόγιο καλούνται να επιλέξουν μεταξύ των προκαθορισμένων απαντήσεων. Στις «κλειστές» ερωτήσεις, οι κατηγορίες των απαντήσεων πρέπει να είναι αμοιβαία αποκλειόμενες, έτσι ώστε να καλύπτεται ολόκληρο το φάσμα των πιθανών απαντήσεων των συμμετεχόντων. Στις «κλειστές» ερωτήσεις, οι απαντήσεις είναι του τύπου: ΝΑΙ/ΟΧΙ.

Διατάξιμες απαντήσεις με τη μορφή στοιχείου Likert. Για παράδειγμα, η ερώτηση «πόσο ικανοποιημένος(η) είστε από την εργασία σας;», με πιθανές απαντήσεις «καθόλου», «λίγο», «μέτρια», «αρκετά» ή «πολύ» είναι «κλειστή» ερώτηση με 5 πιθανές απαντήσεις. με πιθανές απαντήσεις «διαφωνώ τελείως», «διαφωνώ», «ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ», «συμφωνώ» ή «συμφωνώ τελείως» είναι «κλειστή» ερώτηση με 5 πιθανές απαντήσεις

Η κλίμακα Likert είναι μια ψυχομετρική κλίμακα που χρησιμοποιείται στα ερωτηματολόγια εκτίμησης του βαθμού συμφωνίας (ή διαφωνίας) των συμμετεχόντων αναφορικά με διάφορες δηλώσεις/προτάσεις. Η κλίμακα Likert πρέπει να διαχωρίζεται από τα στοιχεία Likert (Likert items). Η κλίμακα Likert είναι το άθροισμα των απαντήσεων των συμμετεχόντων στα διάφορα στοιχεία Likert που συνιστούν την κλίμακα. Κάθε στοιχείο Likert αποτελεί μια δήλωση/ πρόταση, στην οποία οι συμμετέχοντες καλούνται να δηλώσουν το βαθμό συμφωνίας τους (ή το βαθμό διαφωνίας τους). Ερωτηματολόγιο ακολούθησε μια τυπική δομή ενός στοιχείου Likert στο οποίο υπάρχουν 5 πιθανές απαντήσεις σε διατεταγμένη κλίμακα, με πιθανές απαντήσεις «διαφωνώ απόλυτα», «διαφωνώ», «ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ»,

«συμφωνώ» ή «συμφωνώ απόλυτα» είναι «κλειστή» ερώτηση με 5 πιθανές απαντήσεις
ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

«Δίπτυχο»: Δύο νομοθετικά μέτρα της ΕΕ (κανονισμοί 472 και 473) που εγκρίθηκαν τον Μάιο του 2013 με στόχο την ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης στη ζώνη του ευρώ.

«Εξάπτυχο»: Αποτελείται από πέντε Κανονισμούς του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και μία οδηγία. Μέσω της δέσμης των έξι μέτρων επιτηρείται η δημοσιονομική πολιτική των κρατών μελών μέσω του Ευρωπαϊκού εξαμήνου (Χατζηγιάννης, 2018).

Συνοπτικά, ο Κανονισμός 1173/2011 προβλέπει κυρώσεις για τα κράτη της ΟΝΕ που σχετίζονται με το προληπτικό και το διορθωτικό σκέλος του ΣΣΑ. Για θέματα

που σχετίζονται με τη διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών, οι ρυθμίσεις λαμβάνουν χώρα από τους Κανονισμούς 1174/2011 και 1176/2011. Με τον Κανονισμό 1175/2011 ρυθμίζονται θέματα που σχετίζονται με τη δημοσιονομικής εποπτείας. Αναλυτικότερα, κατοχυρώνεται η ανεξαρτησία των εθνικών στατιστικών αρχών, η θέσπιση οικονομικού διαλόγου ανάμεσα στα θεσμικά όργανα της Ε.Ε και ειδικότερα γίνεται αναφορά στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο. Με τον Κανονισμό 1177/2011 ρυθμίζονται περαιτέρω θέματα που σχετίζονται με τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος των χωρών της ευρωζώνης .

Η οδηγία 2011/85/ΕΕ του Συμβουλίου καθορίζει λεπτομερείς κανόνες σχετικά με τα αναγκαία χαρακτηριστικά των δημοσιονομικών πλαισίων των κρατών μελών, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι τα κράτη μέλη θα συμμορφώνονται προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη ΣΛΕΕ όσον αφορά την αποφυγή υπερβολικών κρατικών ελλειμμάτων.

Αξιολογήσεις συμμόρφωσης: Αξιολόγηση της ενσωμάτωσης και της συμμόρφωσης της μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο οδηγίας της ΕΕ.

Ανεξάρτητοι φορείς: Φορείς που διαθέτουν διαρθρωτική ανεξαρτησία και/ή λειτουργική αυτονομία φορείς έναντι των δημοσιονομικών αρχών του κράτους μέλους. Οι εν λόγω φορείς βασίζονται σε άρθρα και διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας με τα οποία διασφαλίζεται ο υψηλός βαθμός αυτονομίας και λογοδοσίας.

Εξαιρετικές περιστάσεις: Γεγονότα μη συνηθισμένα (covid, πόλεμος) και μη ελεγχόμενα από το ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος και επιδρούν σημαντικά στα δημοσιονομικά της γενικής κυβέρνησης.

Αυτόματος Μηχανισμός Διόρθωσης: Υποχρέωση εφαρμογής διορθωτικών μέτρων που ενεργοποιείται αυτομάτως σε περίπτωση που παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις από τον μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο ή την πορεία προσαρμογής σε αυτόν. **Δημοσιονομικές αποδόσεις:** Αποδόσεις στο δημοσιονομικό πεδίο με σκοπό την επίτευξη και διατήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας που οδηγεί σε ενίσχυση της μακροοικονομικής σταθερότητας και την βιώσιμη ανάπτυξη.

Δημοσιονομικό Πλαίσιο: Είναι το πλαίσιο στο οποίο συνυπάρχουν θεσμικά όργανα, κανόνες, διαδικασίες και ρυθμίσεις. Βάσει των προαναφερόμενων ασκεί ο δημόσιος τομέας την πολιτική του.

Δημοσιονομικό Σύμφωνο: Νομικό κείμενο που έχει την ισχύ διεθνούς συνθήκης αν και δεν είναι ευρωπαϊκή συνθήκη. Η κυριότερη διάταξη ορίζει την υποχρέωση των κρατών-μελών να ενσωματώσουν στο εθνικό δίκαιο την υποχρέωση επίτευξης

ισοσκελισμένων ή πλεονασματικών προϋπολογισμών και σε περίπτωση μη επίτευξης των στόχων να λαμβάνουν αυτόματα διαρθρωτικά μέτρα.

Δημοσιονομικός Κανόνας: Είναι περιορισμός μόνιμου χαρακτήρα στην άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής. Η πιο συχνή μορφή έκφρασης είναι η τιμή-στόχος σε σχέση με το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν ή ένα αριθμητικό ανώτατο όριο. Οι πιο γνωστοί δημοσιονομικοί κανόνες είναι ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ στο 60% και το έλλειμμα προϋπολογισμού στο 3%. Η υποχρέωση συμμόρφωσης από όλες τις χώρες, όπως και η ξεκάθαρη και απλή δομή των κανόνων εξυπηρετεί κυρίως την αξιοπιστία τους.

Διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών (ΔΜΑ): Μηχανισμός εποπτείας με σκοπό τον εντοπισμό, την πρόληψη και την αντιμετώπιση της εμφάνισης δυνητικά επιβλαβών ανισορροπιών σε μακροοικονομικό επίπεδο που δύνανται να επιδράσουν αρνητικά την οικονομική σταθερότητα ενός συγκεκριμένου κράτους μέλους, της ζώνης του ευρώ ή της ΕΕ συνολικά.

Διορθωτικό σκέλος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης: Βάσει της σχετικής νομοθεσίας του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης της ΕΕ, το Συμβούλιο μπορεί να εκκινήσει διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος κατόπιν σύστασης της Επιτροπής κατά οποιουδήποτε κράτους μέλους της ΕΕ υπερβαίνει το ανώτατο όριο του δημοσιονομικού ελλείμματος. Υπάρχουν διάφορα στάδια της διαδικασίας που φτάνουν ως την επιβολή κυρώσεων και σκοπός της εν λόγω διαδικασίας είναι ο έλεγχος του δημοσιονομικού ελλείμματος από το κράτος-μέλος. Αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την ομαλή λειτουργία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Προληπτικό σκέλος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης: Ο κύριος στόχος του προληπτικού σκέλους, όπως ορίζεται στον κανονισμό αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου, είναι η διασφάλιση της σύγκλισης των κρατών-μελών σε μια ισοσκελισμένη ή πλεονασματική δημοσιονομική κατάσταση, η οποία θα τους επέτρεπε στη συνέχεια να αντιμετωπίζουν τις συνήθεις κυκλικές διακυμάνσεις διατηρώντας το ονομαστικό έλλειμμα εντός του ορίου του 3%.

Δυνητικό προϊόν: Είναι μια θεωρητική έννοια που υπολογίζει το ύψος του προϊόντος (ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος) σε μια δεδομένη στιγμή, με σταθερό πληθωρισμό. Με την πάροδο του χρόνου σημειώνεται αύξηση με ρυθμό όχι απαραίτητα σταθερό. Το επίπεδο και ο ρυθμός ανάπτυξης δεν είναι άμεσα μετρήσιμα αλλά δύνανται να εκτιμηθούν.

Διαρθρωτικό ισοζύγιο: Είναι γνωστό και ως «κυκλικά προσαρμοσμένο ισοζύγιο» και είναι ισοζύγιο που επιχειρεί να προσαρμοστεί για τον αντίκτυπο των κυκλικών

μεταβολών στο πραγματικό ΑΕΠ, προκειμένου να καταδειχθεί η μακροπρόθεσμη δημοσιονομική κατάσταση. Στο διαρθρωτικό ισοζύγιο δεν συνυπολογίζονται τα έκτακτα και τα προσωρινά μέτρα.

Εθνικό Δημοσιονομικό Πλαίσιο: Το σύνολο ειδικών κανόνων, διαδικασιών, ρυθμίσεων και θεσμικών οργάνων που αποτελούν τη βάση για την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής σε καθένα από τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ.

Έλεγχος μεταφοράς: Έλεγχος των εθνικών μέτρων μεταφοράς με τα άρθρα και τις διατάξεις της ενωσιακής νομοθεσίας.

Έλεγχος συμμόρφωσης: Κατ' αρχήν έλεγχος του ποσοστού κάλυψης των αναγκαίων διατάξεων μιας Οδηγίας από από τα εθνικά μέτρα μεταφοράς.

Ευρωπαϊκό Εξάμηνο: Είναι μια ετήσια διαδικασία ανασκόπησης των προϋπολογισμών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κρατών-μελών, για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της ΕΕ. Κάθε χρόνο γίνονται συστάσεις σε κάθε χώρα για δομικές μεταρρυθμίσεις σε σχέση με τις δαπάνες των εθνικών προϋπολογισμών, για όλο τον κρατικό μηχανισμό, μεταξύ άλλων και για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση. Οι συστάσεις αφορούν περίοδο μεταρρυθμίσεων διάρκειας 12-18 μηνών. Εκπονείται από το κράτος-μέλος έκθεση και κατόπιν εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, για να υλοποιηθεί μέσα σε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, σύμφωνα με τις συστάσεις της Επιτροπής.

Εφαρμογή: Η ενέργεια της θέσης σε ισχύ της ενωσιακής και εθνικής νομοθεσίας.

Κανόνας περί δαπανών: Μακροχρόνιο όριο για τις απόλυτες δαπάνες ή για τον ρυθμό αύξησης των δαπανών.

Κανόνας περί ισοσκελισμένου προϋπολογισμού: Η δημοσιονομική θέση της γενικής κυβέρνησης πρέπει να είναι ισοσκελισμένη ή πλεονασματική. Τόσο στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης όσο και της Συνθήκης για τη σταθερότητα, τον συντονισμό και τη διακυβέρνηση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση, ο κανόνας αυτός θεωρείται ότι τηρείται εάν το ετήσιο διαρθρωτικό ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης βρίσκεται στον μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό του στόχο

Μεσοπρόθεσμος Δημοσιονομικός Στόχος: Ειδικός ανά χώρα στόχος της δημοσιονομικής πολιτικής που καθορίζεται στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, που είναι για τα περισσότερα κράτη μέλη -1 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και κάπως αυστηρότερος για τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ, -0,5 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, εκτός εάν έχουν χαμηλό δείκτη χρέους.

Μεσοπρόθεσμα Δημοσιονομικά Πλαίσια: Ρυθμίσεις δημοσιονομικού χαρακτήρα οι οποίες επεκτείνουν τον χρονικό ορίζοντα χάραξης δημοσιονομικής πολιτικής πέρα του ετήσιου χρονοδιαγράμματος του προϋπολογισμού.

Πρόγραμμα σταθερότητας και σύγκλισης: Στα πλαίσια του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, είναι υποχρέωση των κρατών μελών η υποβολή εγγράφου κάθε χρόνο. Στον εν λόγω έγγραφο θα γίνεται η παρουσίαση των δημοσιονομικών σχεδίων για τα επόμενα για τα επόμενα τρία έτη. Το έγγραφο αυτό χρησιμεύει στην Επιτροπή και τους υπουργούς Οικονομικών για την αξιολόγηση των κρατών-μελών στην επίτευξη του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού τους στόχου. Οι χώρες της ζώνης του ευρώ υποβάλλουν «προγράμματα σταθερότητας», ενώ τα κράτη μέλη που δεν έχουν υιοθετήσει το ευρώ υποβάλλουν «προγράμματα σύγκλισης».

Πρωτογενές ισοζύγιο: Το αποτέλεσμα σε δημοσιονομικό επίπεδο που προκύπτει από την αφαίρεση των πληρωμών τόκων για το δημόσιο χρέος.

Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ): Σύνολο εγκεκριμένων κανόνων από 1997 που στοχεύουν στην εγγύηση της σταθερότητας στην οικονομική και νομισματική ένωση και την διασφάλιση της επιδίωξης των κρατών μελών για υγιή δημόσια οικονομικά. Επιπροσθέτως αυτοί οι κανόνες εξασφαλίζουν τον συντονισμό των δημοσιονομικών πολιτικών.

Συνθήκη για τη σταθερότητα, τον συντονισμό και τη διακυβέρνηση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΣΣΣΔ): Διακυβερνητική συμφωνία που στοχεύει στην ενίσχυση της δημοσιονομικής πειθαρχίας των κυβερνήσεων στις χώρες της ευρωζώνης μετά την κρίση δημόσιου χρέους που ξεκίνησε το 2010. Η εν λόγω Συνθήκη ενισχύει το αναθεωρημένο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης δυνάμει του οποίου

- τα εθνικά ελλείμματα δεν πρέπει να υπερβαίνουν το 3% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕγχΠ)
- το εθνικό δημόσιο χρέος πρέπει να παραμένει κάτω του 60% του ΑΕγχΠ.

Η διακυβερνητική συμφωνία έχει 3 κύριους στόχους.

Να διασφαλίζει ισοσκελισμένους ή πλεονασματικούς εθνικούς προϋπολογισμούς

Να ενισχύει τον αντίκτυπο των συστάσεων στις οποίες προβαίνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όταν τα δημόσια ελλείμματα των χωρών της ευρωζώνης καθίστανται ιδιαίτερα υψηλά

Να βελτιώνει τον συντονισμό των εθνικών οικονομικών πολιτικών

Σχέδιο δημοσιονομικού προγράμματος: Έγγραφο το οποίο υποβάλλεται ετησίως στην Επιτροπή από τις κυβερνήσεις της ζώνης του ευρώ και χρησιμεύει ως βάση για τον συντονισμό της δημοσιονομικής πολιτικής.

Glossary

Ελληνικά

Διαρθρωτικό ισοζύγιο

«Δίπτυχο»:

«Εξάπτυχο»

Εξαιρετικές περιστάσεις

Βάση Δεδομένων Δημοσιονομικής Διακυβέρνησης

Δημοσιονομικό Πρόγραμμα

Δημοσιονομικό Σύμφωνο

Αγγλικά

Structural Balance

«**Two- pack**»

«**Six- pack**»

Exceptional circumstances

Fiscal Governance Database

Fiscal Program

Fiscal Compact

Δημοσιονομικός Κανόνας	Fiscal Rule
Έλλειμμα οικειοποίησης	Ownership deficit
Ευρωπαϊκό Εξάμηνο	European Semester
Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό	Medium Term Budgetary
Πλαίσιο	Framework
Μεσοπρόθεσμος Δημοσιονομικός	Medium Term Budgetary
Στόχος	Objective
Οικονομική Διακυβέρνηση	Fiscal Governance
Σύμφωνο Σταθερότητας και	Stability and Convergence
Ανάπτυξης	Compact
Συνθήκη για τη σταθερότητα, τον	Treaty on Stability, Coordination
συντονισμό και τη διακυβέρνηση	and Governance (TSCG)
στην Οικονομική και Νομισματική	
Ένωση (ΣΣΣΔ)	
Σχέδιο προϋπολογισμού	Draft Budgetary Plan
Διαδικασία Υπερβολικού	Excessive Deficit Procedure
Ελλείμματος	

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αναγνωστόπουλος Γ. Λουκάς, «Οι μύθοι του χθες και οι άνθρωποι του σήμερα» (2021), Εκδόσεις Γράφημα, Θεσσαλονίκη

Βαβούρας Σ. Ιωάννης (2019), «Οικονομική Πολιτική (Επίτομο)», Παπαζήσης, Αθήνα

Ζάρδας Αθ., (2015), «Η Ελληνική Οικονομική Κρίση και τα Μνημόνια», Διπλωματική Εργασία, ΠΜΣ Εφαρμοσμένης Οικονομικής Τμήμα Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος

Μπάρμπας Ν. (2022) «Στοιχεία Δημοσιονομικού Δικαίου», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα

Μοδιάτη Μ. (2022) «Μεσοπρόθεσμο πλαίσιο δημοσιονομικής στρατηγικής (ΜΠΔΣ).

Έννοια, περιεχόμενο και ελληνική εμπειρία». ΠΜΣ Δημόσιας Οικονομικής και Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αθήνας, Αθήνα

NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2362 ΦΕΚ Α' 247/23.11.1995 «Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις».

NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3845/2010 (ΦΕΚ Α' 65/6.5.2010) «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο».

NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4046/2012 (ΦΕΚ Α' 28/14.2.2012) «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας».

NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4093/2012 (ΦΕΚ Α' 222/12.12.0212) «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 - Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του Ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 20132016».

NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4270/2014 ΦΕΚ Α' 143/28.6.2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις».

NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4336/2015 (ΦΕΚ Α 94/14.8.2015) «Συνταξιοδοτικές διατάξεις – Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης».

NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4472/2017 (ΦΕΚ Α' 74/19.05.2017) «Συνταξιοδοτικές διατάξεις Δημοσίου και τροποποίηση διατάξεων του ν. 4387/2016, μέτρα εφαρμογής των δημοσιονομικών στόχων και μεταρρυθμίσεων, μέτρα κοινωνικής στήριξης και εργασιακές ρυθμίσεις, Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 20182021 και λοιπές διατάξεις».

NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4549/2018 ΦΕΚ Α' 105/14.06.2018 «Διατάξεις για την ολοκλήρωση της Συμφωνίας Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019-2022 και λοιπές διατάξεις».

NOMOS ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4813/2021 (ΦΕΚ 111/Α/2-7-2021) «Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2022-2025».

Παπαμιχαλοπούλου Α (2018), «Παθογένειες της Ελληνικής Οικονομίας που εξακολουθούν να υφίστανται ως αιτίες της κρίσης» ΠΜΣ Τραπεζικής, ΕΑΠ, Αθήνα

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 113 (ΦΕΚ Α' 194/22.11.2010) «Ανάληψη υποχρεώσεων από τους Διατάκτες».

Τράπεζα της Ελλάδας (2009), Έκθεση του Διοικητή, Αθήνα

Rosen S. Harvey , Gayer Ted, Ράπανος Θ. Βασίλης , Καπλάνογλου Γεωργία (2015), «Δημόσια Οικονομική (Επίτομο), Σύγχρονη Θεωρία και Ελληνική Πραγματικότητα», ΚΡΙΤΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ

Ξενόγλωσση

Allen R., Tommasi D., (2001) «Managing Public Expenditure: A reference book for transition countries», OECD.

«Beyond the Annual Budget: Global Experience with Medium-Term Expenditure Frameworks», Chapter 2: «What are MTEFs and what can they do?» the World Bank (2013)

Budgeting Practices and Procedures in OECD Countries

Brumby J. and Hemming R. (2013) “Medium-Term Expenditure Frameworks”, chapter 10 in «The International Handbook of Public Financial Management» Edited by Allen R., Hemming R., and H. Potter B.H from Palgrave Macmillan

Cangiano M., Curristine T. and Lazare M.(2013): "Public financial management and its emerging architecture, International Monetary Fund

Chevauchez B.-Keller A.- Moretti D. (2019): « Budgeting in Greece», OECD Journal on Budgeting, Volume 2019, Issue 2

Commission «Report on the application of Regulations (EU) No 1173/2011, 1174/2011, 1175/2011, 1176/2011, 1177/2011, 472/2013 and 473/2013 and Council Directive 2011/85/EU» COM(2020) 55 final, Brussels, 5.2.2020.

Commission Staff Working Document accompanying the document: “Interim Progress Report on the implementation of Council Directive 2011/85/EU on requirements for budgetary frameworks of the Member States” SWD (2012) 433 final, Brussels, 14.12.2012.

Commission Staff Working Document Review of the suitability of the Council Directive 2011/85/EU on requirements for budgetary frameworks of the Member States, Accompanying the document: Economic governance review- Report on the application of Regulations (EU) No 1173/2011, 1174/2011, 1175/2011, 1176/2011,

1177/2011, 472/2013 and 473/2013 and Council Directive 2011/85/EU, SWD(2012) 211 final. Brussels, 5.2.2020

Commission SWD accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and the Council «Interim Progress Report on the implementation of Council Directive 2011/85/EU on requirements for budgetary frameworks of the Member States», SWD(2012) 433 final, Brussels 14.12.2012

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions: «The EU economy after COVID-19: implications for economic governance», COM(2021) 662 final, Strasbourg, 19.10.2021.

EU Independent Fiscal Institutions (2018):«Medium-Term Budgetary Frameworks: A contribution to definitions and identification of good practices»

European Commission, (2011): «Public finances in EMU 2011», European Economy 3/2011

European Court of Auditors (2019) Special Report 22/2019 «EU requirements for national budgetary frameworks: need to further strengthen them and to better monitor their application».

European Fiscal Board (2019) «Assessment of EU fiscal rules with a focus on the six and two-pack legislation»

Harris, J., R. Hughes, G. Ljungman, and C. Sateriale (2013), “Medium-term budget frameworks in advanced economies: Objectives, design, and performance”, Chapter 4 in “Public financial management and its emerging architecture”, edited by M. Cangiano, T. Curristine, and M. Lazare, IMF

International Monetary Fund (2013), "Public financial management and its emerging architecture, edited by Marco Cangiano, Teresa Curristine, and Michel Lazare.

Le Houérou, P, Taliercio, R (2002), «Medium term expenditure frameworks : from concept to practice - preliminary lessons from Africa»

OECD (2014), Budgeting Practices and Procedures in OECD Countries, OECD Publishing (<http://dx.doi.org/10.1787/9789264059696-en>)

Petya K.- Pradham M.(2015) «The mechanics of a strong Euro Area: IMF Policy Analysis», IMF.

Sherwood, M. DG ECFIN (2015) Discussion Paper 021 «Medium-Term Budgetary Frameworks in the EU Member States», DG ECFIN, European Commission.

Διαδικτυακές Πηγές

www.eca.europa.eu

www.eur-lex.europa.eu

www.europa.eu

www.europarl.europa.eu

www.imf.org www.minfin.gr

www.minfin.gr

www.oecd.org

www.statistics.gr